

УЙДА ҚОЛИНГ! ЎЗИНГИЗНИ КОРОНАВИРУС БАЛОСИДАН АСРАНГ!

**ҲОКИМ
МАҲАЛЛА**
раисларини ишдан
олди. Нега?

14

ЁРДАМ ПУЛИ
ҳақиқатда
эҳтиёжмандларга
берилаяптими?

6

f @mahalladoshuz

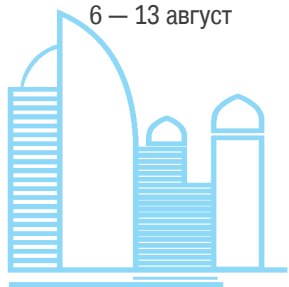
@mahalladosh_uz

www.mahalladosh.uz

№25

(1940-1943) 2020 йил
6 — 13 август

MAHALLA — ADOLAT TAROZISI

Mahalla

Ижтимоий-сиёсий, маънавий-маърифий газета

**БОШПАНАСИЗ
ЙИҒИНЛАР**
қачонгача
тадбиркорнинг
қовоғига қарайди?

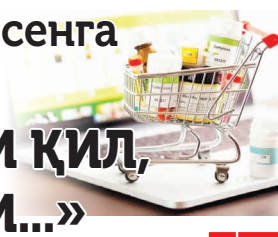
17

ОТА НЕГА
ўз оиласига
ўт қўйди?

21

«Эл дарди сенга
байрам,
**СОҚҚАНИ ҚИЛ,
СОҚҚАНИ....»**

18

Нега аксарият
ОИЛАВИЙ НИЗОЛАР
қотиллик билан якун
топяпти?

22

КОРОНАВИРУСГА ҚАРШИ МАҲАЛЛА ХОДИМЛАРИ ҲАМ ОЛДИНГИ САФЛАРДА КУРАШАДИ

5

ОНА ТИЛИ
дарсларининг
қисқаруви: саводсизлик
кампаниясининг янги
тўлқиними?

24

**МАСОФАВИЙ
ЎҚИТИШ**
анъанавий ўқитиш
ўрнини боса оладими?

15

ДАВЛАТ-ХУСУСИЙ ШЕРИКЛИКНИ КЕНГАЙТИРИШ БОРАСИДАГИ ИШЛАР КЕСКИН ТАНҚИД ҚИЛИНДИ

Давлатимиз раҳбари 5 август куни энергетика, транспорт, коммунал хўжалик ва тиббиёт соҳаларида давлат-хусусий шерикликни кенгайтириш юзасидан тақдимот билан танишди.

Бюджетга юкни камайтириш ва йирик лойиҳаларга хусусий секторни жалб этиш мақсадида 2018 йили Давлат-хусусий шериклик агентлиги ташкил этилган эди, бу борада алоҳида қонун ва 10 дан ортиқ қарорлар қабул қилинди. Шунга қарамасдан, ҳозирги кунга қадар энергетика, тиббиёт, коммунал хўжалик соҳаларида ҳаммаси бўлиб бор-йўғи 9 та йирик давлат-хусусий шериклик лойиҳалари имзоланган. Бу кўрсаткич жуда ҳам паст, деди давлатимиз раҳбари.

Электр энергияси ва табиий газни истеъмолчиларга сотишда давлат-хусусий шерикликни жорий этиш топшириғи берилди. Фақат шу орқали ишлаб чиқарувчилар ва сотувчилар ўртасида рақобатни таъминлаб, таннарх ва йўқотишларни камайтириш мумкин.

Учта ҳудудда гемодиализ марказлари ташкил этилади

Соғлиқни сақлаш соҳасида 270 миллион долларлик 14 та лойиҳани жадаллаштириш вазифаси қўйилди.

Икки ой муддатда Қорақалпоғистон, Хоразм ва Тошкентда гемодиализ марказларини ташкил этиш бўйича тендерларни якунлаш лозим. Ушбу лойиҳалар доирасида йилига 1 минг 100 беморнинг умрини узайтириш имкони яратилади. Гемодиализ харажатлари учун бюджетдан йилига 100 миллиард сўм ажратилади.

Мамлакатимизда ҳар йили 20 мингдан зиёд онкологик бемор рўйхатга олинади. Мутасаддиларга йил якунига қадар 2 та радиотерапия марказини давлат-хусусий шериклик асосида ташкил этиш

топшириғи берилди. Шунингдек, йил якунига қадар Нурафшон шаҳрида «қуриш – бошқариш – топшириш» принципи асосида минг ўринли кўп тармоқли клиник шифохона ташкил этиш бўйича лойиҳа ҳужжатлари ишлаб чиқиш юклатилди.

Қамчиқ довонида янги тоннель қурилади

Транспорт ва логистика тармоғида ҳам амалга оширилаётган ишлар умуман қониқарли эмаслиги қайд этилди. Соҳани ривожлантиришнинг кейинги даврида 27 миллиард доллар талаб этилиши маълум қилинди.

Мисол учун, бугунги кунда Қамчиқ довони орқали Тошкентдан Андижонга бориш учун тирбандликлар сабабли 5-6 соат вақт сарфланади, 22 минг автомобиль ўтади. Бу кўрсаткич келгуси 5 йилда 40 мингга етади. «Тошкент — Андижон» пуллик автомобиль йўли ишга тушган тақдирда масофани босиб ўтиш 3 соатгача қисқаради, транспорт ҳаракати эса 70 фоизгача ошади. Шу боис давлатимиз раҳбари Қамчиқ довонида янги тоннель қуриш бўйича тендер-лойиҳа ҳужжатларини ишлаб чиқиш ва тендер эълон қилиш муҳимлигини таъкидлади.

Халқаро экспертларнинг таҳлилига кўра, Ўзбекистондаги мавжуд аэропортларни модернизация қилиш учун ўртача 800 миллион доллар талаб этилади. Шу муносабат билан Тошкент, Бухоро, Фарғона ва Ўرғанч аэропортларини «пакет принципи» (зарар билан ишлаётган ҳаво портларини фойда келтираётганлари билан шерикликка бериш) асосида шерикликка бериш бўйича техник топшириқлар ишлаб чиқилади.

Канализация лойиҳалари учун 2,6 миллиард доллар талаб қилинади

Коммунал хўжалик соҳасидаги лойиҳалар ҳам синчиклаб кўриб чиқилди. Тармоқда ислохотлар деярли кўринмаётгани, бу борада сусткашликка йўл қўйилаётгани қайд этилди.

Ҳозирги кунда 31 та йирик ва ўрта шаҳарлар, 156 та туман марказларининг канализация тизимини қуриш ҳамда модернизация қилиш вазифаси турибди. Канализация тизими Қаршида 45 фоиз, Андижонда 37, Нукусда 30, Наманганда 10 фоизга таъминланган.

Фақат 18 та йирик ва ўрта шаҳар учун халқаро молия ташкилотларининг 912 миллион

доллари жалб қилинган. Ҳисоб-китобга кўра, барча канализация

лойиҳалари учун 2 миллиард 600 миллион доллар талаб қилинади. Хусусий шериклар билан биргаликдаги шаҳар канализацияси модернизацияси ҳам бюджетга енгиллик бўлади, ҳам хизмат сифати яхшиланади.

ЎЗА материаллари асосида тайёрланди.

«COVID марказ» ходимлари моддий рағбатлантирилади

2020 йилнинг 4 август куни Вазирлар Маҳкамасининг «Коронавирус инфекциясини юқтирган беморларга тиббий ёрдам кўрсатиш самарадорлигини ошириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарори қабул қилинди.

Ҳужжат билан марказий ва оилавий поликлиникалар негизда ташкил этиладиган махсус поликлиникалар («COVID марказ») ходимларининг лавозим маошига 6 фоиз миқдорида ҳар кунлик кўшимча тўловлар ўрнига ҳар ойлик моддий рағбатлантириш тўловлари белгиланди. Унга кўра, врач ходимларга – 2,5 млн сўм, ўрта тиббиёт ходимлари-

га – 1,5 млн сўм, кичик тиббиёт ходимларига – 1 млн сўм, бошқа ходимларга – 500 минг сўм ажратилади.

Қарорга мувофиқ, коронавирус билан касалланган беморларни даволашга мўлжалланган махсус «1-сон Зангиота» ва «2-сон Зангиота» шифохоналари ташкил этилди. Шунингдек, Тошкент шаҳри ва Тошкент вилоятида коронавирус инфекциясини юқтирган шахсларни даволаш мақсадида ташкил этиладиган вақтинчалик шифохоналар бириктирилди.

Унга кўра, Ўзбекистон гимнастика федерациясининг «Универсал» спорт мажмуасидаги 750 ўринли вақтинчалик шифохона ИИВнинг

марказий госпиталига, «Ўзэкспомарказ» МКК АЖ 1 ва 2-сон павильонидаги 814 ўринли жой Мудофаа вазирлигининг марказий ҳарбий клиник госпиталига, «Ўзбекистон темир йўллари» АЖнинг «Назарбек» соғломлаштириш масканидаги 350 ўринли шифохона Миллий гвардия ва «Ўзбекистон темир йўллари» АЖга, Ёшлик спорт мажмуасидаги 520 ўринли жой ДХХнинг марказий ҳарбий госпиталига, «Ўзэкспомарказ» МКК АЖ 3 ва 4-сон павильонидаги 1000 ўринли, Сергели туманидаги 2-сонли болалар ва ўсмирлар спорт мактабидаги 250 ўринли, Олимпия захиралари спорт саройидаги 500 ўринли жойлар Тошкент шаҳар ҳокимлигига бириктирилди.

**Олий Мажлис Сенатининг олтинчи ялпи мажлиси
7 август куни чақирилади.**

Пойтахтимиз — замонавий мегаполис сифатида дунёга машхур бўлиб бормоқда. Янгиланаётган Тошкент бугунги кунда саёҳат ишқибозлари, ишбилармонлар, илм-фан намояндалари, тадқиқотчилар, ўзбек халқининг бой ҳамда бетақрор мероси ихлосмандларини ўзига маҳлиё этган.

КЎРКАМ МАҲАЛЛАЛАР ЯНАДА КЎПАЯДИ

Президентимиз ташаббуси билан кейинги йилларда Тошкент тарихий ўзига хослигини сақлаб қолган ҳолда янгиланиб бораётир, тобора кўркам қиёфа касб этаётир. Миллий меъморчилик ва илғор шаҳарсозлик анъаналарини ўзида мужассамлаштирган янги тураржойлар, ижтимоий объектлар, соя-салқин хиёбонлар, кўркам меҳмонхоналар, йўллар, кўприклар маҳаллий аҳоли ҳамда пойтахт меҳмонларига қулай шароитлар яратган. Президентимизнинг кунни кеча Тошкент шаҳри ва Тошкент вилоятининг ўзаро чегарадош бўлган туманлари ҳудудларини ўзгартириш бўйича тайёрланган бир қатор лойиҳалар тақдироти билан танишуви ҳам айна мақсадлар йўлидаги эзгу саъй-ҳаракатлардир.

Пойтахт маъмурий-ҳудудий чегаралари ўзгармоқда

Сир эмас, Тошкент вилоятининг 5 та — Зангиота, Янгийўл, Қуйи Чирчиқ, Ўрта Чирчиқ ва Юқори Чирчиқ туманларининг айрим маҳаллалари Тошкент шаҳрининг катта ҳалқа йўли ичига кириб қолган. Тошкент вилоятининг Зангиота туманига қарашли «Хонобод» маҳалласи эса пойтахтнинг Сергели ва Бектемир туманлари орасида ёки Тошкент шаҳрига қарашли Улўбек шаҳарчаси тўлиқ Тошкент вилоятининг Қибрай тумани ҳудудида жойлашгани ҳам барчага маълум. Бундай номуносивбликлар пойтахт аҳолиси ва меҳмонлари учун қўшимча қийинчиликлар туғдираётгани ҳам бор гап. Ушбу муаммоларни бартараф этиш мақсадида шаҳардан Тошкент вилоятига 1010 гектар, вилоятдан пойтахтимизга 8371 гектар ер майдони ўтказилиши режалаштирилган таклиф ва лойиҳалар Президентимизга тақдим этилди.

Пойтахтимиз аҳолиси изчил ўсиб, шаҳар инфратузилмаси ривожланиб бормоқда. Сергели ту-

манида охириги 3 йилда 460 та кўп қаватли уй-жой фойдаланишга топширилиб, пойтахтликларнинг узоқ йиллик муаммолари ечилди. Ушбу давр оралиғида бу ерга 100 мингдан зиёд аҳоли кўчиб келиб, жами аҳоли сони 276 минг нафардан ошди. Табиийки, шунча аҳоли билан ишлаш бошқарувни такомиллаштиришни, одамларга қулайликлар яратишни тақозо этмай қолмайди.

«Хумо» шу кунга қадар 204 та кўп қаватли ва 270 та ҳовлили хонадонларни қамраб олган бўлиб, уларда умумий ҳисобда 39 998 нафар аҳоли истиқомат қилаётган эди.

Янги ҳаёт тумани 4085 гектар ерда ташкил этилади

Давлатимиз раҳбари жорий йилнинг 29 май куни Тошкент шаҳрида Янги ҳаёт туманини ташкил этиш масаласига тўхталиб ўтган эди. Шунга мувофиқ, Сергели туманидан 1752 гектар, Бектемирдан 267 гектар, Зангиотадан қарийб 328, Қуйи Чирчиқдан салкам 129, Янгийўлдан 263, Ўрта Чирчиқдан 1346 гектар ажратиб, Янги ҳаёт туманини жами 4085 гектарда ташкил этиш бўйича таклиф ишлаб чиқилди. Тақдиротда қатор муҳим лойиҳалар юзасидан мутасадди раҳбарлар тегишли топшириқларни олишди. Демак, яқин орада Тошкент шаҳрининг маъмурий-ҳудудий чегаралари тубдан ўзгариб, пойтахт янада кенгаяди, чирой очади.

«Хумо»нинг аҳолиси қирқ мингга борган эди

Шу ўринда таъкидлаш жоизки, давлатимиз раҳбарининг топшириғига кўра, Сергели туманида яна бир катта иш амалга оширилди. Ҳудуддаги «Хумо» маҳалласида яшовчи кўп минг сонли аҳолига янада қулайлик яратиш учун мазкур фуқаролар йиғини ҳудуди қайта кўриб чиқилди.

«Хумо» шу кунга қадар 204 та кўп қаватли ва 270 та ҳовлили хонадонларни қамраб олган бўлиб, уларда умумий ҳисобда 39 998 нафар аҳоли истиқомат қилаётган эди. Бу эса ҳаммадан кўп маҳалла мутасаддиларига қийинчилик туғдирар, йиғин фаолиятини муваффақиятли олиб боришда қатор тўсқинликларни юзага келтирарди.

Шу боис «Хумо» маҳалла фуқаролар йиғини негизида қўшимча равишда 6 та янги маҳалла ташкил этиш бўйича халқ депутатлари Тошкент шаҳар Кенгашининг 2020 йил 3 августдаги тегишли қарори қабул қилинди.

Янги ташкил этилган маҳаллаларнинг дастлабкиси — «Хумо» маҳалла фуқаролар йиғини ҳудудига 8 та кўп қаватли ва 160 та ҳовлили уй, жами 178 та тураржой киритилди. Мазкур хонадонларда айна пайтда 8024 нафар аҳоли истиқомат қилмоқда. «Янги турмуш» маҳалла фуқаролар йиғини ҳудудига 131 та уй киритилган бўлиб, уларда 5256 нафар аҳоли истиқомат қилади. «Янги ҳаёт» 40 та уйни қамраб, 8790 нафар аҳоли сонига эга бўлди. 47 та кўп қаватли уйда истиқомат қилаётган 4028 нафар аҳоли эса «Орият» маҳалла фуқаролар йиғинига бирлашди. «Марҳамат» маҳалласининг 9450 нафар аҳолиси ҳам энди ўз маҳалласи фаолларига қийинчиликсиз дарду ташвишини айта олади. Охириги маҳалла «Гулшанобод» 33 та кўп қаватли уйни қамраб олиб, йиғин фаоллари 4450 нафар аҳоли билан ишлашни бошладилар.

Раислар тайинланди

— Мазкур 6 та маҳалла фуқаролар йиғинида Фуқаролар йиғинлари раислари сайловини ташкил этиш ва ўтказишга кўмаклашувчи Сергели тумани комиссияси бошчилигида фуқаролар вакилларининг йиғилишлари ўтказилди, — дейди Сергели тумани ҳокими ўринбосари А.Акмуродов. — Тўлиқ карантин қоидалари асосида ўтган мазкур йиғилишлар давомида халқ депутатлари Тошкент шаҳар Кенгашининг 2020 йил 3 августдаги тегишли қарори ижросини таъминлаш, фуқаролар вакиллари йиғилишининг Санок комиссиясини сайлаш ҳамда «Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари тўғрисида»ги ва «Фуқаролар йиғини раиси (оқсоқоли) сайлови тўғрисида»ги қонунлар талабларига кўра, бир ой ичида сайлов ўтказилгунга қадар маҳалла фуқаролар йиғинлари раислари вазифасини вақтинча бажарувчи лавозимларига тайинлаш бўйича йиғилиш қарорлари тегишли тартибда қабул қилинди. Унга кўра, мазкур маҳалла фуқаролар йиғинларига раислик қилиш муносиб деб топилган номзодларга вақтинча юклатилди.

Шунингдек, янги маҳалла фуқаролар йиғинлари раисларининг 3 нафардан ўринбосарлари вазифасини вақтинча бажаришни юклаш ҳамда маҳалла фуқаролар йиғини фаолиятини ташкил этиш бўйича ҳам ўрнатилган тартибда йиғилишлар ўтказилиб, тегишли қарорлар қабул қилинди.

Янги фуқаролар йиғинлари хизмат биноларига эга, албатта. Жумладан, «Янги ҳаёт», «Орият», «Марҳамат», «Гулшанобод» маҳаллалари ходимлари 331-332-мактаблар биноларида, «Янги турмуш» маҳалласи ходимлари ҳудуддаги соғлиқни сақлаш муассасаси биносидан фаолият юритиши белгиланди.

Юлдуз ҲОЖИЕВА
«Mahalla»

Карантин даврида эҳтиёжманд оилаларга 10 млрд. 979 млн. сўмлик озиқ-овқат маҳсулотлари тарқатилди.

ЭНДИ НАФАҚА ТАЙИНЛАШДА ХУЖЖАТ ЙИҒИШДЕК САНСАЛОРЛИККА ЧЕК ҚЎЙИЛАДИМИ?

Аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш давлатимиз сиёсатининг энг муҳим йўналишларидан бири саналади. Хусусан, ана шу ғамхўрлик намунаси сифатида 14 ёшгача болалари бўлган оилаларга нафақа, бола икки ёшга тўлгунга қадар бола парвариши бўйича нафақа ва кам таъминланган оилаларга моддий ёрдамлар тўлаб келинмоқда. Афсуски, ушбу ижтимоий нафақаларни тайинлаш жараёнида ҳам расмийлик, сансалорлик ва бюрократия авж олган, десак хато бўлмайди.

Бугунгача соҳада зарур идоравий ахборот тизимлари, электрон ресурс ва маълумотлар базалари мавжуд эмаслиги қоғозда иш юритишдан воз кечиш, ижтимоий ёрдамни тақдим этиш вақтини қисқартириш имкониятини бермаётганди. Натижада одамлар идорама-идора сарсон бўлиб, бир дунё хужжат йиғишга мажбур эди. Кўринадик, ёрдамга муҳтож бўлган оилаларни турли маълумотнома ва бошқа тасдиқловчи хужжатларни йиғишдан озод этишнинг аллақачон вақти келган.

Айни жиҳатлар ҳисобга олиниб, давлатимиз раҳбарининг 2020 йил 4 августдаги «Аҳолига давлат ижтимоий хизматлари ва ёрдам тақдим этиш тартиб-таомилларини автоматлаштириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги қарори билан «Ижтимоий ҳимоя ягона реестри» ахборот тизими жорий этилди. Хўш, унинг асосий вазифалари нималардан иборат? У қандай ишлайди? Амалдаги бюрократик, таниш-билишчилик ҳолатларини қай даражада бартараф этади?

Тизимнинг афзаллиги нималарда кўринадими?

Қарор билан 2020 йил 1 сентябрдан бошлаб, ижтимоий нафақаларни тайинлаш тўғрисидаги аризаларни кўриб чиқиш ва уларни тайинлаш тартиб-таомиллари босқичма-босқич «Ижтимоий ҳимоя ягона реестри» ахборот тизими воситасида амалга оширилади. Мазкур тизим автоматик равишда бошланғич босқичда ижтимоий нафақаларни тайинлаш учун инсон омилисиз оиланинг муҳтожлигини аниқлайди, нафақаларни тайинлаб, тўловларни амалга оширади ва назорат қилади, харажатлар ҳисобини юритади.

Кейинги босқичларда бу тизим ижтимоий ҳимояга муҳтож фуқаро ва оилаларга давлат томонидан кўрсатиладиган пул ёки маҳсулот кўринишидаги барча ёрдам турларини (болаларнинг бепул боғчага қатнаши, ўқувчиларни бепул дарсликлар тўғрисида билан таъминлаш, соғлиқни сақлаш муассасаларида бепул ёки имтиёзли тиббиёт хизматларини кўрсатиш, ипотека кредитлари учун бошланғич бадал-

ни тўлаш ва бошқа) қамраб олади.

— Тизимнинг афзаллиги шундаки, биринчидан, тақдим этиладиган маълумотларга зарурат бўлмаслиги ҳисобига ижтимоий нафақаларга муҳтож оилалар учун ариза бериш жараёни кескин енгилашади ва ушбу оилалар учун маълумотларни йиғиш каби сарсонгарчиликларга барҳам берилади, — дейди Молия вазирлиги департамент директори Нодир Муслиддинов. — Иккинчидан, кам таъминланганликни эътироф этиш ҳамда ижтимоий нафақаларни тайинлаш ёки рад этиш жараёни максимал даражада шаффофлашади. Нафақани тайинлаш ёки рад этиш тўғрисида қарор фақат мазкур тизим томонидан (унга киритилган мезонлар асосида) қабул қилинади, бунда ҳеч қандай инсон омили мавжуд бўлмайди.

Учинчидан, ҳозирги кунда кам таъминланган оилаларга давлат томонидан турли хил ёрдамлар (болаларнинг бепул боғчага қатнаши, мактабда бепул дарсликлар ва қишқи кийим-бош билан таъминлаш, соғлиқни сақлаш муассасаларида бепул даволаниш ва бошқалар) кўрсатилмоқда. Бироқ ушбу ёрдамларга муҳтож оилаларни аниқлаш тартиби ҳеч қандай қонунчилик ҳужжатларида белгиланмаган ва давлат томонидан қайси оиллага қандай ҳамда неча пуллик ёрдам кўрсатилгани тўғрисида маълумотлар базаси мавжуд эмас. Демак, янги тизим мана шундай маълумотлар базасига айланади ва ушбу база орқали автоматик тарзда барча ижтимоий ёрдамга муҳтож оилаларни аниқлаш ва уларга манзилли ёрдам кўрсатиш имконини беради.

Инсон омилига чек қўйиладими?

Қарор билан 2021 йил 1 январдан бошлаб давлат ижтимоий хизматлари ва ёрдамини тақдим этишда фуқаролардан талаб этилмайдиган хужжатлар ва маълумотлар рўйхати, кам таъминланган оила сифатида рўйхатга олинган оилаларга бепул ёки имтиёзли шартларда кўрсатиладиган ижтимоий хизматлар ва ёрдамлар рўйхати тасдиқланди. Янги тизим орқали кам таъминлан-

ган деб эътироф этилганлик тўғрисида маълумотнома Ягона инте-рактив давлат хизматлари портали орқали тақдим этилади ва 12 ой давомида амал қилади.

— Бугунги кунда ижтимоий нафақа тайинлашда керакли хужжатларни йиғиш жараёни анча вақт ва сабр талаб этади, — дейди Молия вазирлиги ҳузуридаги бюджетдан ташқари Пенсия жамғармаси ижро этувчи директори ўринбосари Шухрат Давронов. — Янги тизим учун эса муҳтож оила аъзоларининг бор-йўғи паспорти, туғилганлик тўғрисида гувоҳнома (болалар учун) ва никоҳни қайд этиш тўғрисида гувоҳнома (мавжуд бўлганда) нусхалари талаб этилади. Ушбу хужжатлар маҳалла фуқаролар органларига ҳар ойнинг 15-санасигача тақдим этилади ва бунда ушбу хужжатларнинг қабул қилинмаслигига йўл қўйилмайди. Хужжатлар Бюджетдан ташқари Пенсия жамғармасининг туман (шаҳар) бўлимларига тақдим этилгандан сўнг ариза ва унинг оила аъзолари шахсини тасдиқловчи хужжатлардаги маълумотлар тизимга кири-тилади. Оиланинг муҳтожлигини аниқлаш учун зарур бўладиган бошқа маълумотлар тизим орқали солиқ, кадастр, ички ишлар, меҳнат ва бошқа идоралардан автоматик равишда электрон тарзда олинади.

Ариза қандай ҳолларда рад этилиши мумкин?

Қонунчиликда белгиланган мезон ва меъёрлардан келиб чиқиб, турли идоралардан олинган маълумотлар асосида тизим, ҳеч қандай инсон омилисиз, аризачилар оиласига ижтимоий нафақаларни тайинлайди ёки тайинлашни рад этади. Бу бўйича қабул қилинган қарор аризачи ёки унинг оила аъзоларига SMS-хабарлар орқали етказилади.

Шу ўринда қайд этиш керакки, оиланинг ҳар бир аъзосига тўғри келадиган ўртача бир ойлик даромаднинг юқори чегараси 358 минг сўм этиб ўрнатилди. У мурожаат қилинган ойдан олдинги охириги уч ой учун ҳисобланади ва оила аъзолари сонига бўлиш орқали аниқланади.

Аризалар оиланинг ҳар бир аъзосига тўғри келадиган даромад 358 минг сўм, оила таркибида меҳнатга лаёқатли ва меҳнат органларида «ишсиз» сифатида рўйхатда турмаган аъзоси бўлганда, оила аъзоларининг номида охириги 7 йил давомида ишлаб чиқарилган транспорт воситаси, икки ёки ундан ортиқ транспорт воситаси ва қўчмас мулк мавжуд бўлганда рад этилади.

Нафақа олувчилар сони 1,5 млн.га етказилади

Қарор билан ижтимоий нафақа олувчилар сони ҳозирги 600 мингдан жорий йил охиригача 1 миллион 200 минг, 2021 йилда эса 1 миллион 500 минггача етказилиши белгиланган. Бу борада янги тизим орқали барча ижтимоий ёрдам бир хил мезон ва бир хил хужжат асосида берилиши кўзда тутилган. Энг муҳими, келгуси йил 1 январдан бошлаб, кам таъминланган оила мақомини олиш учун фуқаролардан ҳозиргидек 12 та идорадан 30 дан зиёд маълумотлар талаб қилинмайди. Эҳтиёжманд оилаларга 30 турдаги ижтимоий ёрдам ва хизматлар осон ва қулай тарзда тақдим этилади.

Таъкидлаш керакки, «Ижтимоий ҳимоя ягона реестри» ахборот тизими тажриба-синов тариқасида Сирдарё вилояти ҳудудида 2019 йилнинг 1 октябридан бошлаб шу кунга қадар ишлатиб келинмоқда. Ушбу янгилик 2020 йил якунига қадар босқичма-босқич республиканинг қолган 13 та ҳудудида татбиқ этилади. Мазкур тизимнинг эгаси ва фойдаланувчиси Молия вазирлиги ҳузуридаги бюджетдан ташқари Пенсия жамғармаси ҳисобланади.

Мухтасар айтганда, эндиликда давлат ижтимоий хизматлари ва ёрдамини олиш жараёнида барча маълумотлар электрон шаклда тақдим этилиши эвазига ортиқча қоғозбозлик йўқолади ва бюрократик тўсиқлар бартараф этилади. Хизматлар ва ёрдам олишнинг шаффофлиги, манзиллилиги таъминланиб, жараён тезлашади. Оилаларнинг эҳтиёжмандлик даражасини ва белгиланган мезонларга мувофиқлиги реал вақт режимида баҳолаб борилади. Ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг келгуси сиёсатини ишлаб чиқишда ижтимоий ҳимояга доир аниқ статистик маълумотлар базаси яратилади.

Санжар ИСМАТОВ
«Mahalla»

**Тошкент вилоятида энергия тежамкор
электр станцияси қурилади.**

Бугунги синовли кунлар каттаю кичикка бирдай залворли хулосалар билан бирга, қимматли сабоқлар ҳам бериб улгурди. Ҳаммамиз икки улугъ неъмат — саломатлик ва хотиржамликнинг қадрини юрак-юракдан ҳис этдик. Авваллари соғлиғига бирмунча бепарво бўлганлар энди ҳар он ўзини кузатадиган, саломатлигини тафтиш ва таҳлил қиладиган кишиларга айланишди. Умуман олганда, коронавирус пандемияси нафақат инсонлар дунёқарашини, балки бутун дунё иқтисодиёти, саноати, турмуш тарзини ўзгартиргани айтиш ҳақиқат.

КОРОНАВИРУСГА

қарши маҳалла ходимлари ҳам олдинги сафларда курашади

Мамлакатимизда ҳам охириги бир ҳафта давомида беш мингдан ортиқ янги бемор аниқланиб, жами вирус юқтирганлар сони 27 мингдан ошди. Энг ёмони, коронавирусга қўшимча тарзда асорати оғирроқ бўлган пневмония ҳолатлари ҳам кўпаймоқда. Ушбу ҳолатни инobatта олиб, юртимизда қўшимча чоралар кўриломоқда.

Давлатимиз раҳбари раислигида 4 август кунини ўтказилган видеоселектор йиғилишида қайд этилишича, охириги йигирма кунда коронавирусни даволаш ўринлари 3,5 баробарга кўпайтирилиб, қарийб 65 мингтага етказилди. Жойларга қўшимча қарийб 800 та тез тиббий ёрдам машинаси етказиб берилди. Қўшимча 4 мингта нафас бериш ускуналари олиб келиниб, уларнинг сони 6,5 мингтага етди.

Раҳбарлар масъулияти янада оширилади

Очиқ айтиш керак, ҳозирги кунда бутун дунё коронавирусга қарши уруш ҳолатида турибди. Бу вазиятда ҳар қайси давлат, ҳар қайси халқ ўз юртини, ўз аҳолисини ҳимоя қилиш учун барча чораларни кўради. Энг аввало, хавф-хатарнинг йўлини беркитади, темир интизом ўрнатади. Қатъий сафарбарлик шароитида яшаш ва ишлашга ўтади. Бугун биз ҳам айтиш шундай ҳолатдамиз.

Афсуски, ўтган давр мобайнида жойлардаги айрим масъуллар, хусусан, сектор раҳбарлари томонидан ушбу жараёнларга панжа ортидан қараш ҳолатлари ҳам кузатилди. Гўёки бу муаммо фақат соғлиқни сақлаш вакилларига тегишли. Шу фикрда ҳудудлардаги шифохоналарга ташриф буюрмаган, беморлар учун шароитлар билан танишмаган, уларнинг дори-дармон, зарурий озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлангани, ўз секторида нечта касал аниқлангани, нечтаси уйда даволанаётгани билан умуман қизиқиб кўрмаган раҳбарлар ҳам борлиги аччиқ ҳақиқатдир.

Айни ҳолатдан келиб чиқиб, эндиликда Соғлиқни сақлаш вазирлиги, ҳокимлар ва сектор раҳбарлари коронавирус ва пневмонияни даволаш бўйича ҳар томонлама тайёр бўлиши, ҳар бир беморга керакли тиббий ёрдам

кўрсатилиши, уларнинг ҳолатидан келиб чиқиб шифохонага ётқизиши ва даволаниши учун шахсан жавобгар бўлиши белгилангани айрим масъулиятсиз раҳбарлар масъулиятини янада оширади, деб ўйлаймиз.

«Тошкент шаҳри тажрибаси» оммалаштириладими?

Жойлардаги бирламчи тиббий хизмат кўрсатиш тизими ишини янада жонлантириш ҳам кун тартибидagi долзарб масалалардан. Боиси уйда даволанаётган беморларни даволаш, касаллик хавфи бор қақирқларга махсус гуруҳни жўнатиш масаласи барча ҳудудларда ҳам тўлиқ ечимини топган, дея олмаймиз.

Қайд этилишича, пойтахтимизда «Оилавий поликлиника – мобил бригадалар – махсус поликлиникалар – «103» тез ёрдам хизмати» тизимининг узвий ишлашини таъминлаш ҳисобига бир ҳафтада соғайганлар улушини 45 фоиздан 58 фоизга оширишга эришилди. Шу муносабат билан, бир ҳафта муддатда мазкур тажриба негизда ҳудудларда симптомсиз беморларни ўз уйида

мобил тиббий гуруҳлар ёрдамида уларнинг кўмак ва тавсиялари асосида даволаш тизими жорий этилади.

Яна бир муҳим масала: бугун аксарият шифохоналар коронавирус инфекциясига чалинган беморлар билан тўлган. Бу эса айрим ҳолларда бошқа хасталиклар билан оғриган касалларга сифатли тиббий ёрдам кўрсатиш имконини бермаяпти. Шу боис йиғилишда ҳудудларда COVID-19га чалинганларни қабул қилиш ва саралаш бўйича марказларни ташкил этган ҳолда, кичик шифохоналарни ўз профилига мувофиқ бошқа турдаги ва сурункали касалларни даволашга қайтариш лозимлиги айтиб ўтилди.

Маълумки, Хитой, Ҳиндистон, Буюк Британия, Россия фармацевтика компаниялари яқин вақт ичида вакцина ишлаб чиқаришни бошлаши ҳақида хабар қилинган. Шу боис Бош вазир ўринбосарига бир ҳафта муддатда етакчи олимлар ва тажрибали шифокорлар билан маслаҳатлашган ҳолда вакцинани харид қилиш ва мамлакатимиз аҳолиси вакцинациясини амалга ошириш йўллари пухта ўрганиб чиқиш топшириғи берилди.

Одамлар ҳолатини маҳалладан яхши биладиган бошқа одамнинг ўзи йўқ

Бугун ёрдамга муҳтож оилаларга озиқ-овқат, уйда даволанишга тавсия қилинган беморларга доридармон етказиб бериш ишларида маҳалла ходимлари фаол иштирок этмоқда. Касалликнинг олдини олиш, коронавирусга шубҳа бўлган фуқароларни шифохоналарга етказиш, карантин талабларини тушунтириш ва бу жараёнда жамоатчилик назоратини амалга оширишда ҳам уларнинг ўрни бекиёс. Чунки халқимиз турли хил масалаларда, биринчи навбатда, маҳаллага мурожаат қилишга ўрганган.

Аслида ҳам, ўз аҳолисининг аҳолидан яхши хабардор бўлган, қайси хонадонда қандай бемор борлигини, кимнинг яшаш шароити қандайлигини, ким ёрдамга, ким врачга муҳтожлигини улардан яхши биладиган бошқа одамнинг ўзи йўқ. Айтиш жикат ҳисобга олиниб, ҳокимлар ва сектор раҳбарлари ҳар бир маҳаллада йигин раислари, профилактика инспектори ва бошқа ходимлар, маҳалла фаоллари ва нурунийлар, тиббиёт муассасалари ходимларини бирлаштириб, ўз ҳудудидаги аҳоли, айниқса, кексалар ҳолидан кунига хабар олиш, коронавирусга шубҳа бўлган ва касалликка чалинганларни тез тиббий ёрдам хизмати ва шифокорлар билан боғлашни ташкил этишга бош-қош бўлишади.

Шунингдек, маҳалла фаоллари ҳудудда аҳолининг зарурат бўлмаса кўчага чиқмаслиги ва тўпланмаслиги, тиббий ниқоб тақиб юриши ва ижтимоий масофани сақлаши, тўй ва тадбирларни вақтинча ўтказмаслиги каби мажбурий талабларни доимий тушунтириши ва жамоатчилик назоратини амалга оширишлари талаб этилади.

Мавжуда ҲАСАНОВА,
Олий Мажлис Қонунчилик
палатаси депутаты.

Осиё Тараққиёт Банки соғлиқни сақлаш тизимини
мустаҳкамлаш учун Ўзбекистонга 100 млн. доллар ажратади.

Ҳозирги эпидемиологик вазият кам даромадли, тузукроқ топиш-тутиши бўлмаган оилаларни янада эҳтиёжманд қатламга айлантиргани бор гап. Шунга монанд давлат томонидан уларни қўллаб-қувватлаш, ижтимоий аҳволини ўнглаш бўйича зарур чора-тадбирлар кўрилмоқда. Юртбошимизнинг «Коронавирус пандемияси даврида ижтимоий ҳимояга ва ёрдамга муҳтож аҳоли қатламларини моддий қўллаб-қувватлашга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги фармонида мувофиқ, жами аъзолари 1,7 млн. нафардан ортиқ 400 мингтадан зиёд оилага бир марталик ёрдам пули берилляпти.

ЁРДАМ ПУЛИ

ҳақиқатда эҳтиёжмандларга берилляптими?

Афсуски, бу жараёнда ҳам «Пул ҳақиқатда ўз эгаларига етиб боряптими?», «Нега қўшимча пул берилдию, мен олмадим?», «Ахир, карантинда қийналган барча оилаларга пул берилади дейилгандику?» қабилдаги саволлар туғилмоқда. Бундан ташқари, қатор оммавий ахборот воситалари, ижтимоий тармоқларда турли хабар, мурожаат ва видеотасвирлар орқали пул тарқатиш билан боғлиқ ноқонуний ҳолатлар бўлаётгани, таниш-билишчилик авж олгани айтилмоқда. Хўш, ўзи нима гап? Ёрдам пули аслида кимга, қанча миқдорда берилиши керак? Бунинг ҳуқуқий-меъёрий асослари ишлаб чиқилганми?

Эҳтиёжманд қатламнинг нечта тоифаси бор?

— Кўп сонли аҳолига бир марталик ёрдам пулини тарқатиш пандемия даврида эҳтиёжманд қатлам учун оз бўлса-да, мадад бўлди, — дейди Маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш вазирлиги бошқарма бошлиғи Ахрор Ғуломов. — Давлатимизнинг инсонпарварлик тамойилларидан бири бўлган мазкур ташаббус ҳудудларда йўлга қўйилган «темир дафтар» асосида олиб борилмоқда. Яъни жойлардаги сектор раҳбарлари ва фуқаролар йиғинлари раислари иштирокида тегишли тоифага мансуб оилалар рўйхати шакллантирилиб, «темир дафтар»га киритилган. Булар — кам таъминланган, ижтимоий ҳимояга муҳтож оилалар, яқка-ёлғиз кексалар, ногиронлиги бўлган, доимий ишсиз, карантин туфайли ишсиз қолган ҳамда оғир эпидемиологик минтақадан қайтиб келган фуқаролардир. Ҳозирда мавжуд реал вазиятдан келиб чиққан ҳолда, «темир дафтар»га киритилиши лозим бўлган оилалар тоифаси қайта кўриб чиқилмоқда. Мавжуд мезонлар оптималлаштирилиб, қайта шакллантириш ишлари олиб бориляпти.

Қайд этиш керакки, ҳудудий маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш бошқармаларига эҳтиёжманд оилалар рўйхатини шакллантириш бўйича кўрсатма берилган бўл-

са-да, ёрдам пулини муҳтожлиги кўриниб турган оилаларга эмас, балки таниш-билишчилик, қариндош-уруғчилик қилиб, муҳтож бўлмаган айрим кишиларга ҳам расмийлаштириш ҳоллари учрамоқда. Камбағал оилаларда норозилик уйғотадиган бу ҳолатга умуман йўл қўйиб бўлмайди. Бундай ҳолатлар кузатилса ва аниқланса, зудлик билан ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларга мурожаат қилиш керак.

На қонундан, на ўз виждонидан тап тортмаётганлар бор

Режалаштирилган маблағ мақсадли ва манзилли равишда ўз эгаларига етказилиши шарт. Ўз манзили ёки ўз эгасига раво кўрилмай, жиғилдонга урилган пул аҳолида норизолик кайфиятини пайдо қилибгина қолмай, уларни тегишли жойга мурожаат этишга мажбур қилади.

— Вилоятимизнинг барча туманларида ёрдам пули тарқатила бошлаши билан бизга кўнғироқлар сони кўпайди, — дейди Жиззах вилояти прокуратураси масъул ходими Лочинбек Келдиёров. — Сўнгги икки кун ичида 50 та мурожаатнинг айнан шу масалада қайд қилиниши туман, шаҳар маҳалла, қишлоқларимизда ёрдам пулини тарқатиш бўйича адолатсизлик ва ноҳақликлар бўлаётганидан далолат беради. Турли даражада ногиронлиги бўлган 20 нафар шахс ўз озаки мурожаатида маҳалла ва

сектор раҳбарларининг бир марталик ёрдам пулини тарқатишдаги ноқонуний хатти-ҳаракатлари хусусида бизга маълум қилишмоқда. Аксарият шикоятлар Шароф Рашидов тумани ва Жиззах шаҳридан экани бу манзилларда мутасадди шахслар на қонундан, на ўз виждонидан тап тортмаётганини кўрсатади. Албатта, вилоят прокуратураси томонидан фуқароларнинг ҳар бир мурожаати чуқур ўрганилади ва айбдор қонун олдида жавоб беради.

Адолатли иш тутилса, норозилик бўлмайди

Маҳалла раиси ўз географик ҳудудининг паст-баландини, эл-улуснинг яшаш тарзини билмаса, етти ўлчаб бир кесмаса, турли шикоят ва аризалар кўпаяди, унинг фаолиятига салбий баҳо берилади. Таҳлил ва кузатишлар шуни кўрсатадики, айрим маҳалла оқсоқолларига чин маънода миннатдорлик билдирилса, баъзи раислар устидан турли ариза-шикоятлар пайдо бўлмоқда.

— Маҳалламизда 2 минг 885 нафар аҳоли истиқомат қилади, — дейди Сурхондарё вилояти Жарқўрғон туманидаги «Порлоқ юлдуз» маҳалласи раиси Рисолат Худойбердиева. — «Темир дафтар»га киритилган 30 та оиланинг 4 тасини далолатнома тузган ҳолда, ҳисобдан чиқардик. Ёрдам пулини ҳаққоний тақсимлашда қолган 26 та оилани яна бир сидра «чиғириқ»дан ўтказдик. Уй-жойи, даромади, умумий аҳволи билан таққослан-

ДАРВОҚЕ...

Президент фармонида кўра, 2020 йилнинг якунига қадар 14 ёшгача болалари бўлган эҳтиёжманд нафақа олувчи оилалар сони 2 баробарга оширилиб, 700 мингтагача етказилади.

2 ёшга тўлгунга қадар бола парвариши бўйича нафақа олувчи эҳтиёжманд оналар 330 мингдан 400 минг нафарга оширилади. Моддий ёрдам олувчи кам таъминланган оила 89 мингдан 100 мингтага етказилади.

ганда, маҳалла фаоллари, жамоатчилик кенгаши аъзолари, 13 нафар кўчабошининг яқдил фикрига кўра, 4 та энг муҳтож оила бунга муносиб кўрилди. Кейинги босқичда бериладиган ёрдам пулига эса яна 4 та оила мўлжалланмоқда. Очиги, тўрт мучаси соғ, ҳовли-жойи бадастир, кўлида касби-кори бўлган фуқаролар ҳам қабулимизга келиб, «Бизга ёрдам пули берилмайдими?» дея мурожаат қилишмоқда. Уларга масала ётиғи билан ва чуқур тушунтирилса, баъзилари ўз мурожаатидан уялиб ҳам қолишяпти. Ижтимоий тармоқларда ёрдам пулининг тарқатилиши билан боғлиқ асосли-асоссиз ахборотларда маҳалла раисининг устидан маъзава ағдарилиши адолатданми-кан? «Бирники мингта, мингники туманга», дея хулоса қилиниши қай даражада тўғри?

Инсонпарварлик, хайр-саховат, меҳр-мурувват тамойиллари қадрланадиган ва тарғиб этиладиган юртимизда эҳтиёжманд қатлам ҳамиша эътиборда. Уларга кўрсатилаётган озгина ғамхўрлик кўнгилларини тоғдек кўтаради. Аммо айнан уларнинг улушини ўзгалар манфаатига йўналтириш ёки суиистеъмол қилиш кечириб бўлмайдиган ҳолатдир. Бу борада адолат тарозиси ўлчов воситаси бўлиши керак.

Хулкар КУЗМЕТОВА
«Mahalla»

Ўзбекистонда ишсизлик даражаси ўтган йилнинг шу даврига кўра 4 фоиз атрофида ўсди.

“Давлатимиз раҳбарининг «Коронавирус пандемияси даврида ижтимоий ҳимояга муҳтож аҳоли қатламларини моддий қўллаб-қувватлашга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги фармони асосан, 2020 йил 1 сентябрдан бошлаб пенсиялар, болаликдан ногиронлиги бўлган шахсларга, зарур иш стажига эга бўлмаган кекса ёшдаги ва меҳнатга лаёқатсиз фуқароларга бериладиган нафақалар миқдори 1,1 баравар оширилади. Натижада 3,8 млн. нафарга яқин пенсия ва нафақа олувчиларнинг моддий таъминоти янада яхшиланади.

ПЕНСИЯ

ва нафақалар

10

фоизга
оширилади

— Хужжатга кўра, пенсия ҳисоблашнинг базавий миқдори 262 470 сўм, энг кам ёшга доир пенсиялар 513 350 сўм, болаликдан ногиронлиги бўлган шахсларга бериладиган нафақа 513 350 сўм, зарур иш стажига эга бўлмаган кекса ёшдаги ва меҳнатга лаёқатсиз фуқароларга бериладиган нафақа 315 030 сўм қилиб белгиланди, — дейди Молия вазирлиги ҳузуридаги бюджетдан ташқари Пенсия жамғармаси ижро этувчи директори ўринбосари Шухрат Давронов. — Шунга кўра, 3,3 миллиондан ортиқ пенсия олувчиларнинг ўртача пенсия миқдори 76 минг сўмгача, 400 мингга яқин нафақа олувчиларнинг нафақалари ўртача 45 минг сўмга оширилмоқда.

Айтиб ўтиш жоизки, пенсия ва нафақаларнинг миқдори жорий йил 1 февралдан 1,07 бараварга оширилган эди. 1 сентябрдан эса уларнинг янада кўпайиши таҳликали вазиятдан келиб чиқиб, аҳолини моддий томондан қўллаб-қувватланаётганини билдиради. Бу, албатта, қувонарли ҳолат.

Пенсиялар ўз эгаларига вақтида етиб бораптими?

Тан олиш керак, айрим ҳолларда пенсия пулларининг ўз вақтида эгаларига етиб бормаётгани, уни тайинлашда эса турли қўғозбозлик, оворагарчиликларга йўл қўйилаётгани билан боғлиқ мурожаатлар келиб тушади. Хўш, бу борада тизимда қандай ишлар амалга оширилмоқда?

— 2017 йил 1 июлдан бошлаб, пенсиялар ва нафақалар нақд пул шаклида ҳар ойнинг 27 санасига қадар Халқ банки ва унинг фи-

лиаллари томонидан тўлаб берилмоқда, — дейди Молия вазирлиги ҳузуридаги бюджетдан ташқари Пенсия жамғармаси бош бошқарма бошлиғи Шерзод Сапаров. — Бугунги кунда бу борада ҳеч қандай муаммо юзага келгани йўқ. Фақат жорий йилнинг май ойида санитария талабларига тўла риоя қилиш мақсадида Тошкент, Нукус шаҳарлари ва вилоят марказларида пенсия ва нафақалар тўловини банк пластик карталари орқали амалга ошириш кўзда тутилган. Аммо аҳолининг талаб ва истакларидан келиб чиқиб, Президентимизнинг 13 май куни ўтказилган видеоселектор йиғилишида берган топшириқларига кўра, жойларда пенсиялар нақд пул шаклида пенсионерларнинг яшаш манзилларига график асосида етказиб бериляпти.

Шуни алоҳида таъкидлаш керакки, тўловларнинг ўз вақтида амалга оширилишини таъминлаш мақсадида Пенсия жамғармаси маблағларни муддатидан олдин, яъни ҳар ойнинг 12-18 санасидан кечиктирмаган ҳолда узлуксиз ва тўлиқ молиялаштириб беришни таъминламоқда.

Пенсия тайинлаш соддалаштирилди...(ми?)

Пенсия қонунчилигига кириштирилган ўзгартиришлар ҳамда соҳага татбиқ этилаётган рақамли технологиялар пенсия тайинлаш жараёнини соддалаштириш, фуқаролардан пенсияга чиқаётганда талаб қилинадиган ҳужжатлар рўйхатини камайтиришга қаратилган.

Хусусан, Вазирлар Маҳкамасининг тегишли қарорига асосан, пенсия тайинлаш учун иш стаж

МЕНДА САВОЛ БОР...

Пенсия кимларга берилади?

— Давлат томонидан ёшга доир пенсия билан таъминланиш учун неча йил иш стажига эга бўлиш лозим?

Дилрабо ЭШҚУЛОВА.
Қашқадарё вилояти.

Ўткир ЖУМАНОВ,
Молия вазирлиги ҳузуридаги бюджетдан ташқари Пенсия жамғармаси бош бошқарма бошлиғи:

— «Фуқароларнинг давлат пенсия таъминоти тўғрисида»ги қонуннинг 7-моддасига асосан, ёшга доир пенсия олиш ҳуқуқига: эркаклар — 60 ёшга тўлганда ва иш стажлари камида 25 йил бўлган тақдирда; аёллар — 55 ёшга тўлганда ва иш стажлари камида 20 йил бўлган тақдирда эга бўладилар.

Шунингдек, пенсия қонунчилигида «Иш стажы тўлиқ бўлмаган чоғдаги пенсия» атамаси ҳам мавжуд бўлиб, унга асосан, ёшга доир пенсия тайинлаш учун юқорида келтириб ўтилган етарлича иш стажы(20-25 йил)га эга бўлмаган шахсларга ҳам пенсия берилади. Бунда иш стажы тўлиқ бўлмаган чоғдаги ёшга доир пенсиялар миқдори энг кам ёшга доир пенсиянинг 50 фоизидан кам бўлмаслиги лозим.

2020 йилдан кейинги давр учун «Ягона миллий меҳнат тизими» идоралараро дастурий-аппарат комплексида мавжуд маълумотлар асосида тасдиқланиши белгиланди. Эндиликда архив маълумотларини тақдим этмасдан иш ҳақи миқдорини аниқлаш амалиёти қўлланилади.

Бунда фақатгина ҳисоблаш 2005-2016 йиллар даври учун жамғарилиб бориладиган пенсия тизимига мажбурий бадаллар тўғрисидаги маълумотлардан, 2016-2018 йиллар даври учун Пенсия жамғармасига ўтказилган суғурта бадалларини яқка тартибда ҳисобга олишнинг марказлаштирилган электрон реестри маълумотларидан, 2019 йил учун фуқароларнинг иш ҳақининг яқка тартибдаги ҳисобини юритишнинг марказлаштирилган электрон реестри маълумотларидан келиб чиқиб амалга оширилади.

Босқичма-босқич пенсия тизимига рақамли иқтисодиёт ҳам татбиқ этиляпти. Хусусан, пенсионерларнинг тўлақонли маълумотлари жамланган «Пенсия» дастурий мажмуаси ишлаб чиқилди. Айни пайтда жами 3,7 млн. дан зиёд пенсия ва нафақа олувчи фуқароларнинг шахсий маълумотлари солиштирилиб чиқилди ва уларнинг ЖШИР рақамлари дастурга киритилди. Бундан ташқари, пенсионерларга қулайлик яратиш мақсадида пенсия пулларини бошқариш бўйича мобиль илова ишлаб чиқилмоқда. Рақамли иқтисодиётнинг соҳага татбиқ этилиши тармоқнинг фаолияти шаффофлиги ва қулайлигини таъминлайди.

Албатта, яратилаётган қулайлик ва имкониятлар замирида аҳолининг ижтимоий ҳимояга муҳтож қатламига бўлган доимий эътиборнинг яққол ифодаси мужассам. 1 сентябрдан пенсия ва нафақаларнинг 10 фоизга оширилиши эса айна синовли кунларда кекса ва ногиронлиги бор фуқароларга яна бир муҳим далда бўлади.

Санжар ЭШМУРОДОВ
«Mahalla»

Ижтимоий ҳимояга муҳтож оилаларга бюджетдан қўшимча 2 триллион сўм ажратилади.

КАДАСТР СОҲАСИДАГИ талон-торожликлар қачон барҳам топади?

Юқоридаги маълумотлар давлатимиз раҳбари раислигида 21 июль куни ер ҳисоби ва давлат кадастрларини тўлиқ шакллантириш, соҳага рақамли технологияларни жорий этиш масалалари бўйича ўтказилган йиғилишда келтириб ўтилди. Хўш, соҳадаги талон-торожлик ҳолатларига қайси омиллар сабаб бўлмоқда? Ечими борми? Президент томонидан қандай вазифалар белгилаб берилди? Ер ажратиш тизимида қачон инсон омилдан воз кечилади?

Таниш-билишчилик, порахўрликка ечим топиладими?

Ҳар қарич ер — давлатнинг, демакки, халқимизнинг бебаҳо бойлиги ҳисобланади. Ундан ноқонуний, ўзбошимчалик билан фойдаланишга ҳеч кимнинг ҳаққи йўқ. Афсуски, ана шу оддий ҳақиқатни тушуниб етмаган ёки тушунишни ва унга амал қилишни истамётганлар ҳамон учраб турибди. Таҳлиллар шуни кўрсатмоқдаки, жойларда қатъий назорат йўқлиги оқибатида суғориладиган ерларни фермерлар ва бошқа мутасадди раҳбарлар томонидан сотиш, ўзбошимчалик билан эгаллаб олиш ва талон-торож қилиш ҳолатлари, афсуски, кўзга ташланмоқда.

Захирага олинган ер майдонларини ажратишнинг очик ва шаффоф тизими йўлга қўйилмагани турли суиистеъмолчиликлар, экин майдонларининг эгасиз қолиб, ҳатто йўқотилишига олиб келаётир. Бир вақтлар давлат тасарруфидаги ерларни ажратиш беришда аниқ ҳуқуқий асоснинг бўлмагани ёки қонуний чораларга қарамай, ўз мансабидан фойдаланиб, фуқароларга ерларни ажратишда таниш-билишчилик, порахўрликка йўл қўйилгани сабабли кўплаб майдонлар кадастр ҳужжатларисиз ноқонуний ўзлаштирилган. Ҳозир ҳам бу ишлар ўзгаришни хоҳламаган, эскича тизимдан чиқиб кета олмаётган айрим мутасадди раҳбарлар туфайли давом этаётгани айтиш ҳақиқатдир.

Хўш, нима қилиш керак? Тизимни қандай шаффоф ҳолга келтириш мумкин?

— Тан олиш керак, соҳада тўпланиб қолган муаммолар етарлича, — дейди Ер ресурслари, геодезия, картография ва давлат кадастри давлат қўмитаси раисининг биринчи ўринбосари Тўлқин Абдуллаев.

— Айни жиҳатдан тизимни жиддий ислоҳ қилиш бошланди. Шаффофликни таъминлаш, порахўрлик, бюрократик ҳолатларга чек қўйиш мақсадида тизимни тўлиқ электронлаштиришга катта эътибор қаратиляпти. Аҳолининг қўмита раисига тўғридан-тўғри мурожаат қилиш имконини берувчи телеграм бот (@yugkuzbot) ишга туширилди. Мурожаатларни ўрганиш жараёнида лавозимини суиистеъмол қилиб, вазифасига масъулиятсизлик билан ёндашаётган, бу соҳада халққа хизмат қилиш эмас, балки бошқа мақсадда юрган раҳбар ва ходимлар лавозимидан озод этиляпти.

Ер ажратишнинг шаффоф тизимига ўтиладими?

Тан олиш керак, узок йиллар давомида ер участкаларини беришнинг дастлабки тартиб-таомилларини амалга оширишда ношаффофлик ва бюрократия авж олгани яққол кўзга ташланади. Масалан, тадбиркорларга ер участкаларини беришда 17 босқичдан иборат жараённинг умумий муддати 47 кун этиб белгиланган бўлса-да, амалда бу ишлар 4-5 ой, баъзан бир йил давомида бажарилган.

Шу маънода бу борада инсон омилдан имкон қадар воз кечиш ва электрон тизимни шакллантириш зарурати бор. Айни ҳолат ҳисобга олиниб, ҳозирда ерга оид ҳуқуқбузарликларни аниқлаш ва кўрилаётган чораларни кузатиб бориш, назорат қилиш «Онлайн ер назорати» платформаси орқали амалга оширилмоқда. Ер участка-

ларини «Yerelektron» автоматлаштирилган ахборот тизими асосида шаффоф тарзда сотилмоқда. Тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириш учун ер участкаларини «E-kadastr.uz» очик электрон портали орқали танлаш ва таклиф киритиш имконияти яратилди.

— Йил якунига қадар ер тури, контури, чегараси ва фойдаланувчиси ҳақидаги маълумотлар жамланган ахборот тизими ҳам ишга туширилади, — дейди Ер ресурслари, геодезия, картография ва давлат кадастри давлат қўмитаси раиси Халилулло Тўрахўжаев. — Геоportal ишга тушгандан кейин 1 январдан ерни ажратишнинг шаффофлиги таъминланади. Ҳар бир фуқаро, ҳар қандай тадбиркор онлайн тарзда кўриб бориш имконига эга бўлади. Энг муҳими, энди ер ажратиш тўғрисидаги қарор мазкур тизимга киритилсагина ҳақиқий ҳисобланади. Шунингдек, сунъий йўлдош каналларини ижарага олиш ва сигналларни қайта ишлаш тизими ташкил этилади. Бу эса космосуратларни йиллар бўйича таққослаш орқали ҳосилдорликни таҳлил қилиш, ерларнинг мелиоратив ҳолатини мунтазам ўрганишда қўл келади.

Тизимдаги 27 фоиз ходимнинг мутахассислиги соҳага тўғри келмайди

Соҳадаги яна бир камчилик — баъзи турдаги кадастрлар тўлиқ шаклланмаган. Масалан, автомобиль йўллари кадастри 23 фоиз, ма-

ДАРВОҚЕ...

Жиноят кодексининг 197-моддасига кўра, суғориладиган ерларни ўзбошимчалик билан эгаллаб олишга йўл қўймаслик бўйича ер эгаси, ердан фойдаланувчи ёки ижарачи жавобгар ҳисобланади. Агар шундай қилмиш учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин яна бу ишга қўл урса, БҲМнинг юз бараваридан бир юз эллик бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтмиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ва ҳатто уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш жазоси белгиланиши мумкин.

даний мерос объектлари 32 фоиз, қувурлар 32 фоиз, шаҳарсозлик кадастри 63 фоиз шаклланган, холос. Бунга эса ерлар, йўллар, электр тармоқлари қувурлари ҳақида аниқ маълумотлар йўқлиги сабаб бўлаётир. Шу боис ИТ-технологияларни ривожлантириш бўйича ишчи гуруҳ тузилиб, кадастрлар базаси тўлиқ ишлаб чиқилади.

Соҳанинг кадрлар салоҳияти пастлиги ҳам асосий муаммолардан бири. Маълумотларга кўра, «Ергеодезкадастр» давлат қўмитаси тизимидаги 27 фоиз ходимлар мутахассислиги соҳага тўғри келмайди. Кўринадикки, шу йўналишда хорижий олий ўқув юрти филиалини ташкил қилиш зарурати бор. Бунда Италиянинг Пиза университети ҳамда Москва давлат геодезия ва картография университети билан ҳамкорлик ўрнатилади.

Ер ҳисоби ва кадастр соҳасидаги ҳар қандай ноаниқлик, аввало, тегишли ресурслардан ноқонуний фойдаланиш, айрим ҳолларда талон-торож қилиш ва коррупция ҳолатларига олиб келади. Демак, соҳага АКТ жорий этилар экан, унинг шаффофлиги янада таъминланади, аҳолига қўлайликлар яратилиб, турли бюрократик тўсиқлар, югур-югурларга чек қўйилади.

Санжар ИСМАТОВ
«Mahalla»

Ўтган бир ҳафта давомида Ўзбекистонга қиймати 2,9 млн. долларлик кислород концентратори келтирилган

Био ВА ИНШООТЛАРНИНГ сейсмик ҳолати қачон баҳоланади?

1966 йил 26 апрель.
Соат 05:22. Тошкент аҳолиси ҳали ширин уйқуда бўлган пайтда кутилмаганда қаттиқ ер қимирлаши содир бўлади. Гувоҳлар зилзиладан олдин кучли портлашга ўхшаш товуш эшитиб, шаҳар чеккасида шафаққа ўхшаш ёруғлик кўринганини айтишади. Зилзила оқибатида саккиз киши ҳалок бўлган, 200 га яқин киши жароҳатланган, 300 мингдан ортиқ киши бошпанасиз қолган. Шунингдек, шаҳарнинг кўпгина савдо ва овқатланиш иншоотлари, давлат маъмурий бинолари зарарланган.

Катта талафотларга сабаб бўлган ушбу мудҳиш воқеа ҳамда 1976 йилдаги «Газли зилзиласи», 1978 йилдаги «Олой зилзиласи», 1984 йилдаги «Поп зилзиласи»дан ҳам англаш мумкинки, мамлакатимиз сейсмологик фаол зоналардан бирида жойлашган. Шу боис сейсмик хавфсизликни таъминлаш, унинг илмий асосларини мустаҳкамлаш, ер қимирлашларини олдиндан аниқлаш учун замонавий технологияларни қўллаш, тайёрлашга алоҳида эътибор қаратиш зарур.

Давлатимиз раҳбарининг 2020 йил 30 июлдаги «Ўзбекистон Республикаси аҳолиси ва ҳудудининг сейсмик хавфсизлигини таъминлаш тизимини тубдан тақомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарори айтиш шунингдек, мамлакатимизда сейсмология фанидан йирик илмий иш ва амалий тажрибаларни ўтказиш учун махсус жиҳозланган лаборатория мавжуд эмас эди. Эндilikда пойтахтимиздаги Турин политехника университети қошида Био ва иншоотларни экспериментал тадқиқ қилиш илмий-техник лабораторияси ташкил этилади. Бугунги кунда соҳа тараққиётига ҳисса қўшадиган малакали мутахассисларга бўлган талаб инобатга олиниб, Турин политехника университети «Муҳандислик сейсмологияси» таълим йўналиши ва мутахассислиги бўйича, Ўзбекистон Миллий университети «Сейсмология ва сейсмометрия» таълим йўналиши ва мутахассислиги бўйича кадрларни тайёрлаш ва қайта тайёрлаш юзасидан базавий олий таълим муассасалари этиб бел-

ва ҳудудининг сейсмик хавфсизлигини таъминлаш тўғрисида»ги қонун лойиҳаси ишлаб чиқилади, — дейди ЎзФАнинг механика ва иншоотлар сейсмик мустаҳкамлиги институти директори вазифасини бажарувчи Саъдулла Ҳамидуллаев. — Ушбу ҳужжатда сейсмик хавфсизликни таъминлашнинг объектлари ва уларнинг классификацияси, зилзила содир бўлиши натижасида юзага келган салбий оқибатларни бартараф этишнинг тартиби, давлат органларининг сейсмик хавфсизликни таъминлашдаги ваколатлари, фуқароларнинг бу жараёндаги ҳуқуқ ва мажбуриятлари акс этади. Шунингдек, «Гидротехника иншоотларининг хавфсизлиги тўғрисида»ги қонуннинг янги тахрири ҳам тайёрланади. Бундан ташқари, Вазирлар Маҳкамаси ҳузурида Сейсмология, иншоотларнинг сейсмик мустаҳкамлигини ва сейсмик хавфсизликни таъминлаш соҳасини қўллаб-қувватлаш жамғармаси тузилади.

Қайд этиш керакки, бугунги кунга қадар мамлакатимизда сейсмология фанидан йирик илмий иш ва амалий тажрибаларни ўтказиш учун махсус жиҳозланган лаборатория мавжуд эмас эди. Эндilikда пойтахтимиздаги Турин политехника университети қошида Био ва иншоотларни экспериментал тадқиқ қилиш илмий-техник лабораторияси ташкил этилади. Бугунги кунда соҳа тараққиётига ҳисса қўшадиган малакали мутахассисларга бўлган талаб инобатга олиниб, Турин политехника университети «Муҳандислик сейсмологияси» таълим йўналиши ва мутахассислиги бўйича, Ўзбекистон Миллий университети «Сейсмология ва сейсмометрия» таълим йўналиши ва мутахассислиги бўйича кадрларни тайёрлаш ва қайта тайёрлаш юзасидан базавий олий таълим муассасалари этиб бел-

гиланди. Ўқув жараёни 2021/2022 ўқув йилидан бошланади.

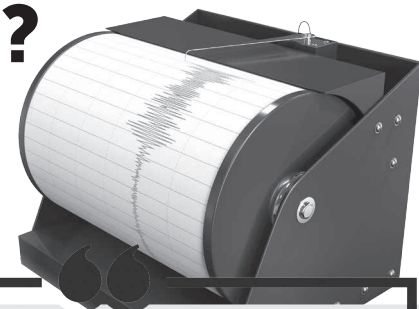
Иншоотларнинг сейсмик ҳолати баҳоланади

Био-иншоотлар 50-100 йиллар давомида халқимизга хизмат қилиши учун турли офатлар, айниқса, кучли ер қимирлашига бардошли бўлиши керак. Шу боис қарорга кўра, 2021 йил 1 апрелдан сейсмик фаол ҳудудда жойлашган мавжуд био ва иншоотлар, кўп қаватли тураржойларнинг сейсмик заифлигини баҳолашга хизмат қилувчи, 2021 йил 1 майдан янги қурилиши режалаштириладиган кўп қаватли био ва иншоотларнинг конструктив тизими, қурилиш майдонининг сейсмий даражаси кабиларни назарда тутувчи электрон техник паспортлар шакллантирилади.

Бундай паспортлардан сейсмик хавф прогнози мавжуд бўлган ҳолларда бинолар ва иншоотларнинг сейсмик мустаҳкамлигини ўрганиш, содир бўлиши кутиладиган зилзилага тайёргарлик кўриш ва унинг оқибатларини бартараф этиш мақсадида фойдаланилади.

Қарорга асосан, аҳолини кузатиши мумкин бўлган кучли зилзилалар ва уларнинг оқибатларидан бохабар этиш, ушбу табиий офат ҳақида керакли маълумотларни тақдим этиш борасида ҳам тегишли чора-тадбирлар амалга оширилади.

— Марказимизга 2021 йил 1 апрелга қадар аҳолига содир бўлган зилзила бўйича тўлиқ маълумот берувчи мобиль иловани яратиш вазифаси юклатилди, — дейди

ДАРВОҚЕ...

Зилзилани олдиндан аниқлаш мумкинми?

Калифорния технологиялар институти тадқиқотчилари томонидан сунъий интеллект ва статистик маълумотлар асосида ихтиро қилинган компьютер модели ёрдамида сейсмик фаоллик ва уни ер қаридан ер сатҳигача кўтарилиб ёйилиши жараёнларини кузатиш имкони пайдо бўлди. Ушбу янгилик сайёрамизда юз берадиган зилзила офатини олдиндан аниқлаш имкониятини беради. Ихтиро синовдан муваффақиятли ўтган. Ҳозирда уни амалиётга татбиқ қилиш ишлари амалга оширилмоқда.

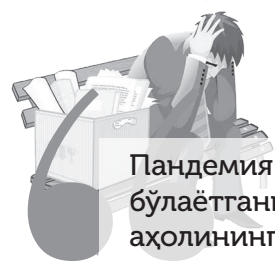
Фавқулудда вазиятлар вазирлиги Сейсмопрогностик мониторинг республика маркази директори Қахрамон Қўчқоров. — Марказнинг расмий веб-сайти, маълумотлар базаси ва мобиль илова ўртасида тезкор маълумотлар алмашинуви интеграция қилинади. Шунингдек, Марказий Осиё мамлакатлари билан узвий алоқани йўлга қўйган ҳолда, сейсмик хавфни мониторинг қилиш бўйича тезкор маълумот алмашиш йўлга қўйилади. 2020 йил 1 ноябрга қадар барча сув омборлари ва гидротехника иншоотларининг сейсмик мустаҳкамлик ҳолатини баҳолаш бўйича экспресс услубиёт ишлаб чиқилади.

Ҳар қандай ҳолатда ҳам ер силкиниши, тўфон ёки бошқа табиий фалакатлар инсониятга катта талафот етказиши. Аммо юқоридаги режаларни тўлақонли амалга оширсак, ҳар қандай даражадаги ер қимирлашига ҳам моддий-техник, ҳам руҳий жиҳатдан тайёр бўламиз. Бу эса табиий офатнинг талафотларини анча камайтиришга замин яратиши.

Санжар ЭШМУРОДОВ
«Mahalla»

Ўзбекистонда ажралишлар сони ўтган йилга нисбатан 20 фоизга камайди.

Пандемия иқтисодий қийинчиликларга сабаб бўлаётгани ҳеч кимга сир эмас. Бундай вақтда аҳолининг ижтимоий-иқтисодий ҳолатини яхшилаш учун уларнинг бандлигини таъминлаш ҳар қачонгидан-да муҳим аҳамият касб этади. Бугун нафақат ишсизларни, балки карантин чекловлари сабаб даромадидан айрилган аҳоли қатламининг ҳам бандлигини таъминлаш зарур. Хўш, ана шундай мураккаб жараёнда кимлар ишсиз қолди? Уларнинг бандлигини таъминлаш борасида қандай чора-тадбирлар кўриляпти?

Ишсизлар сони ошишига нима сабаб бўлди?

— Ҳозиргидек мураккаб жараён аҳоли бандлигини таъминлаш борасида янгича ёндашувларни, дунё тажрибасини ўрганиб, ундан унумли фойдаланишни тақозо этипти, — дейди Бандлик ва меҳнат муносабатлари вазири ўринбосари Эркин Муҳиддинов. — Жумладан, июнь ойида Республика бандлик ва меҳнатни муҳофаза қилиш илмий маркази томонидан Халқаро меҳнат ташкилоти методикаси бўйича республиканинг 101 та шаҳар ва туманида ижтимоий сўровнома ўтказилди. Унда 490 та фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи, 4,9 мингта уй хўжалиги ҳамда 25,9 минг фуқаро қамраб олинди. Натижалар республикада ишсизлик даражаси иқтисодий фаол аҳолининг 13,2 фоизини ташкил этишини кўрсатди. Бу кўрсаткич 2019 йилнинг шу даврида 9,1 фоизга тенг бўлган.

Таъкидлаш керакки, пандемия аҳоли бандлигига салбий таъсирини кўрсатмоқда. Масалан, карантиндан олдин юртимизда ишсизлар сони 1 миллион 350 минг кишини ташкил этган бўлса, пандемия даврида бу кўрсаткич 2 миллионга яқинлашди. Масаланинг яна бир жиҳати шундаки, иқтисодий нофаол аҳоли сони 2019 йилнинг шу даврига нисбатан 4,5 фоизга ошган. Тадқиқот шуни кўрсатдики, тадбиркорлик ва хизмат кўрсатиш соҳаси вакиллари карантин чора-тадбирлари даврида вақтинчалик ўз фаолиятини тўхтатиб туриши ва чекловлардан сўнг қайта тиклаш ниятини билдириб, бошқа фаолият билан шуғулланмасликни афзал кўраётгани сабабли ушбу кўрсаткичда ўсиш кузатилган. Шунингдек, хориж давлатларига доимий ишлаш учун борадиган 550 мингта яқин фуқаро пандемия сабаб ишга бора олмай қолди.

Қандай чоралар кўриляпти?

— Бундай мураккаб вазиятда муаммони тезкорлик билан барта-раф этиш зарур, — сўзида давом этади Э.Муҳиддинов. — Бунда давлатимиз томонидан бир қатор

имтиёзларнинг берилиши муаммо ечимида қўл келмоқда. Жумладан, ижтимоий соҳа объектларини қуриш учун Инқирозга қарши куралиш жамғармаси томонидан маблағ ажратилиб, ҳар бир ҳудудда 50-60 та шундай объектлар қуриляпти. Қурилиш ишларига эса ҳудудлардаги Бандликка кўмаклашиш марказлари томонидан ҳунари, касбидан келиб чиққан ҳолда фуқароларни ишга жойлаштириш чоралари кўриляпти. Бунда, биринчи галда, ижтимоий аҳволи оғир, эҳтиёжманд оила аъзоларини ишга қабул қилишга катта эътибор қаратиляпти. Шунингдек, ҳозир пойтахтимизда 1000 га яқин турли объект қуриляпти. Бу қурилишларга ишсизлик даражаси юқори бўлган ҳудудлар — Қашқадарё, Андижон, Фарғона каби

МАЗЗУГА ОИД МАЪЛУМОТ:

Ўзини ўзи иш билан таъминлашни истовчилар учун иш стаж ва пенсия ҳисобланиши мумкин бўлган, қонуний бандликнинг янги мақоми — «ўзини ўзи банд қилган шахс» тизими жорий этилган эди. Бу тизимнинг афзалликлари шундаки, меҳнат фаолияти натижасида олган даромадларингиз жисмоний шахслар жами даромадлари таркибига кири-тилмайди. Бунинг учун бир йилда бир марта ижтимоий солиқ тўлаш кифоя қилади.

даражаси ошди, қандай чоралар кўрилади?

вилоятлардан фуқаролар жалб қилинган.

Айрим юртдошларимизни хорижга ишга юбориш чоралари ҳам кўриляпти. Масалан, июнь ойида 33 нафар юртдошимиз йирик қурилиш объектларида ишлаш учун Қозғистон Республикасининг Шарқий Қозғистон вилоятига

ташқиллаштирилган ҳолда жўнаб кетган эди. Куни кеча яна 144 нафар юртдошимиз Россиянинг Амур вилоятидаги газни қайта ишлаш заводи қурилишида ишлаш учун чартер рейс орқали учиб кетди. Бу россиялик иш

берувчилар ва масъул ташкилотлар билан келишган ҳолда амалга оширилди, албатта.

Қанча фуқаронинг бандлиги таъминланди?

Қўрилган чора-тадбирлар сабаб, жорий йилнинг биринчи ярмида, айниқса, COVID-19 пандемиясининг меҳнат бозорига салбий таъсири юмшатиш мақсадида меҳнат органлари томонидан 159,9 минг нафар 30 ёшгача бўлганлар ва 229,4 минг нафар аёллар, жами 588,2 минг нафар ишсиз аҳолининг бандлиги таъминланди. 15 минг нафар ишсиз касб-ҳунарга ўқитилди, 27 минг нафарига Бандликка кўмаклашиш жамғармасидан 10,1 млрд. сўм миқдорида ишсизлик нафақаси тўланди.

Шунингдек, жамғармадан ажратиладиган субсидиялар ҳисобига 24,8 минг нафар фуқаро шахсий

ДАРВОҚЕ...

Давлатимиз раҳбарининг ташаббуси билан республика бўйича 136 та маҳалла гузарида касб-ҳунарининг мураккаб асбоб-ускуналар талаб этилмайди-ган йўналишлари бўйича қисқа муддатли (уч ойдан ошмаган) ўқув курслари ташкил этилади.

томорқаларида меҳнат қилишга шароит яратилди, 15 минг нафари қишлоқ хўжалиги, тикувчилик ва ҳунармандчилик кооперативлари-га аъзо сифатида бириктирилди. 3 минг нафар фуқаро тадбиркор-ликка жалб этилди.

Дарҳақиқат, пандемия мавжуд вазиятни мураккаблаштирди. Ҳозирги вазият одатдагидан икки карра хушёр, ишбилармон ва бошқаларга кўмак қўлини чўзишга шай бўлишимизни талаб қиляпти. Шундагина мазкур вазиятдан имкон қадар яхшироқ ҳолатда чиқишимиз мумкин. Бунда юртдошларимизнинг бандлигини таъминлаш ҳар қачонгидан ҳам муҳимдир. Умид қиламизки, карантин сабоқлари келгуси фаолиятимизда ўзининг ижобий натижасини кўрсатиб, одатий ҳаёт тарзига қайтганимизда ундан унумли ва самарали фойдаланиш-га сабаб бўлади.

Боборавшан ҲОЗИДДИНОВ
«Mahalla»

Зарар билан ишлаётган ҳаво портлари давлат-хусусий шерикликка берилади.

Томорқадан сув

ТОММАСА, томорқачи айбдорми?

Пандемия шароитида аҳолининг томорқадан янада самарали фойдаланиши лозимлиги кенг тарғиб қилиняпти. Тўғри, синовли кунлар келганда, мамлакат олдида озиқ-овқат захирасини яратиш, озиқ-овқат хавфсизлигини ўйлаш муҳим бўлган паллада томорқадан фойдаланмай, уни қаровсиз ташлаб қўйиш қайсидир маънода хиёнатдек кўринади. Шундай кишилар ҳам йўқ эмас. Аммо ўзбекнинг қонида бир парча ердан ҳам фойдаланиб, тупроқдан зар яратиш хусусияти бор.

Муаммолар кеча бор эди, бугун ҳам етарли, эртага бўлмаслиги керак

Айрим хориж давлатларида 4 сотих ери бор одам бой ҳисобланади. Юртимизда эса бундай оилалар сони кам эмас, ҳудудларда деярли ҳар битта хонадоннинг ўз томорқаси бор. Аслида ҳам, тадбиркорлик билан ерга қараладиган бўлса, ер одамни боқади. Пандемия, карантин, албатта, ўткинчи, лекин қишлоқ хўжалиги, томорқа билан боғлиқ муаммоларни ҳал қилмасдан қутилган натижага эришиб бўлмайди. Бу муаммолар илгари ҳам бор эди, бугун ҳам бор. Эртага эса, бўлмаслиги керак. Келинг, шу ўринда томорқа учун энг зарур бўлган сув масаласини кўриб чиқамиз.

Сув масаласи ҳозирда ҳам жиддий муаммо бўлиб, аҳоли ўртасида олиб борилган ўрганишлар ирригация тизимининг катта ислохотларга муҳтожлигини кўрсатади. Сабаби, илгари тўлиб-тошиб оққан ариқ, канал, зовурларнинг кўпи бугун кўмилиб кетган. Шаҳарларда ҳам, қишлоқларда ҳам хонадонлар, маҳалла ичидан оқиб ўтадиган ариқлар аҳоли ташлаган чиқинди ёки ноқонуний қурилмалар оқибатида йўқолиб кетган.

Суғориш тизимидаги сувлар «лимит»ли бўлиб, уни фермерга, томорқа эгасига тақсимлашда турли «ўйин»лар мавжуд. Кўпинча эса фермерлар томорқа эгаларига сув бермаслиги ҳолатлари ҳам учрайди. Хўш, нима қилиш керак? Бундай вазиятда томорқага сувни қаердан олиш мумкин? Шароит яратмасдан туриб, ердан фойдаланмаётган кишиларни бефарқликда, дангасалиқда айблаш қанчалик тўғри? Жарима белгилаш осон, агар бу билан ҳамма муаммолар ечилганида эди...

Кредит асосида қанча қудуқ қазилди?

Таҳлилларга кўра, экин майдонларини суғоришда истеъмолга яроқли ерости сув захиралари

етарли бўлган ҳудудларда қудуқдан фойдаланишга эҳтиёж сезилади. Бу жараёнда истеъмолчилар кўпинча катта (артезиан) ва кичик ҳажмдаги қудуқ ҳамда қазилма қазиб, ундан фойдаланади.

— Вазирлар Маҳкамасининг 2018 йил 14 декабрдаги «2019-2020 йилларда сув таъминоти оғир бўлган ҳудудлардаги аҳоли томорқаларига сув етказиб бериш учун суғориш қудуқларини қазилма доир чора-тадбирлар тўғрисида»ги қарори билан 2019-2020 йилларда ана шундай маҳалла фуқаролар йиғинлари ҳудудларидаги аҳоли томорқаларига сув етказиб бериш мақсадида суғориш қудуқларини қазилма дастури тасдиқланди, — дейди Фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгаларини қўллаб-қувватлаш жамғармаси бўлим бошлиғи Аббос Мадиев. — Унда жамғармамиз томонидан деҳқон хўжаликлари, томорқа ер эгалари ва «Томорқа хизмати» корхоналарига 2019-2020 йилларда 418 та қудуқ қазилма учун 40 миллион сўм кредит ажратилиши белгиланди.

Мазкур вазифаларни амалга ошириш мақсадида истеъмолчиларнинг қудуқ қазилма бўлган дастлабки эҳтиёжи ўрганилди. Натижада ўтган йили жамғарма маблағлари ҳисобидан қарийб 30 минг хонадондаги 2 784,6 гектар ер майдонига сув етказиб берилди. Бу ишлар 2020 йилда ҳам изчил давом эттирилиб, режага кўра, жорий йилда 186 та маҳаллада катта ҳажмда 294 та артезиан қудуқ қазилмади.

— Кредит ажратишнинг ҳам ўзига хос талаблари бўлиб, қудуқ қазилма учун кредит лойиҳа ташлаб-бўсқорларининг тижорат банкларида юборган буюртманомаси асосида ажратилади, — сўзида давом этади А.Мадиев. — Аммо қудуқларни қазилмада белгиланган меъёр ва талабларга риоя этиш лозим. Шу боис кредит ажратиш жараёнида Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси томонидан бериладиган экологик ҳамда Давлат геология

ва минерал ресурслар қўмитасининг гидрогеологик экспертиза хулосалари талаб этилади. Қайд этиш керак, мазкур экспертиза хулосаси соддалаштирилган тартибда бепул берилади.

Субсидия қандай мақсадларда ажратилади?

Таъкидлаш керакки, қудуқ қазилма учун субсидия ҳам ажратилади. Бу жиҳат Вазирлар Маҳкамасининг 2020 йил 30 июлдаги «Сув таъминоти оғир ҳудудлардаги аҳоли томорқалари ва қишлоқ хўжалигида фойдаланилмаётган ер майдонларига сув чиқариш ишларини давлат томонидан қўллаб-қувватлаш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарорида акс этган.

Унга мувофиқ, сув таъминоти оғир ҳудудлардаги аҳоли томорқалари ва қишлоқ хўжалигида фойдаланилмаётган ер майдонларини суғориш учун вертикал суғориш қудуқларини бурғулаш, дарёлар, каналлар ва бошқа сув объектларидан сув чиқариш воситаларини сотиб олиш ва ўрнатишга давлат томонидан субсидия ажратилади.

— Қарорга кўра, қишлоқ хўжалигида фойдаланилмаётган ҳар бир гектар ерни фойдаланишга киритиш харажатларининг 50 фоизи, бироқ базавий ҳисоблаш миқдори (БХМ)нинг 50 бараваридан ошмаган миқдорда субсидия берилади, — дейди Маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш вазирлиги бошқарма бошлиғи Дилшод Юсупов. — Шунингдек, субсидия аҳоли томорқа ерларини суғориш учун чуқурлиги 10 метрдан ортиқ бўлган ҳар бир вертикал қудуқни бурғулаш ва ишга тушириш харажатларига қудуқнинг ҳар бир метр чуқурлиги учун 100 минг сўмдан, бироқ БХМнинг 50 бараваридан ошмаган миқдорда ажратилади. Камида 30 та аҳоли томорқа ерларини суғориш учун вертикал суғориш қудуқларини бурғулаш ва ишга тушириш харажатларининг

МАВЗУГА ОИД МАЪЛУМОТ:

«Аҳоли томорқаларидан фойдаланиш самарадорлигини оширишнинг қўшимча чора-тадбирлари тўғрисида»ги Президент қарорига мувофиқ, Марказий банкнинг асосий ставкасида уч ой имтиёзли давр билан бир йил муддатга 4 фоиз банк маржасини ҳисобга олган ҳолда, аҳоли томорқаларидан самарали фойдаланиш йўналишида 2 миллион сўмгача Оилавий тадбиркорлик маркази хулосасисиз Online тарзда томорқа ер эгаларига микрокредит ажратилади.

70 фоизи, бироқ 120 млн. сўмдан ошмайдиган қисмини қоплаш белгиланган. Бу эса кўплаб аҳоли томорқалари ва қишлоқ хўжалиги ерларини сув билан таъминлашга хизмат қилади.

Таъкидлаш керакки, Фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши Маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш, Сув хўжалиги вазирликлари билан биргаликда ҳар йили 1 апрель ва 1 августга қадар сув таъминоти оғир ҳудудлардаги аҳоли томорқаларида бурғуланадиган вертикал суғориш қудуқларининг манзилли дастурини шакллантиради ва тасдиқлайди. Субсидия 2020-2021 йилларда Инқирозга қарши курашиш жамғармаси ҳисобидан ҳамда 2022 йилдан бошлаб Фермер, деҳқон хўжалиги ва томорқа ер эгаларини қўллаб-қувватлаш жамғармаси маблағлари ҳисобидан молиялаштирилади.

Албатта, юқоридаги имтиёзлар томорқа майдонларидан самарали фойдаланиш, уларни доимий равишда сув билан таъминлаш, бир йилда камида икки-уч маротаба ҳосил етиштириш, маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажмининг икки баробарга ошириш ҳамда қудуқ қазилмадаги ортиқча харажат ва овозгарчиликларнинг олдини олишга хизмат қилади.

Санжар ИСМАТОВ
«Mahalla»

Андижонда коронавирусга олинган тест натижаси 24 соатда маълум қилинмоқда.

Соғлом рақобат — иқтисодий барқарорлик омили. Зотан, қаерда шундай муҳит яратилса, ўша жойда тадбиркорлик, ишбилармонлик яхши ривож топади. Одамлар фаровон турмуш кечиради, фойдали меҳнатга жалб этилади, бандлиги, даромади ортади. Афсуски, айни жараёнда мутаносиб равишда «яширин иқтисодиёт» ҳам борки, унинг мавжудлиги аҳоли ўртасидаги ўзига хос тафовутни келтириб чиқаради, ишсизлик ва норасмий бандликнинг ошишига олиб келади.

«Яширин иқтисодиёт» ўз фаолиятини хуфийёна олиб боради. Унинг, асосан, икки тури ажратиб кўрсатилади. Бири корхоналар томонидан фойдани камайтириб кўрсатиш/яшириш бўлса, иккинчиси ишчилар даромадининг камайтириб кўрсатилишидир (масалан, иш ҳақини «конверт» усулида бериш). Натижада давлат бюджетига солиқлар ва мажбурий тўловлар келиб тушмайди.

Хуфийёналик билан қандай курашиш мумкин?

Аслида агар мамлакатда солиқлар оширилиб, тадбиркорлик субъектлари ёки бошқа турдаги фаолият турлари учун ҳам лицензия, сертификатлар ва рухсатномалар олишда кўзда тутилмаган харажатлар кўпайса, хомашё олиш учун ҳужжатларни расмийлаштиришда турли тўсиқ ва қийинчиликларга дуч келинаверса, бу омиллар «яширин иқтисодиёт»га йўл очади. Одамлар олди-берди қилишда мавжуд қонун-қоидаларни четлаб ўтиб, иқтисодий алоқаларини давом эттиришга урина бошлайди. Уларнинг кўлида ишлайдиган аҳолининг эса ҳуқуқлари ва ҳавфсизликлари тўлақонли таъминланмайди, улар пенсия тизимидан узилган бўлади ва бу, ўз навбатида, уларнинг даромади пасайишига ҳам сабаб бўлади.

Одатда кам тўланадиган иш ўринлари бундай иқтисодиётнинг асосий қисмини ташкил этади. Агар уларга қарши тўғридан-тўғри курашиладиган бўлса, кам таъминланган аҳоли қатламлари зарар кўриши мумкин ва даромадлар/талаб камайтириш натижасида иқтисодий ўсиш ҳам секинлашиши хавфи мавжуд. Шу боис жаҳон тажрибасида «яширин иқтисодиёт»га қарши курашилаётганда маълум тамойилларга амал қилиш тўғрироқ ҳисобланади.

Жумладан, давлат шундай шарт-шароит яратиши керакки, расмий иқтисодиётда фаолият юритиш

«соя»да бўлишдан яхшироқ бўлиши керак. Хуфийёналикни қисқартиришдаги қаттиққўллик адолатли қонун нормалари жорий қилингандан кейингина амалга ошиши зарур. Зеро, ишчиларнинг «соя»да ишлашига солиқларнинг баландлиги ҳам туртки бераётган бўлиши мумкин. Шунингдек, бир пайтнинг ўзида очикликни таъминлаш ва коррупцияга қарши курашиш лозим.

Тадбиркор қачон солиқчига кўмакчи сифатида қарайди?

Ўзбекистонда ҳам бундай иқтисодиётнинг ЯИМдаги улуши қарийб 50 фоизни ташкил қилади. Уни камайтириш учун қатор ислохотлар олиб борилди. Жумладан, валюта бозорининг эркинлаштирилиши, 100 га яқин лицензиялаш қоидаларининг қисқартирилиши ёки тадбиркорлар учун солиқ имтиёзларининг берилиши бу йўлда ташланган муҳим қадамлар бўлди. Бироқ ҳали олдимизда яна бартараф этиш лозим бўлган муаммолар талайгина. Жорий йил 27 июль куни давлатимиз раҳбари раислигида ўтказилган йиғилишда ҳам айни жиҳатлар алоҳида қайд этилди.

Таъкидлаш керакки, «яширин иқтисодиёт»ни камайтириш учун, аввало, «Инсофли солиқ тўловчи» тизимини яхшироқ шакллантириш лозим. Бу — давлат солиқ хизмати органларини солиқ тўловчиларнинг бизнес-ҳамкори, маслаҳатчисига айлантириш деганидир. Корхона ва ташкилотлар солиқчини кўриб, ҳадисираши эмас, балки унинг муаммоларини ҳал этишда, имтиёзлардан фойдаланиши учун унга аниқ кўрсатма ва тушунча берадиган кўмакчи сифатида қараш лозим.

Эндиликда солиқ ислохотларини изчил давом эттириб, «яширин иқтисодиёт»га рағбат уйғотмайдиган солиқ ставкаларини жорий этишга ҳам алоҳида эътибор қаратилади. Шу билан бирга, тадбиркорлар-

нинг легал ишлашига кўмаклашувчи алоҳида тузилма ташкил этиш кўзда тутилмоқда. Ўйлаймизки, бу тузилма солиқ ставкаларининг оптимал даражаси бўйича керакли таклифлар ишлаб чиқади.

Инвестиция лойиҳалари коррупцияга қарши экспертизадан ўтказилади

«Яширин иқтисодиёт» коррупция билан доимо ёнма-ён юради. Шу боис эндиликда коррупция авж олган соҳаларда хизматчиларнинг харажатлари ва даромадларининг мувофиқлиги устидан назорат ўрнатиш амалиёти бошланади.

Шунингдек, ҳар бир инвестиция лойиҳаси коррупцияга қарши экспертизадан ўтказилади. 2021 йилдан бошлаб ушбу тизим марказлашган маблағлар ҳисобига амалга ошириладиган барча лойиҳаларга татбиқ этилади. Давлат органлари, корхоналар ва ҳудудларда коррупция ва «яширин иқтисодиёт» рейтинг методикаси ишлаб чиқилади. Келгуси йилдан бошлаб ушбу рейтинг натижалари эълон қилиб борилади, шу асосида барча раҳбарларнинг шахсий масъулияти баҳоланади.

«Соя»дан чиқиш учун рағбат ҳам керак

Иқтисодиётда банд бўлган 10,5 миллион аҳолининг атиги 4,9 миллиони даромад солиғи тўлайди. Норасмий бандлик даражаси қурилиш, савдо ва умумий овқатланиш, транспорт ва бошқа хизмат кўрсатиш соҳаларида юқориликча қолмоқда. Демак, «яширин иқтисодиёт»ни соҳалар ва тармоқлар бўйича таҳлил қилиш ишларини такомиллаштириш талаб этилади.

Охириги пайтларда аҳолининг ўзини ўзи банд қилиш тизими соддалаштирилиб, фаолият турлари 24 тадан 67 тагача кенгайтирилди. Бу эса хусусий секторнинг учдан бир қисмини ташкил

ДАРВОҚЕ...

Вазирлар Маҳкамасининг 2020 йил 20 июндаги «Ўзбекистон Республикасида «Яширин иқтисодиёт» улушини қисқартириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарорига кўра, банк хизматларининг оммабоплиги ҳамда иқтисодиётда нақд пулсиз ҳисоб-китоблар ҳажми оширилади.

этувчи ўз-ўзини банд қилувчи аҳоли қатлами учун «соя»дан чиқиш ва келажакда пенсия тизимига уланиш имконини берди. Июль ойининг ўзида 184 минг нафар фуқаро ўз фаолиятини расмий секторга ўтказди.

Демак, норасмий фаолият юритаётган субъектларни рағбатлантирувчи механизмлар орқали «яширин иқтисодиёт»дан олиб чиқиш имконияти мавжуд. Юқорида кўрсатилган соҳаларда пластик карталар ва бошқа турдаги контактсиз тўловларни айлانма даромад солиғини ҳисоблаш базасига киритмаслик ўзини ўзи банд қилганлар учун яна бир қулай имконият бўлади.

Яна бир муҳим жиҳат: солиқ маъмуриятчилигини соддалаштириш, тадбиркорлик фаолиятига рухсат бериш ва лицензиялашдаги ортиқча тартиб-таомилларни янада қисқартириш зарур. Масалан, 100 та лицензия ва 34 та рухсатномани қисқартириб, хабардор қилиш тартибига ўтказиш орқали тадбиркорлар йилига 125 млрд. сўм иқтисод қилиш имконига эга бўлади.

«Яширин иқтисодиёт»ни камайтириш йўлида жамоатчилик назорати ҳам муҳим ўрин эгаллайди. Зеро, бу одамларда мазкур иллатга қарши нафрат туйғусини уйғотиш, уларни коррупцион ҳолатларга бепарқ бўлмасликка ундашга ёрдам беради.

Фахриддин САМАДОВ,
Олий Мажлис Қонунчилик
палатаси депутаты.

Қорақалпоғистонда сифатсиз қурилган намунавий уйлардаги камчиликлар август ойи давомида бартараф қилинади.

ҚАШҚАДАРЁ ВИЛОЯТИ

ҲЕЧ КИМ ЭЪТИБОРДАН ЧЕТДА ҚОЛМАЙДИ

Қамаши тумани ҳокими, 1-сектор раҳбари Шерали Санаев иштирокида «Саховат ва кўмак» умумхалқ ҳаракати доирасида эҳтиёжманд оила сифатида «Темир дафтар»га киритилган оилаларнинг рўйхати ўрганилиб, янгидан шакллантирилди.

Ўрганишлар «Пахтаобод», «Соҳибкор», «Ўзун», «Гулшан», «Каптархона», «Оқработ» ва «Работ», «Сарбозор» маҳалла фуқаролар йиғинларида олиб борилди. Шунингдек, тадбирлар давомида ижтимоий кўмакка муҳтож 2 та оилага сигир, 10 та оилага қўй, 13 та оилага қуён ва 25 та оилага товуқ етказиб берилди.

— Худуд мутасаддилари оилавий аҳволимиз билан танишиб, бизга битта сигир беришди, — дейди «Сарбозор» маҳалла фуқаролар йиғинида истиқомат қилувчи Насиба

Бобоёрова. — Карантин даврида бу оиламизга катта кўмак бўлди. Бундай хайрли ишларнинг бошида турган барча раҳбарлардан миннатдоримиз.

«Ғиштли» маҳалласида ўтказилган тадбирда «Темир дафтар»га киритилган 88 та эҳтиёжманд оиланинг 51 тасига кўрсатилган моддий кўмак оилаларга хурсандчилик олиб кирди. Қолган 37 та оилани ва яна қўшимча аниқланган 9 та оилани моддий қўллаб-қувватлаш белгиланди.

Имона ИБРОҲИМОВА.

СУРХОНДАРЁ ВИЛОЯТИ

ОЛИС МАҲАЛЛАДА ЯНГИ ЛОЙИҲА ИШ БОШЛАЙДИ

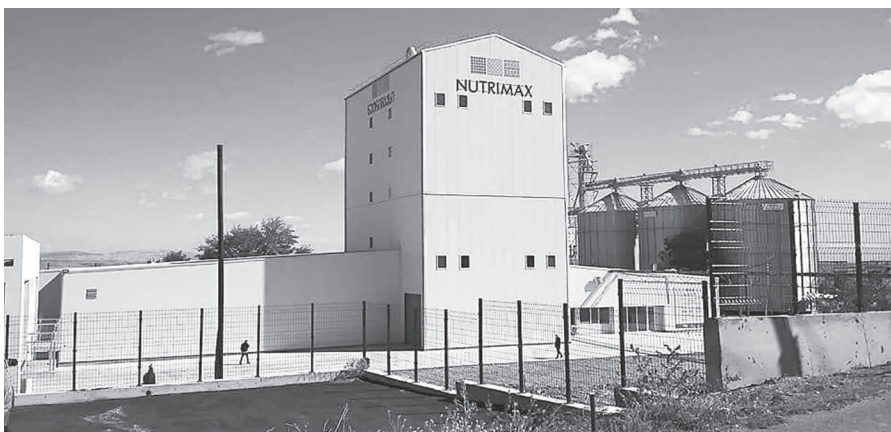
Бойсун туманидаги «Bird aziya» МЧЖ томонидан «Газа» маҳалласи ҳудудида омухта ем ишлаб чиқариш лойиҳаси амалга оширилмоқда. Айтиш керакки, мазкур йиғин тоғли тумандаги олис маҳаллалардан бири ҳисобланади.

Худуд аҳолиси, асосан, чорвачилик билан шуғуллангани боис ушбу лойиҳа маҳалла аҳлининг қувончига сабаб бўлди. Эндликда газаликлар чорва моллари учун омухта емни олиб келишда ортиқча харажат қилишига тўғри келмайди. Эътиборлиси, пандемия шароитига қарамай, Хитой давлатидан олиб келинган замонавий

технологиялар маҳаллий хомашёдан керакли витаминларга бой омухта ем ишлаб чиқаради.

Корхона жорий йил якунига қадар фойдаланишга топширилади ва «Газа» маҳалласида истиқомат қиладиган юртдошларимиз учун 20 та янги иш ўрни яратилади.

Наргиза ОДИНАЕВА.

ФАРҒОНА ВИЛОЯТИ

Сўх туманида аҳолини тоза ичимлик суви билан таъминлаш мақсадида ҳозирга қадар 4 километрдан зиёд ичимлик суви тармоқлари тортилди. Жумладан, «Соҳибкор» маҳалласидаги Суюнчи, «Себзор» маҳалласидаги Мармартосҳ кўчасига ичимлик сув тармоғи тортилиб, объектда қурилиш-монтаж ишлари давом эттирилмоқда.

ХОНАДОНЛАР ОБИҲАЁТДАН БАҲРАМАНД БЎЛЯПТИ

«Чашма» маҳалласидаги Кўхзор кўчаси ҳудудига 2,6 километр ичимлик сув тармоқлари тортилди ва сув тармоқларни мавжуд сув тармоғига улаш ва объектларда қурилиш-монтаж ишлари олиб бориляпти. «Хушёр» маҳалласида ҳам сув тортиш насоси қурилмаси янги замонавий дастгоҳга алмаштирилди, эндиликда обиҳаётдан 300 та хонадон фойдаланиш бахтига муяссар бўлди.

— «Ҳазрати Али» маҳалла фуқаролар йиғинида жойлашган Зармиён кўчасида яшайдиган

аҳолини салкам 30 йилдан буён сув танқислиги муаммоси қийнаб келаётган эди, — дейди йиғин раиси Субҳонали Нишонов. — Ҳозирги кунда мазкур масала ҳал қилиниб, бу ерда тик қудуқ қазиш ишлари бошлаб юборилди. Мазкур ишлар учун 291 миллион сўм маблағ ажратилган. Мазкур лойиҳа амалга оширилиши натижасида маҳалладаги 180 та оила тоза ичимлик суви билан таъминланади.

Севинч ҲУСАНОВА.

АНДИЖОН ВИЛОЯТИ

ҲОКИМ МАҲАЛЛАДА МУЛОҚОТ ЎТКАЗДИ

Андижон шаҳар ҳокими Баҳромжон Ҳайдаров шаҳардаги «Мустақилликнинг 27 йиллиги» маҳалласида яшовчи аҳоли вакиллари билан учрашиб, мулоқот ўтказди.

Мулоқот давомида шаҳар ҳокими маҳалла аҳлига зарур озиқ-овқат ва дори-дармон харид қилиш учун ажратилган моддий ёрдам пулларини ўз эгаларига етказиш ҳамда ҳудуддаги кам таъминланган, эҳтиёжманд оилалар рўйхатини шакллантириш бўйича тушунчалар берди. Шунингдек, маҳалла аҳлини қийнаётган мавжуд муаммоларни бартараф этиш, аҳолининг турмуш шароитини янада яхшилаш бўйича мутасадди

ташкилотлар раҳбарларига вазифалар юклади.

Мулоқот сўнггида маҳалла ҳудудида яшовчи 60 дан ортиқ эҳтиёжманд, ижтимоий ёрдамга муҳтож оилаларга ҳамда ногирон, боқувчисини йўқотган фуқароларга «Саховат ва кўмак» марказининг 12 турдаги озиқ-овқат маҳсулотларидан иборат хайрия қутилари тарқатилди.

Ф.УБАЙДУЛЛАЕВ.

САМАРҚАНД ВИЛОЯТИ

МАҲАЛЛАГА ТОЗА ИЧИМЛИК СУВИ ЕТИБ БОРДИ

Пайариқ туманидаги «Кўпаки» маҳалласи аҳли кўп йиллардан буён тоза ичимлик сувидан қийналар эди. Мажбурлигидан 7-8 метр чуқурликда қудуқлар қазиб олган бўлиб, ҳудудда юқумли касалликларнинг 80 фоизи айнан сувнинг сифати ёмонлигидан келиб чиқаётганди.

«Ўзбекистоннинг қишлоқ жойларида сув ресурсларини бошқариш» дастури доирасида, мана, икки йилдирки, ҳудудга сув олиб келиш ишлари бажарилмоқда. «Хўжа Бўстон» каналининг реконструкция қилиниши, айниқса, фермерлар ва аҳолини қувонтирди. Шу кунларда «Кўпаки» маҳалласи аҳолиси тоза ичимлик суви билан таъминланди. Ушбу тизим орқали маҳаллада яшовчи 2300 киши, 450 ўринли мактаб, 120 ўринли боғча ҳамда ҳудуддаги қишлоқ врачлик пунктига тоза ичимлик суви етиб борди.

Ғулом ХИДИРОВ.

Андижон қишлоқ хўжалиги ва агротехнологиялар институти ташкил этилди.

Маҳалла раисларини сайлаш тартибининг жорий этилгани мазкур тизимнинг очиқ ва шаффофлигини таъминлаш, ҳудудда ечимини кутаётган масалаларни тезкорлик билан ҳал этишда кўл келади. Негаки, сайловчилар халқ дардини яхши тушунадиган, ҳудуддаги муаммолардан бохабар ва ҳар бир фуқаронинг ижтимоий-иқтисодий ҳолатидан хабардор бўлган инсонга овоз беради. Аммо айрим ҳокимларнинг арзимас баҳона билан маҳалла раисини ишдан бўшатиши ва унинг ўрнига ўзи маъқул кўрган номзодни тайинлашини қандай баҳолаш мумкин?

Ҳоким МАҲАЛЛА РАИСЛАРИНИ ишдан олди. Нега?

Қорақалпоғистон Республикаси Хўжайли туманидаги «Бунёдкор» маҳалласида истиқомат қилувчи Хўжамурат Жанназаров таҳририятимизга мактуб йўллаб, тумандаги бир қатор маҳалла раислари мажбурий равишда ишдан озод этилганини баён этди. Вазиятга ойдинлик киритиш мақсадида муурожаат муаллифи ва мутасаддилар билан боғландик.

— 2019 йилнинг май ойида ўтказилган сайлов натижаларига кўра, «Бунёдкор» маҳалласи раиси этиб сайланган эдим, — дейди Хўжамурат Жанназаров. — Қисқа фурсатда халқ ишончини оқлаш мақсадида йиғинимиздаги кўп йиллардан буён ечимини кутаётган муаммоларни бартараф этишга ҳаракат қилдик. Жумладан, маҳалламизга янги трансформатор ўрнатдик, Ал-Фаробий кўчасини асфальт қилдик, Ақсунгул, Устюрт кўчаларига шағал ётқиздик, Тўрткўл кўчасига ичимлик суви қувурини тортдик. Ободонлаштириш ишлари ҳам эътибордан четда қолмади. Аммо 2020 йил 5 март куни йиғинимизга ҳокимликдан уч-тўрт нафар ходим келиб, фаолиятимиз билан танишиб кетди. Шу куни кечкурун туман ҳокимлигида йиғилиш ўтказилди.

Унда Қорақалпоғистон Республикаси Маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш вазирлиги мутасаддилари томонидан Хўжайли тумани ҳудудларида ободонлаштириш ва кўкаламзорлаштириш ишларининг жуда сушт олиб борилаётгани айтилди. Айниқса, 4 та ҳудуд — Саришунгул (раис Н.Қапанов) ва Қумжиққин (раис Н.Бекимбетов) овуллари, «Тутзор» (раис А.Елбаев) ва «Абат» (раис С.Ауезимбетов) маҳаллалари танқид остига олинди. Сўнгра сўзга чиққан туман ҳокими Женис Ермашев Жана жап овули раиси Д.Байжанов ва менинг фаолиятимни ҳам танқид қилиб ўтди.

Кечки пайт юқорида номлари

зикр этилган маҳаллалар раисларини ҳокимликнинг ташкилий ва назорат қилиш бўлими раҳбари Халил Холмуратов чақиртириб, ҳоким топшириғига биноан, уларга ўз аризасига кўра ишдан бўшаши кераклигини айтади. Шу тариқа қандай хато иш қилганини ҳам ҳали англаб етмаган 7 нафар киши — 6 нафар йиғин раиси ва Саришунгул овули масъул котиби ишдан бўшатилади.

Вакант жойга бошқа ҳудуддан раис тайинланди

— Маҳалла раиси сифатида фаолият юритган пайтимда бажарган ишларимни айтиб, миннат қилмоқчи эмасман, аммо халқ сайлаган раисларнинг йиғиндаги фуқаролар фикрини билмасдан ўз вазифасидан озод этилиши ҳар бир маҳалладошимизга салбий таъсир қилади, — дейди Х.Жанназаров. — Боз устига, ҳоким топшириғига биноан, «Бунёдкор» йиғинига бошқа ҳудуд — «Шағала кўл» маҳалласида истиқомат қиладиган, ҳеч ким танимайдиган Ойбек Султонов деган фуқаро раис этиб тайинлангани алам қилади.

Юқоридаги вазиятга баҳо берилса, маҳалла раисларининг фуқаролар йиғини вакиллари-нинг йиғилишисиз ишдан озод этилиши қонун талабларига амал қилинмаганини кўрсатади. Қолаверса, бу маҳаллада яшамайдиган фуқаронинг йиғин раиси этиб тайинланиши фуқаролар йиғини раиси (оқсоқоли) бевосита сайловга қадар камида беш йил тегишли ҳудудда доимий яшаётган бўлиши керак, деган қонун талабларини кўпол равишда бузиш эмасми?!

Бундай ҳолатларнинг Саришунгул овулига «Мустақиллик» маҳалласида, Қумжиққин овулига Саман кўл овулида истиқомат қиладиган ва Жана жап овулига 2-3 йилдан буён бошқа тумандан келиб, фер-

мерлик билан шуғулланаётган фуқароларнинг раис этиб тайинланганини қандай тушуниш мумкин?! Бу ҳолат ҳар қандай соғлом фикрли кишини ҳам шубҳалантирмайди-ми? Наҳотки, шунча маҳалладан биронтасида раисликка арзийдиган номзод йўқ бўлса?

Масъуллар нима дейди?

Иккинчи томоннинг фикрини билиш мақсадида Хўжайли тумани ҳокимлиги мутасаддилари билан боғландик.

— Маҳалла раисларини ҳеч ким ишдан бўшаши учун мажбур қилмаган, — дейди Хўжайли тумани ҳокимлиги ташкилий ва назорат қилиш бўлими раҳбари Халил Холмуратов. — Аксинча, улар ўз хоҳишига кўра ишдан бўшаш ҳақида ариза ёзган. Собик раислар 14 кун ичида аризаларини қайтариб олиши мумкин эди. Лекин бундай қилишмади. Уларнинг ўрнига бошқа ҳудудда истиқомат қиладиган фуқароларнинг маҳалла раиси этиб тайинланиши вақтинчалик чора сифатида қабул қилинган қарор. Карантиндан кейин халқ билан учрашиш, уларни бир жойга йиғиш имкони бўлади. Ҳозир эса карантин сабаб йиғилиш ўтказилмади.

— Вазифасидан озод этилган раисларнинг барчаси ишда йўл қўйган камчиликлари учун баённома тузилиб, ишдан олинган, — дейди Хўжайли тумани ҳокими ўринбосари, маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш бўлими бошлиғи Сулувхон Дурсимбетова. — Уларнинг ҳеч бири аризасини қайтариб олишга келмади. Тўртта фуқаролар йиғинига бошқа ҳудудда истиқомат қиладиган фуқароларнинг раис этиб тайинланиши эса вақтинчалик чора, бу масала қайта кўрилади.

Йиғин раисларини ишдан бўшатишда ва ўрнига бошқаларини тайинлашда (аслида раис сайланади!) барибир қонунбузарликка йўл қўйилганку, деган эътирозимизга бўлим бошлиғи жўяли жа-

воб айта олмади. Қизиқ, карантин даврида кўпчиликни йиғмаслик вақт қилиниши мумкин, унда нега маҳалла раислигига аҳолини беш кўлдай яхши танийдиган, биладиган, шу ҳудудларнинг ўзида яшаётган фуқаролар тайинланмади? Наҳотки, йиғинларда муносиб номзод топилмаган бўлса? Ёки туман ҳокимлиги вакиллари керакли кадрлардан беҳабарми? Ахир, қонунни вақтинча бузишга ҳеч кимнинг ваколати йўқ-ку!

Суд қарори нега бажарилмади?

Яна бир гап: ноқонуний ишдан бўшатиш учун Саришунгул овули собик раиси Н.Қапанов, Жана жап овули собик раиси Б.Байжановлар судга ариза беришган. Уларнинг аризалари жорий йилнинг 16 июль куни Фуқаролик ишлари бўйича Нукус туманлараро судининг очиқ мажлисида кўриб чиқилди. Суд мазкур ҳолатни чуқур ўрганиб, Н.Қапанов, Б.Байжановлар фойдасига — уларни лавозимига қайта тиклаш, ишсиз юрган кунларига меҳнат ҳақини тўлаб бериш ҳақида ажрим чиқарган ва 3 августгача бўлган муддатда ижро этилиши кўрсатилган. Бироқ шу билан иш якунлангани йўқ, албатта, жавобгар томон ишни апелляция билан ютиб чиқишга умид қияпти.

Шу ўринда ҳақли савол туғилади: бундан ким ютадию ким ютқазади? Нега ҳокимлик мутасаддилари суднинг дастлабки ажримини тан олгиси келмаяпти? Агар улар ҳақ бўлса, тўғри иш тутгани рост бўлса, суд нима учун ҳокимликка (!) эмас, оддий фуқароларга «ён босди»? Саволлар кўп, аммо уларнинг ҳеч бирига арзирли жавоб бера оладиган мутасадди топилмади. Кузатамиз ва айни мавзуга яна қайтамиз!

Омирбай ЕСБЕРГЕНОВ
«Mahalla»

Сурхондарёдан 24,2 миллион АҚШ долларлик ловия экспорт қилинди.

МАСОФАВИЙ ЎҚИТИШ АНЪАНАВИЙ ЎҚИТИШ ЎРНИНИ БОСА ОЛАДИМИ?

Коронавирус дунё ҳаётини бутунлай ўзгартириб юборди. Соҳаларда яқин 10 йилликда содир бўлиши тахмин қилинган воқелиklar амалий ҳаракатга айланди. Тезкор қарор қабул қилиш, оқибатларини бартараф этиш чораларини кўриш, «вирус»нинг янги кўринишларига тайёр туриш — буларнинг барчаси инсониятни шошириб қўйди. Бунга биз ҳам гувоҳ бўляпмиз, керакли хулосаларга келяпмиз. Бироқ вазиятдан келиб чиқиб татбиқ этилган тажрибалар ўзини оқлаши шарт. Йўқса, нафақат бугунни, балки эртанги кунни ҳам бой беришимиз аниқ. Айниқса, таълим тизимида.

Пандемия шароитида барча таълим муассасалари вақтинчалик ечим сифатида масофавий шаклга ўтди. Неча йилдан бери дунёнинг кучли мингталигига кира олмаётган олий таълимимиз кутилмаганда яна бир оғир имтиҳонга дуч келди. Аслида, масофавий таълим бугунги дунё ҳаёти учун янги тушунча ёки жараён эмас. Бироқ, очиғини айтиш керак, Ўзбекистон учун ҳали ўрганиш талаб этадиган жабҳа эди. Бошга тушганини кўз кўради, деганларидек, биз ҳам амалладик.

Карантин тартиби жорий этилгач, барча ОТМлар масофавий таълим беришга ўтди. Вазият ўзгармаса, янги ўқув йили ҳам масофавий олиб борилади. Ҳўш, бу ўзини қай даражада оқлайди? Унда таълим сифати қай даражада қафолатланади? Ўзбекистон масофавий таълимида ҳал этилиши лозим бўлган қандай масалалар бор? Шу каби саволлар билан **Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси бош бошқарма бошлиғи Аслидин ОДИЛОВ**га мурожаат қилдик.

Масофавий таълим сифати қониқарлими?

— Масофавий таълим анъанавий таълимнинг ўрнини боса олмайди, — дейди А.Одилов. — Бироқ бу — замон талаби. Уни амалиётга жорий этиш, мавжуд муаммоларни ҳал этиш устида ишлашимиз шарт. Шу мақсадда инспекция томонидан 89 та олий таълим муассасаларида амалга оширилган масофавий ўқитиш ҳолати ўрганилди ва сифатига баҳо берилди. Масофавий ўқитишнинг ташкил этилганлик даражаси ва яратилган шароитларни аниқлаш, талабалар доимий истиқомат қилаётган ҳудудлардаги мавжуд камчиликларни мониторинг қилиш мақсадида аноним шаклда онлайн сўровномалар ўтказилди. Унда Республика ОТМларида таҳсил олаётган 77 513 нафар талаба қатнашди.

Муаммолар йўқ эмас

Тан олиш керак, масофавий таълимни ташкил этишда аксарият ОТМларда мавжуд муаммолар сув юзига қалқиб чиқди. Чунончи, фанлар хусусиятлари етарлича инобатга олинмагани, оптималлаштирилган дарс жадваллари ишлаб чиқилмагани ёки ишлаб чиқилса-да платформага жойлаштирилмагани, тизимда ўқитишни амалга ошириш бўйича йўриқнома (услубий қўлланма, дастур,

тартиб)ларнинг мавжуд эмаслиги кабилар шулар сирасидан.

Шунингдек, масофавий таълим платформаларидан фойдаланишда профессор-ўқитувчилар ва талабалар фаоллик даражасининг сустлиги кузатилди. Бунга уларда тегишли кўникмаларнинг етишмаслиги, фанлардан лаборатория машғулотларини бажаришни ташкиллаштириш бўйича ишларнинг режали асосда олиб борилмагани сабаб бўлди. Айрим ҳудудларда (айниқса, чекка ҳудудларда) интернет тегишликнинг пастлиги ва электр энергияси таъминотининг тез-тез узилиши, муассасалардаги сервер қувватининг пастлиги боис платформаларга юкланган материаллардан самарали фойдаланишда қийинчиликлар юзага келди.

Таълим сифати кимга боғлиқ: ўқитувчигами ёки талабага?

Масофавий ўқитиш жараёнида профессор-ўқитувчилар билан талабалар ўртасида икки томонлама алоқаларнинг етарли даражада йўлга қўйилмагани яна бир оғиркли нуқтадир. Бунга бир томондан, аксарият педагогларда масофавий таълим платформасидан фойдаланиш кўникмаларининг етарли даражада эмаслиги, иккинчидан тизимда ишлашни ўрганишга бўлган бефарқлик сабаб бўлган. Масалан, онлайн тарзда ўтказилган сўровномада иштирок этган талабаларнинг фикрича, 59 фоиз — дарсларда педагог томонидан етарли даражада маълумотлар берилмаган. 60 фоиз толиб педагоглар ўз вақтида саволларига жавоб бермаётганини билдирган. Табиийки, бу ўзлаштириш кўрсаткичларига ҳам

таъсир кўрсатган.

Таълим муҳити (талабаларни ўқитиш ва фаол ўқитиш)

Мазкур жараёнда аксарият талабалар (80-85 фоиз) мобиль телефон қурилмалари ёки мобиль интернет тармоғи орқали масофавий таълим платформасидан фойдаланишини қайд этган. Бу, ўз навбатида, ўқув жараёни сифатига таъсир этаётгани, яъни талабалар томонидан фан дастурларидаги мавзуларнинг асосий мазмунини етарлича ўзлаштиришига ҳалал бераётганини кўрсатади. Демак, профессор-ўқитувчилар ўқитишни қизиқарли тарзда олиб бориши, платформага юкланган материаллар тушунарли бўлиши, видео дарсларнинг сифати ва мазмуни, бериладиган саволлар (тестлар) мавзу доирасидан чиқиб кетмаслиги шарт. Масофавий ўқитишни сифатли ташкил этиш бўйича хизматлар кўрсатилиши бўйича кўпгина ОТМларда Call марказлари фаолияти тизимли йўлга қўйилмаган. Таълим платформалардан фойдаланишда объектив сабабларга кўра имконияти чегараланган ҳамда қўшни давлатлардаги ОТМлардан ўқишини кўчирган талабалар билан ишлашда узилишлар кузатилган.

Масофавий ўқитишда талабалар билимини баҳолашда айрим педагоглар фанларнинг хусусиятларини инобатга олмаётгани, баъзи мавзулардан фойдасиз топшириқлар берилгани ва масофавий ўқитиш жараёнида талабалар билимини аниқлаш бўйича шаффоф тизимнинг мавжуд эмаслиги жараёнга икки баробар масъулият билан

БУ ФАКТ!

Сўровнома натижаларига кўра, 30 фоиз талаба масофавий ўқитишдан қониққан бўлса, 9 фоизи ўқитиш сифатининг пастлиги, 33 фоизи мулоқотнинг етарли эмаслиги, 18 фоизи берилаётган маълумотлар фанларни тўлиқ ўзлаштириш учун етарли эмаслиги, 2 фоизи интернетдан фойдаланиш имкониятининг йўқлигини билдирган.

ёндашиш лозимлигини кўрсатади.

Нима қилиш керак?

Ҳўш, вазиятни ўнглаш мумкинми? Масофавий таълимда таълим сифатини ошириш учун нима қилиш лозим?

— Имконсиз нарсанинг ўзи йўқ. Фақат масъулият ҳис этилиши лозим, — дея сўзида давом этди бошқарма бошлиғи. — Масофавий таълим сифатини оширишда фанларни анъанавий ва масофавий ўқитиш усулларида келиб чиқиб оптималлаштириш ва уларни ўқитиш услубига тегишли ўзгартиришлар киритиш лозим. Платформага юклатиладиган материаллардан фойдаланиш сифатига эришиш учун сервер қувватини кўтариш чораларини кўриш керак. ОТМларда электрон платформадан фойдаланаётган (ёки фойдаланмаётган) талабалар қамрови бўйича мониторинг юритиш тизимини такомиллаштириш шарт. Йўқса, кимлар машғулотларда иштирок этаётгани ёки йўқлиги мавҳумлигича қолаверадир. Натижада талабаларнинг барчаси таълимга жалб этилмайди. Бундан ташқари, мустақил иш, лаборатория топшириқлари ва курс иш (лойиха) ларининг масофавий ўқитиш бўйича услубий кўрсатмалар ишлаб чиқиш вақти келди. Шундагина масофавий таълимда юқори сифат кўрсаткичига эриша оламиз.

Бугунги янгилик ҳеч қанча вақт ўтмай эскиради. Оралиқдаги даврда эса муаммолар аниқланади, керакли чоралар кўрилади. Шу асосда келажак учун режалар тузилади. Демак, бугун иккилиниш билан амалиётга татбиқ этаётганларимиз вазиятдан чиқиш ёки вақтдан ютиш учун бўлмаслиги керак. Бунинг учун эса таълим олувчи ҳам, берувчи ҳам зиммасидаги масъулиятни ҳис этиши лозим. Акс ҳолда, эртанги умримиз бугун бой берилганлар имкониятлар товонини тўлашга сарфланади.

Садоқат МАХСУМОВА
ёзиб олди.

Биринчи ярим йилликда Ўзбекистон аҳолиси 0,85 фоизга ўсди.

Маҳалла фаолларининг

МАОШИ унинг меҳнатига яраша бериляптими?

Маҳалла раиси, унинг ўринбосарлари қанча маош олади? Маҳалла фаолларига тўланадиган иш ҳақи улар зиммасига юклатилган вазифалар тақсиротида қай даражада мос? Улар учун белгиланган ва чекланган иш тартиби борми? Ҳуқуқий-норматив ҳужжатларда фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари ходимларининг ижтимоий ҳимояси инобатга олинганми?

Маҳалла раисининг нечта вазифаси бор?

Масалани бу тарзда қўядиган бўлсак, елкасига оилавий ажралишларни камайтириш, жиноятчиликнинг пайини қирқидан тортиб, тадбиркорликни, томорқа маданиятини ривожлантириш, аҳоли ва ёшлар бандлигини таъминлаш, вояга етмаганлар билан ишлаш, ўзгалар парваришига муҳтож, ёлғиз кекса фуқароларга патронаж ёрдами кўрсатилишига қўмаклашиш сингари уч-қўйруғи йўқ, майда-чуйда, кўзга кўриниб-кўринмайдиган минг хил вазифа маҳалла раиси ва ўринбосарлари гарданига юклатилгани ойдинлашади.

2013 йилда қабул қилинган «Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари тўғрисида»ги қонун ва бошқа ҳуқуқий-норматив ҳужжатларда маҳалла фуқаролар йиғини раиси, ўринбосарлари, комиссия аъзоларининг чеки-чегараси йўқ функциялари кўрсатиб берилган бўлса-да, уларни ижтимоий ҳимоя қилиш масаласи эътибордан четда қолганди.

Шу боис амалдаги қонунни давр ва замон тақозосига кўра, такомиллаштириш эҳтиёжи сезилмоқда. Янги таҳрирдаги қонун лойиҳаси 71 моддадан иборат эканининг ўзиёқ аввал тўлиқ қамраб олинмаган фуқаролар йиғинлари фаолияти билан боғлиқ муносабатларни янгилашда муҳим аҳамият касб этади.

Иш ҳақи тоифага қараб белгиланиши керак

— Қонун лойиҳасининг 52-моддасида маҳалла фаолларини ижтимоий ҳимоя қилишга эътибор қаратилган, — дейди Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутати Зафар Худойбердиев. — Ижтимоий ҳимоя дейилганда, улар соғлиғини сақлаш, хизмат вазифасини виждонан бажарган ва ижобий натижага эришган ходимларни моддий-маънавий жиҳатдан рағбатлантириш, давлат мукофотларига тавсия этиш назарда тутилади. Яна бир муҳим жиҳат — қонун лойиҳасининг 9-моддасида маҳаллалар фаолиятини мувофиқлаштиришнинг самарали механизмларини

улар географик жойлашуви ва аҳоли сони бўйича тоифаларга ажратиш белгиланган. Жумладан, фуқаролар йиғинлари географик жойлашуви бўйича шаҳарда, туман марказида, туман марказигача 30 км. бўлган ва ундан олис масофада, тоғли ва чўл ҳудудида, чегара (ёки анклав) ҳудудда жойлашган бўлса, аҳоли сони бўйича тоифаларга ажратилади.

Нима учун шундай қилинмоқда? Бу қонун лойиҳасининг 54-моддасида келтирилган меҳнат муносабатлари билан узвий боғлиқдир. Фуқаролар йиғинлари ходимлари билан меҳнат шартномасини тузиш ва бекор қилиш, маҳаллий бюджетдан уларни молиялаштириш харажатлари тегишли туман (шаҳар) маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш бўлимлари томонидан амалга оширилар экан, раис ва унинг ўринбосарлари меҳнатига лавозим маоши шаклида ҳақ тўланганда, ана шу тоифалар, албатта, инобатга олиниши керак. Ана шунда ижтимоий адолат таъминланади.

Хўроз ҳамма жойда бир хил қичқиради

Халқнинг оғзида юрадиган бу иборани инкор эта олмаймиз. Бу билан бир жойнинг муаммоси иккинчи манзилда ҳам учрайди, дейилмоққа ишора бор. Статистик маълумотларга кўра, республикамизда 9 минг 145 та маҳалла рўйхатга олинган. Уларнинг ҳар бирида раис, турли йўналишлар бўйича 3 нафар ўринбосар фаолият кўрсатади. Таъкидлаб ўтганимиздек, вилоятларнинг географик жойлашуви, зичлиги, тарқоқлиги, аҳоли сони, бандлиги ва бошқа жиҳатлар маҳалла тизими, унинг фаоллари иш ҳажмини белгилайди.

— Маҳалла фаолларини моддий-маънавий рағбатлантириш тизимининг шаклланиши афсусланарлидир, — дейди Фаргона вилояти маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш бошқармаси бўлим бошлиғи

Абдоржон Рўзиев. — Маҳаллий ҳокимликлар томонидан фақат иш, йиғилишда қатнашиш, ҳисобот талаб қилинади. Бир зот йўқки, маҳалла раисидан «Қачон меҳнат таътилига чиқдингиз?», деб сўраса. Таътил берилгани билан раис эртаси кунгача ўнга топшириққа кўмилади. Ахир, у қачон, қаерда дам олсин? Тўғри, туман тиббиёт бирлашмаси, оилавий поликлиника ёки кишлоқ врачлик пунктида маҳалла фаоллари ҳам эл қатори йилига бир марта тиббий кўрикдан бепул ўтади. Лекин бошқа имтиёзлар-чи, унга мукофот пули беряп-мизми? Йўқ. Давлат мукофотларига тавсия этилганми? Йўқ. Бошқармани томонидан бу масалалар чуқур ўрганилмоқда. Бу йил Ўзбекистон мустақиллиги олдида 28 нафар маҳалла фаолини давлат мукофоти-га тавсия этдик.

Раиснинг иш вақти чегараланмаган...

Меҳнат кодексига барча касб эгалари учун жорий қилинган 8 соатлик иш кунини маҳалла фаоллари иш тизимига қай даражада мос тушади? Ана шу саволга жавоб истаб, Тошкент вилояти Ўрта Чирчиқ туманидаги «Дўстлик» маҳалласига 5 йилдан бери раислик қилиб келаётган Рустам Худойбердиевга юзландик.

— Маҳалла раисининг иш вақти чегараланмаган, — дейди Р.Худойбердиев. — Эрталабдан то тунги соат 22-23гача қадар турли ташвишлар билан юрамиз. Оилавий жанжалми, раис бориб яраштириб қўйиши керак. Ўсмир ҳуқуқбузарлик қилгани, бунинг сабаби биздан сўралади. Ер майдони бўла туриб, экин экмаяптими, бунга ҳам раис жавобгар. Аҳолини иш билан таъминлаш, мавсумий ишларга жалб қилиш, эҳ-ҳе, санасак, раис бува-нинг зиммасига юклатилган ишларнинг адоғи йўқ. Маҳалламизда

ДАРВОҚЕ...

Президентимизнинг 2020 йил 18 февралдаги ПФ-5938-сонли фармони 28-бандига асосан, жорий йил 1 июлдан маҳалла фаоллари ойлик иш ҳақи-га 30 фоиз қўшимча махсус устама тўлаш назарда тутилган.

535 та хонадон бор ва 4800 киши истиқомат қилади. Уларнинг тинч, осойишта шароитда яшashi ва меҳнат қилишига ҳамиша масъулмиз.

Балки нолишга ҳаққимиз йўқдир, киндик қони томган маҳалласининг ташвишларини фақат фидойи инсонлар ўз бўйига олади. Лекин маҳалла раисларининг аксарияти кўпни кўрган, катта ҳаётий йўлни босиб ўтган ёши улуг кишилар бўлгани боис, улар зиммасидаги иш ҳажми жуда кўп эмасми, толиқиб қолмасмикан, ахир, одам ёши бир жойга боргач, вақтида ишлаб, вақтида дам олиши керак эмасми, деган савол ҳам пайдо бўлади. Тўғри, уларга давлат томонидан молиялаштирилган пенсия пули берилади. Аммо бу унинг узок йиллар мобайнида қилган меҳнати маҳсули. Яна бир жиҳати — туманимизда ҳали пенсия ёшига етмаган маҳалла раислари ҳам кўпчиликини ташкил этади. Уларни эса қўлга тегадиган 1 миллион 700-800 минг сўм ойлик иш ҳақи қониқтирмайди. Мукофот пулини фақат пахта йиғим-терими мавсумига кўпроқ теримчи жалб қилсаккина маълум миқдорда олишимиз мумкин. Бунинг устига, раислар ўз балансидаги бино ва иншоотларда фойдаланилган электр энергияси, газ, сув учун чўнтагидан пул тўлайди. Хуллас, дардимиз кўп...

Моддий манфаатдорлик ҳар бир кишини ҳамиша қизиқтиради. Меҳнат муносабатларини тартибга солишда ходимнинг ўз зиммасига юклатилган топшириққа мос равишда ойлик маош билан таъминланиши ҳам адолатли ишдир. Юқорида таҳлил қилганимиздек, маҳалла раиси, унинг ўринбосарлари ва бошқа фаолларга тўланадиган иш ҳақи уларни қаноатлантирмасе, демак, бу ўйлаб кўришга арзийдиган жиддий масала. Мавзуга яна қайтамыз.

Хулкар КУЗМЕТОВА
«Mahalla»

Ҳукумат фармойишига кўра, Бухородаги табиий офатдан талофат кўрган 116 нафар иссиқхона эгаларига имтиёзли кредитлар ажратилади.

Кўрилатган чора-тадбирларга қарамай, ўз биносига эга бўлмаган маҳалла фуқаролар йиғинлари масаласи Самарқанд вилоятида ҳамон долзарб муаммолардан бири бўлиб турибди. Коллеж, лицей, бошқа идора ва ташкилотлар биносига ишлаётган йиғинлар-ку майли, аммо айрим ҳудудларда раиснинг уйида фаолият кўрсатаётган маҳалла фаолларининг ҳам борлигига нима дейсиз?

«Бозоржой» маҳалласи — Оқ-дарё туманидаги энг катта йиғинлардан бири. Қарийб 5 минг аҳоли истиқомат қиладиган ҳудудда бир неча йиллардан буён йиғин биноси йўқ. Шу пайтгача маҳалладаги тадбиркор томонидан қурилган савдо мажмуасининг битта хонасида фаолият кўрсатаётган йиғин яқиндан бошлаб мутлақо бошпанасиз қолди.

— Тадбиркоримиз биз ишлаётган хонада сомсахона ташкил этмоқчи эканини айтиб, бошқа жойдан бошпана ахтаришимизни билдирди, — дейди йиғин раиси Шаҳодат Бобомуродова. — Нима ҳам қилардик, бино уники, ҳалиям 1-2 йил мобайнида шу жойда ишлаб туришимизга шароит яратиб берди. Кейин барча шихозларни ўзимнинг уйимга олиб келдим, бошқа қаёқ-қаям олиб борардим. Шундан бери уйда ишляпмиз.

«Катталарнинг ваъдаларидан жуда чарчаганман...»

Раиснинг сўзларига қараганда, йиғинга бино қуриш масаласи кун тартибига кўйилганидан бери Оқ-дарё туманида учта ҳоким алмашган. Энг қизиғи, уларнинг барчаси маҳаллий бюджетга пул тушиб, имкон туғилиши биланоқ мазкур маҳаллага янги бинони тез орада қуриб беришга ваъда берган.

— Маҳалламиз бундан 2 йил олдин «Обод маҳалла» дастурига ҳам тушиб, анча-мунча ишлар қилинди, аммо нимагадир лойиҳачилар ҳам, қурувчилар ҳам йиғинимиз учун бино қуришни унутдилар, — дейди Шаҳодат Бобомуродова. — Тўғри, ҳозирда маблағ масаласи қийин, аммо иложини топиш мумкин. Маҳалламиз ҳудудида ўзига тўқ, топармон-тутармон тадбиркорларимиз бор. Яқинда улардан бири «агарда мен қурадиган савдо ва маиший хизмат кўрсатиш мажмуасига ҳокимдан жой сўраб олиб берсангиз, шу мажмуанинг ёнидан маҳаллага янги, замонавий бинони ўз ҳисобимдан қуриб бераман» деб қолди. Унинг таклифи менга ёқиб тушди ва дарҳол у айтган мажмуа ҳамда маҳалла биносининг лойиҳаларини туман ҳокимлигига тақдим қилдик. Мана, шу воқеага ҳам 8 ой-дан ошди. Лекин нимагадир ҳоким-

ликдан бирор жавоб йўқ. Хуллас, катталарнинг ваъдаларидан жуда чарчаганман, ҳеч кимга ишонмай қўйганман.

Маълумотларга қараганда, тумандаги мавжуд 35 та маҳалла фуқаролар йиғинининг 15 таси ўз биносига эга эмас. Муаммонинг ечимига жавоб излаб Оқдарё тумани ҳокими ўринбосари, маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш бўлими бошлиғи Юлдуз Ўроқовага бир неча марта сим қоқдик. Аммо у гўшакни кўтармади.

Раис умидвор, масъуллар эса...

Қайд этиш жоизки, бошпанасиз йиғинлар масаласи нафақат Оқ-дарё туманида, балки вилоятнинг бошқа шаҳар ва туманларида ҳам мавжуд ва бу ҳолат ҳеч кимга сир эмас. Жумладан, вилоятнинг олис Пахтачи туманида 59 та маҳалла фуқаролар йиғини фаолият юритаётган бўлса, шундан 21 тасининг биноси йўқ, 6 та йиғин биноси эса таъмирталаб.

Хусусан, тумандаги «Тўғолон» маҳалла фуқаролар йиғини ходимлари шу ҳудуддаги 3-умумтаълим мактаби филиалининг биносигаги хонада ишляппти.

— Хонамиз эскироқ бўлса-да, шароитлари яхши, — дейди йиғин раиси Қахрамон Тўраев. — Энди бу, албатта, вақтинча. Биномиз йўқлиги ҳақида туман мутасаддилари яхши билишади. Яқин йиллар ичида янги бино қуриб беришса, ажаб эмас.

Буни қарангки, раиснинг фикрига зид равишда туман ҳокимининг қурилиш масалалари бўйича ўринбосари Шухрат Мусурмоновнинг қайд этишича, ҳозирча мазкур йиғин учун янги бино қуриш режада йўқ. Аммо имконият туғилиши билан мазкур йиғин ходимлари бошқа яхшироқ манзилга кўчирилади.

«Вақти-соати» қачон келар экан?..

Қарийб икки йил мобайнида «Самарқанд — Челақ» йўлининг Эшимоқсоқ қишлоғи бекатида фаолият кўрсатган Пайариқ туманидаги «Халқобод» маҳалла фуқаролар йиғинига яқиндан бошлаб Пайариқ хизмат кўрсатиш касб-хунар коллежи биносигаги бўшаб қолган хоналардан икkitаси ажратиб берилди. Ваҳоланки, мазкур ҳудудда ҳам «Обод маҳалла» дастури асосида бундан икки йил муқаддам катта ҳажмдаги бунёдкорлик юмушлари бажарилган эди.

Масъулларнинг гапларини тинглай туриб беихтиёр ўйланиб қоласан, киши. Наҳотки, ҳудудий дастурнинг номи «Обод маҳалла» бўлса-ю, унда маҳалла фуқаролар йиғини учун алоҳида бино қуриш кўзда тутилмаган бўлса? Бу ерда мантқиқ қани? Умуман, биносиз йиғинларнинг келажаги нима бўлади?

— Йиғин ходимлари учун хоналар қуриш кўзда тутилган эди, аммо бу ерда айб кўпроқ маҳаллаларнинг раҳбарларида, — дейди Пайариқ тумани ҳокимининг қурилиш масалалари бўйича ўринбосари Шокир Болиев. — Дастурга кўра, эмлаш пункти биносидан 4 та хона фуқаролар йиғини учун ажратилган эди. Аммо, афсуски, йиғиннинг собиқ раисининг ўзи бу хоналарни нимагадир эмлаш пунктига бериб юборган. Бундай маҳаллаларнинг келажагига келсак, вақти-соати билан ҳаммасида, албатта, янги бино бўлади.

Хўш, ҳоким ўринбосарининг айтган ўша «вақти-соати» қачон келар экан? Ўша кун келгунича

бундай маҳаллалар сони кўпайиб кетмасмикан? «Халқобод»дан 10 чақирим масофада жойлашган «Чоштепа» маҳалла фуқаролар йиғини биноси ҳам жуда эскириб, тўкила бошлаган. Мазкур йиғин учун янги бино қуриш масаласи ҳам қатор йиллардан буён ҳал этилмай қоляпти.

— Тумандаги мавжуд 60 та маҳалла фуқаролар йиғинидан 20 тасининг ўз биноси йўқ ва буни раҳбарлар ҳам яхши билади, — дейди туман ҳокими ўринбосари, маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш бўлими бошлиғи Дилфуза Мамасолиева. — Чунки бино қуриш учун маблағ етишмаяпти. Айрим жойларда эса бинолар ҳашар усулида қуриляпти. Аммо имкони борича вазиятни яхшилаш чораларини кўряпмиз.

Таъкидлаш жоизки, бошпанасиз йиғинлар ва улардаги вазият масаласи бундан бир ярим йил муқаддам вилоят ҳокимлигининг ишчи гуруҳи томонидан ўрганилиб, тегишли чора-тадбирлар белгиланган, махсус «Йўл харитаси» ҳам ишлаб чиқилган эди. Ўйлаймизки, мутасадди ташкилотлар мазкур «Йўл харитаси»да белгиланган режаларни амалга ошириш баробарида бу борада йўл кўйилаётган камчиликларни ҳам, албатта, барта-раф этади.

Биз эса бу мавзуга яна қайтамыз.

Ёрмамат РУСТАМОВ
«Mahalla»

Ўзбекистонда Бизнес ва тадбиркорлик олий мактаби ташкил этилади.

«Эл дарди сенга байрам, СОҚҚАНИ ҚИЛ, СОҚҚАНИ...»

Инсон яралганидан буён доимо у ёки бу шаклда синовларни бошидан ўтказган. Пандемия сабаб, бугун ҳам бутун дунё аҳли том маънода синовдан ўтляпти. Оғир аҳволда қолган инсонларга ёрдам бераётганларни кўриб, қувонасан киши. Айниқса, шифокорлар оиласи, фарзандлари дийдоридан узокда, жонини хатарга қўйиб, халқ саломатлиги учун қайғуряпти. Аммо айрим нафс бандалари ҳам борки, шундай вазиятдан «унумли» фойдаланиб қолиш илнжидда бўлаётганини қандай тушуниш мумкин?

ситаларининг ҳудудларда турлича нархларда сотилаётгани аниқланди. Жумладан, Қорақалпоғистон Республикасининг туман(шаҳар)ларида фаолият кўрсатаётган дорихоналар танланма усулда ўрганилди.

Мазкур дорихоналарда Соғлиқни сақлаш вазирлиги ва Санитария-эпидемиологик осойишталик агентлиги томонидан тавсия этилган «Аскорбин кислотаси» 1000-1500 сўмгача, «Гидроксихлорохин» эса мавжуд эмаслиги, «Парацетамол» 500-1500 сўмгача, «Азитроми-

цилин» 6 минг сўмдан 34 минг сўмгача сотилаётгани маълум бўлди. Андижон вилоятида эса «Аскорбин кислотаси» 500-3500 минг сўмгача, «Гидроксихлорохин» мавжуд эмас, «Парацетамол» 450-1200 сўмгача, «Азитромицин»нинг нархи 4500 мингдан 38 минг сўмгача экани аниқланди. Бошқа вилоятларда ҳам ушбу турдаги дори воситаларининг сотувдаги нархида фарқларни кузатиш мумкин.

Афсуски, бугун дориларнинг ҳам «қора бозори» пайдо бўлди. Бунда ҳам катта масъулият дорихона эгалари зиммасига тушади. Чунки улар улгуржи нархда дорини ишлаб чиқарувчилардан сотиб олиб, растага қўйиши керак. Албатта, доимий назорат олиб борилишига қарамай, айрим кимсалар нархларни асоссиз равишда ошириб юборишини ҳеч бир нарса билан оқлаб бўлмайди.

Бир турдаги дорилар нега турлича нархда сотилляпти?

— Федерациямиз доимий равишда Республика махсус комиссияси томонидан уй шароитида COVID-19 инфекциясини даволаш учун тавсия этилган «Азитромицин», «Аскорбин кислотаси», «Гидроксихлорохин», «Парацетамол» дориларининг сотувда мавжудлиги, уларнинг нархи юзасидан жамоатчилик назорати тартибида мониторинг ўрганишлари олиб боряпти, — дейди Ўзбекистон истеъмолчилар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш жамиятлари федерацияси бош мутахассиси Манижа Бахриева. — Масалан, жорий йилнинг 3 август куни ўтказилган ўрганишлар натижасида ушбу турдаги дори во-

ДАРВОҚЕ...

Дори воситалари ва тиббий буюмларни чакана реализация қилиш фақат дорихоналар ва дорихоналарнинг филиаллари орқали амалга оширилади. Бу жараён дорихоналардан ташқарида реализация қилинганда, мазкур ҳуқуқбузарликни содир этишдаги қуроллар ва ашёлар мусодара қилиниб, базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда (ҳозирда 11 115 000 сўмдан 22 300 000 сўмгача) жарима солишга сабаб бўлади. Эслатиб ўтамиз, дори воситаларини чакана реализация қилишга фақат фармацевтик маълумотга эга бўлган мутахассисларга рухсат этилади.

амалга оширяпти. Жойлардаги мутасаддиларга қонунларга қайтий амал қилиш борасида кўрсатмалар берилмоқда.

Ноқонуний дори воситалари савдоси билан шуғулланаётган шахсларга нисбатан доимий рейдлар ташкил этилиб, ҳуқуқбузарликларга нисбатан ҳуқуқий чоралар кўрилкоқда. Жумладан, пойтахтимизнинг Яшнобод туманида ўтказилган тезкор тадбир давомида А.Х. исмли шахс 23 хил турдаги сифати кафолатланмаган дори воситаларини яширинча пуллаётган вақтида қўлга олинган. Ашёвий далил сифатида умумий қиймати 50 миллион сўмлик 731 қути дори воситаси олиб қўйилган.

Кўриниб турибдики, эл бошига жиддий синов келганида ҳам ўз нафсини ўйлайдиган кимсалар учраб турибди. Уларга нисбатан тегишли органлар зарур чораларни кўряпти, албатта. Аммо тарғибот ва ўрганишлар қонунбузарликларга тўла барҳам бериши амримаҳол. Негаки, эл-халқ дардини уч-тўрт сўмга алмашадиган кимсалар учун қонунни четлаб ўтиш мушкул вазифа бўлиб кўринмайди. Шу боис ҳар биримиз бундай ҳолатларга лоқайдлик қилмасдан жамоатчилик назоратини тўғри йўлга қўйишимиз зарур. Шундагина айрим кимсаларга жиноятга жазо муқаррар эканини яна бир бор исбот эта оламиз.

Боборовшан ҲОЗИДДИНОВ
«Mahalla»

Инкассация хизматини ташкил этиш учун қўйиладиган талаблар белгиланди.

САЛОМАТЛИККА тахдид солаётган янги хавф

Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилоти томонидан биологик хавфсизликни таъминлаш глобал муаммо сифатида тан олинган. Микробиологик воситалар ва токсинларни суиистеъмол қилиш ҳамда чиқариб юбориш натижасида юзага келадиган янги хавфлар инсонлар саломатлигига таҳдид солаётгани ҳеч кимга сир эмас. Шу боис ривожланган давлатларда кейинги пайтда бу соҳага жиддий эътибор қаратилмоқда. Шунга қарамай, ушбу муаммо ҳали-бери кун тартибидан тушиши даргумон. Боиси sanoat ривожланган бугунги замонда ишлаб чиқариш соҳаларини биологик хавфсизлик талабларига мослаштирмай туриб, мазкур масалага ечим топиш мушкул.

Бу эса осон эмас, мазкур йўналишдаги ишларни тизимли ва узвий равишда, энг асосийси, кенг миқёсда амалга ошириш талаб этилади. Бу соҳа бизнинг мамлакатимизда ҳам жиддий аҳамият касб этмоқда. Хўш, биологик хавфсизлик муаммолари нималарда кўринадиган ва уларнинг ечими қандай? Юртимизда бу борада етарли ишлар амалга ошириляптими?

Озиқ-овқат маҳсулотлари касалланиш хавфини оширмоқда

— Микробиологик озиқ-овқат хавфсизлиги экология ва тиббиётнинг XXI асрдаги энг катта муаммоси бўлиб қолмоқда, — дейди **Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутати, Экологик партия фракцияси аъзоси Хайрулло Ғаффоров**.

— Озиқ-овқат орқали юқадиган инфекциялар дунёнинг ҳамма жойида кўпаймоқда ва ушбу касалликлар оқибатида қўрилган иқтисодий зарарлар юз миллионлаб долларни ташкил қилмоқда. Сўнгги пайтларда атроф-муҳитга антропоген таъсир, тиббиётда ва қишлоқ хўжалигида антибиотиклардан фойдаланилиши микробларнинг ривожланишини тезлаштирди ва ўзгарувчан хусусиятларга эга, антибиотикларга чидамли, инфекциянинг қўшимча омиллари бўлган озиқ-овқат хомашёси пайдо бўлишига олиб келди. Бундай микроблар туфайли, айниқса, сезувчанлиги ошган аҳолида (болалар, қариялар, иммунитет тизимининг нуқсонлари бўлган одамлар) озиқ-овқат маҳсулотлари билан касалланиш хавфи сезиларли даражада ошди.

Шундан келиб чиққан ҳолда, истеъмолчилар хавфсизлигини таъминлашда озиқ-овқат ишлаб чиқариш ва савдоси жараёнларида микробиологик талабларга риоя этилиши, технология ва гигиена

режимларини тартибга солувчи, ишлаб чиқарувчилар ҳамда назорат органлари томонидан назорат қилиш методологияси ва тартибини белгилаб берувчи тизимли чоратадбирлар ташкил этилиши зарур.

ГМОлардан фойдаланиш бўйича очиқ маълумотлар мавжуд эмас

— Ҳозирги кунда мамлакатимизда биологик хавфсизликни тўла таъминлаш бўйича белгиланган вазифаларни тўлақонли амалга ошириш учун қонунчилик базаси етарли эмас, — дейди **Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутати, Экологик партия фракцияси аъзоси Муҳторжон Ҳожиматов**. — Шунингдек, қишлоқ хўжалиги соҳасида фойдаланиладиган микроорганизмларнинг хавфсизлиги масалалари бўйича ҳам чоралар белгиланмаган. Шу муносабат билан бир қатор масалаларга, жумладан, озиқ-овқат маҳсулотларини ишлаб чиқаришда ишлатиладиган рекомбинант ДНК усули билан олинган микроорганизмларнинг атроф-муҳитга чиқиши билан боғлиқ хатарлар, озиқ-овқат ёки технологик қўшимчалар сифатида ишлатиладиган микроорганизмлар, мисол учун, озиқ-овқат маҳсулотларини ишлаб чиқаришда қўлланилувчи ферментлар орқали тайёрланадиган моддаларнинг хавфсизлигига алоҳида эътибор қаратиш талаб этилади.

Генетик жиҳатдан ўзгартирилган организмлар (ГМО) — озиқ-овқат ишлаб чиқаришни тезда кўпайтириш ҳамда кимёвий моддалардан фойдаланишни камайтиришнинг энг қулай йўлидир. Лекин бошқа томондан, бу экинлар (соя, жўхори, рапс, ғўза, помидор, картошка,

гуруч, қанд лавлаги, зигир, шолғом, қовоқ, қовун, бугдой каби) озиқ-овқат сифати билан боғлиқ бўлган хавфга (аллергияга мойиллик, инсонларда захарли метабolik моддалар пайдо бўлиши) эга. Ҳақиқат шундаки, уларни етиштириш пайтидаги тупроққа салбий таъсири ҳамда табиий организмларнинг экологик бўшлиқлардан кўчиши бу ердаги экологик мувозанатнинг бузилишига олиб келиши мумкин. Ўзбекистонда ҳам ГМО ўсимликлар яратиш бўйича кенг кўламли илмий тадқиқотлар амалга оширилмоқда. Бироқ бундай организмлардан фойдаланган ҳолда, аҳолига озиқ-овқат маҳсулотлари етиштириш ёки ҳайвонлар учун озуқага мўлжалланган экинлар тўғрисида очиқ маълумотлар мавжуд эмас.

Бирламчи вазифалар нималардан иборат?

Айни пайтда аҳолини ва мамлакат экотизимларини биологик таҳдидлардан ҳимоя қилиш мақсадида қатор муҳим чоратадбирлар кўрилиши мақсадга мувофиқ. Хусусан, «Биологик хавфсизлик тўғрисида»ги қонунни қабул қилиш бирламчи вазифадир. Қолаверса, биологик таҳдидлардан ҳимоя қилишга ихтисослашган экология ва соғлиқни сақлаш илмий марказини ташкил этиш ҳамда биохавфсизлик соҳасидаги миллий ахборот базасини яратиш, санитария-эпидемиология, ветеринария ва фитосанитария хизматлари ўртасида қонун даражасида биологик хавфсизлик бўйича тармоқлараро алоқаларни йўлга қўйиш, санитария-эпидемиология хизматлари органлари томонидан ГМО маҳсулотларининг хавфсизлигини токсикологик ва тиббий-биологик изланишлар асосида баҳолашни таъминлаш сингари муҳим ишларни амалга ошириш зарур.

Бир сўз билан айтганда, атроф-муҳит муҳофазаси ва фуқаролар саломатлиги, экологик хавфсизликни таъминлаш, шу жумладан, биологик хавфсизликни таъминлаш давлат сиёсати даражасида кечиктириб бўлмайдиган муҳим вазифа бўлиб, унинг амалга оширилиши ҳаётимизда мавжуд ва тез орада юзага келиши мумкин бўлган кўплаб оғир муаммоларни ечишга хизмат қилади.

Тўлқин ШЕРНАЕВ
«Mahalla»

Ўзбекистон Қирғизистонга 560 минг долларлик инсонпарварлик ёрдамини ажратди.

Соҳага янгиликлар жорий этилгач, қисқа фурсатда самарасини кўришга ошиқамиз. Аксарият ҳолларда натижа билан кифояланиб қўя қоламиз. Амалга оширишда қандай қийинчиликларга дуч келингани, уларни бартараф этишда қўлланилган чоралар, орттирилган тажрибалар билан доим ҳам қизиқавермаймиз. Пировардида бир жойда кутилганидан зиёда ўзини оқлаган усул иккинчисиди самарасиз, деб топилади.

Маҳаллаларда ЖИНОЯТЧИЛИКНИ жиловлашнинг имкони борми?

Бу дастак қилиб олиниб, янги «янгилик»лар қилишга киришамиз. Йўқотганимиз вақт ва маблағ бўлади, холос. Бироқ барча йўналишлар учун ҳам бу хулосани яшаш тўғри эмас. Чунки татбиқ этилганлари ўзини амалда оқлаётган, ислохотлар эса уни янада такомиллаштиришга хизмат қилаётган йўналишлар ҳам бор. Бунга маҳаллаларда ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш борасида қилинаётган ишларни мисол келтириш мумкин.

Тўғри, сўнгги вақтда ваҳший жиноятлар ҳақида кўп эшитяпмиз, қалбимиз ларзага келмоқда. Она боласини бозорга соляпти, фарзанд падаркушга айланыпти, кўшни кўшнини тунамоқда ва ҳоказо. Айни шундай хабарлардан кунда хабардор бўлиб юрган одамга «Маҳалламизни жиноятдан холи ҳудудга айлантирамыз», деб кўринг-чи? Сизга минг таажжуб билан қарайди ва қатъий ишонч билан: «Бунинг имкони йўқ», жавобини беради. Табиийки, маҳаллада жиноятчиликни жиловлаш учун профилактика инспекторию раис, унинг маслаҳатчилари минг уринмасин, катта натижага эришиб бўлмайди. Бунинг учун маҳалла аҳли бир ёқадан бош чиқариши, иш жараёнини тизимли ташкил этиши керак. Шундагина ҳар бир маҳаллада криминоген вазият яхшиланади.

Тизимдаги ўзгаришлар билан маҳалла раисларига янги ўринбосарлар тайинланди. Хўш, бу билан маҳаллаларда жиноятлар жиловландими? Вазият қанчалик яхшиланди? Бу йилги натижалар ўтган йил билан таққословда қанчалик ижобий? Айни саволлар билан **Ички ишлар вазирлиги Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси бош бошқармаси бошлиғи, полковник Б.БЕРДИАЛИЕВ**га мурожаат қилдик.

— Жорий йилнинг ўтган даврида республикамизда жиноятчиликка қарши курашиш ва уларнинг барвақт олдини олиш, маҳаллаларда жиноятдан холи муҳитни шакллантириш бўйича фуқаролар йиғини ҳамда ички ишлар органлари ҳамкорлиги мустаҳкамланди, — дейди **Б.Бердиалиев**. — Натижада 8 203 та оиланинг нотинчилигига барҳам берилиб, 3 381 та оила аж-

ралиб кетишидан сақлаб қолинди. Бу борада нотинч оилалардаги низоли ҳолатларни бартараф этиш бўйича ваколатли мутахассислар иштирокида мақсадли профилактик чора-тадбирларни амалга оширганимиз самара берди.

Республика бўйича мавжуд 9 145 та маҳалланинг 6 061 тасида жиноят содир этилишига йўл қўйилмади. Бунда маҳаллалардаги ҳар бир хонадон ўрганилгани қўл келди. Шу билан бирга, йиғинлардаги криминоген вазиятнинг барқарорлигини таъминлашда фуқароларда ҳуқуқбузарликларга мурасасиз муносабатни шакллантиришга эътибор қаратилди. Боиси ҳар ким огоҳ бўлса, бу каби кўнгилсизликлар шунча кам содир этилади.

«Ҳамма мени ёмон кўради»

Жазони ўташ муассасасидан қайтган кишининг жамиятга мослашиши осон бўлмайди. Боиси унда «Мен энди жамиятга наф келтира олмайман», «Ҳамма мени ёмон кўради», деган ички цензура бўлади. Натижада психологик босим остида қайта жиноят содир этиш ҳолатлари учрайди. Айни вазиятларнинг олдини олиш учун жазони ижро этиш муассасаларидан озод этилиб, профилактик ҳисобда турган 18 102 нафар шахс бандлиги таъминланди. Уларнинг соғлом ҳаётга мослашишига кўмаклашилди.

Хотин-қизлар жиноятчилиги ортди ёки камайди?

Маҳаллаларда хотин-қизлар масалалари бўйича инспекторлар лавозими жорий этилгани ўзини оқладими?

— Бу лавозим эгалари дастлаб ички ишлар органлари, соғлиқни сақлаш ҳамда бошқа идоралар назоратидаги хотин-қизларнинг манзилли рўйхатларини шакллантиришди, — дейди бошқарма бош-

лиғи. —Уларнинг ҳар бирига мураббийлар бириктирилиб, бандлигини таъминлаш, ижтимоий-моддий ёрдам кўрсатиш, тадбиркорлик фаолиятини ривожлантиришга қаратилган профилактик ишлар амалга оширишди. Натижада ишбилармон аёлларимиз сафи 657 нафарга кўпайди. Қизларнинг келажакда жамиятда ўз ўрнини топишига кўмаклашиш учун 437 нафари таълим муассасаларига қайтарилди. «Зўрлик ишлатишдан жабр кўрган шахсларни реабилитация қилиш ва мослаштириш марказлари»га юборилган хотин-қизларнинг қалбида эса ҳаётга муҳаббат уйғонди.

Қилинган ишлар самараси ўлароқ, хотин-қизлар жиноятчилиги 7,6 фоизга камайди. Тазйиқ ва зўравонликдан жабрланган хотин-қизларга ҳимоя ордерлари берилиб, ҳақ-ҳуқуқлари алоҳида назоратга олинди.

Вояга етмаганлар билан қандай ишланди?

Юрт келажаги ҳақида сўз кетганда, ўз-ўзидан ёшлар тилга олинади. Шу боис улар ўртасида жиноятчиликнинг олдини олиш, бўш вақтини мазмунли ташкил этиш масаласи ҳамиша масъулиятли вазифа бўлиб қолаверади. Шу маънода масъул ташкилотлар бу борада эришган ижобий натижалари ҳақида ҳар қанча бонг урсак арзийди.

Табиийки, ҳуқуқбузарликларнинг вояга етмаганлар ва ёшлар ўртасида олдини олиш алоҳида ёндашув талаб этади. Маҳалла ва ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар бу борада жазолаш, қойиш, танбеҳ бериш каби самарасиз усуллардан воз кечди. Аввало, жиноят содир этилиш сабаблари ва шарт-ша-

ДАРВОҚЕ...

«Жамоатчилик назорати масканлари» самара беряптими?

Худудларда ҳуқуқбузарликларнинг барвақт олдини олиш ишларини тизимли ташкил этиш учун 7 292 та «Жамоатчилик назорати масканлари» ташкил этилди. Уларда ҳар куни 41 мингдан ортиқ жамоатчилик вакиллари-нинг хизмати йўлга қўйилди. Масканнинг асосий вазифаси сифатида ҳудудга кечки соат 20:00 дан эрталабки 06:00 га қадар кириб-чиқаётган шахслар ва транспорт воситалари тўғрисидаги маълумотларни қайд этиш белгиланди. Бу билан ҳудудни 24 соат мобайнида назорат қилиш таъминланди.

роитлари аниқланди, таҳлил қилинди ва бартараф этиш бўйича чоралар ишлаб чиқилди. Бунда, айниқса, ҳар бир туман (шаҳар)да ички ишлар органлари бошлиқларининг ёшлар масалалари бўйича ўринбосарлари лавозими жорий этилгани қўл келди. Маҳаллаларда вояга етмаганлар томонидан содир этилган жиноятлар ўша куннинг ўзида муҳокама қилинди. Оилатурмуш доирасидаги ҳуқуқбузарликлар сайёр суд мажлисларида кўриб чиқилди. Пировардида ёшлар (18-30) жиноятчилиги 47,2, вояга етмаганлар жиноятчилиги 32,5 фоизга камайди.

Бу жорий йилнинг ярми учун эришилган натижалар. Тўғри, ҳолат ўтган йилга нисбатан анчайин яхшилانган. Бироқ хотиржамликка берилишимиз учун асос йўқ. Зотан, орамизда мақола бошида тилга олганимиз: ўз қўшниси уйига ўғрилиққа тушаётган, моддийат учун ожизаларни аёвсиз калтаклаётган, фарзандини бозорга солаётганлар бор экан, бунга маънан ҳаққимиз ҳам йўқ.

Садоқат МАХСУМОВА
«Mahalla»

Ўзбекистонлик талабалар Халқаро математика олимпиадасида 10 та медални қўлга киритди.

Куни кеча тарқалган бир хабар қалбларни ларзага солди: Қашқадарё вилояти Шаҳрисабз туманида эркак автомобиль ичида ўзига қўшиб оила аъзоларини ҳам ёқиб юборди. Ҳақли савол туғилади: нима учун? Айни савол бизга ҳам тинчлик бермади ва аслида нима бўлганини аниқлашга ҳаракат қилдик. Хўш, аслида вазият қандай бўлган? Оиладаги келишмовчиликлар қачон ва нима сабабдан келиб чиқди? Маҳалла-қўй, жамоатчилик бу оиладаги вазиятдан беҳабармиди?

ОТА НЕГА ўз оиласига ўт қўйди?

Рашк бир оила фожиасига сабаб бўлди...(ми?)

Маълум бўлишича, шаҳрисабзлик Н.С. ва О.З севишлиб турмуш қуришган. Оила ришталарини мустақамлаб, бирин-кетин уч фарзанд дунёга келди. Эр-хотин аҳил-иноқ яшарди, уларнинг бахтига кўпларнинг ҳаваси келарди. Эр рўзгор кемтикларини тўлдираман, деб чет давлатга ишга кетади. Чет эл фуқаролигини олиб, бир неча йил ўша ерда ишлайди ва 2019 йилда оиласи бағрига қайтади. Лекин у бутунлай ўзгарган эди. Турмуш ўртоғини ҳар нарсага рашк қилиб, тез-тез жанжал чиқара бошлайди.

— 2020 йил 30 июль куни Шаҳрисабз тумани ИИБга мурожаат келиб тушди, — дейди Шаҳрисабз тумани ИИБ ХПБ Хотин-қизлар масалалари бўйича катта инспектор, майор Моҳигул Кенжаева. — Ариза шу куни соат 22.25 ларда шаҳардаги «Гулистон» маҳалласи Ғаров кишлоғида яшовчи «Шаҳрикеш» МЧЖ раҳбари, оилали, муқаддам судланган Н.С. шу йилнинг 28 июлида турмуш ўртоғи О.З. ва фарзандлари билан Шаҳрисабз туманидаги Зачкана кишлоғида яшовчи тоғаси Латиф Равшанов хонадонига меҳмондорчиликка боргани баёни билан бошланган. Оила у ерда икки кун қолишади. 30 июль куни кеч соат 21.00 лар чамаси улар ўз уйига кетаётган вақтида Н.С. турмуш ўртоғи билан ўзаро жанжаллашиб қолади.

Шундан сўнг у йўналишни ўзгартириб, машинани «Қўрғонтепа» маҳалласи Ёмчи кишлоғи томонга ҳайдайди. Машинани «Раҳмонов Сурхон» фермер хўжалиги дала майдонининг бошланиш қисмида ҳаракатдан тўхтаиб, эшикларини қулфлаб, салоннинг олд ўриндиғи ён қисмида турган елим идиш ичидаги бензин ёқилғисини ўзи, турмуш ўртоғи ва

болалари устига сепиб, ёқиб юборади. Қисқа фурсатда Н.С., турмуш ўртоғи ва икки нафар фарзанди автомашина ойнасини синдириб, ташқарига чиқишади ва ёрдамга етиб келган фуқаролар кўмаги билан туман тиббиёт бирлашмасига олиб келинади. Машина ичида қолиб кетган кенжа фарзанд К.Ш. эса ҳодиса жойида вафот этади.

Воқеанинг айни кўринишда юз берганини терговга қадар текширув ҳаракатлари давомида Н.С.нинг ўғли Н.И. ҳам тасдиқлади. Туман тиббиёт бирлашмасининг 31 июлдаги маълумотида кўра, фуқароларнинг барчаси 100 фоиз 2-3 а-б даражали қўйиш даражаси билан жонлантириш бўлимига ётқизилган.

Қизиқ, Н.С. рашк туфайли турмуш ўртоғи ва бегуноҳ болаларини ёқиб юборган пайтида ҳаёлидан нималар ўтди экан? У бир муддат ҳушига келганида, қандай қабиҳ ишга қўл урганини, оила аъзоларининг қотилига айланганини ҳис этганида қай ҳолга тушди экан? Бу фақатгина ўзига ва худога аён эди.

Кўнгилсизлиكنинг олдини олиш мумкинмиди?

Мамлакатимизда ҳар бир оила давлат муҳофазасига олинган. Қонун ҳужжатларида оилавий муносабатларни тартибга солиш, оилавий ажралишларнинг олдини олиш, нафақат эр-хотин, айни чоғда вояга етмаган фарзандларнинг ҳам ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилишга алоҳида эътибор қаратилган.

— 2013 йилдан буён маҳалла тизимида ишлаётган бўлсам, шу кунга қадар маҳалламизда бирор-та жиноят ёки оилавий ажралиш қайд этилмаган, — дейди «Гулистон» маҳалла фуқаролар йиғини раисининг оила, хотин-қизлар ва ижтимоий-маънавий масала-

лар бўйича ўринбосари Дилшо-да Қодирова. — Шу сабабли намунали маҳалла сифатида рўйхатда турар эдик. Кутилмаган бу воқеа ҳаммамизни ўйлантириб қўйди. Н.С. чет давлатидан қайтиб келгач, улар намунали оила сифатида яхши яшади. Лекин Н.С. «Россияда юрган давримда сен менга хиёнат қилгансан», деб турмуш ўртоғини ҳоли-жонига қўймай, жанжал қиладиган одат чиқарди. Аслида бу айблар мутлақо нотўғри. Чунки маҳалламиз унча катта эмас. Бирор гап чиқса, аввало, биз эшитамиз. Бунинг устига, О.З. жуда оғир, ҳаёли аёл эди.

2020 йилнинг 3 июнь куни О.З.нинг опаси О.Г. менга кўнғироқ қилиб, сингисиникида жанжал бўлаётгани, тезда етиб боришимиз лозимлигини айтди. Маҳалла фаоллари билан уларнинг хонадонига бордик. Иккала томонни муҳокама қилиб, аёлни маҳалла идорасига олиб келдик. Н.С.ни эса ИИБга олиб кетишди. Шунда: «Эрингни ҳовури тушгунга қадар бир-икки ҳафта онанг-никига бориб, дам олиб кел», дедик. Лекин у унамади. Шундан сўнг ҳам доимий равишда бу оила билан хабарлашиб турдик. Яхши яшашаётган эди.

31 июль ва 1 август кунлари хонадондан беш кишининг жасади чиқди. Бу ердаги ҳолатни сўз билан айтишнинг имкони йўқ. Ҳеч кимнинг бошига шу кунларни солмасин экан...

Ҳадиси шарифларда ҳам: «Рашк имондандир», дейилган. Ахир, рашк дегани, суюкли инсонини ҳадеганда тергайвериш, унинг ҳар бир хатти-ҳаракатига тўсқинлик қилиб, жонига озор бериш дегани эмас-ку? Рашк ҳам ўринли ва меъёрида бўлгани яхши. Н.С. эса рашк туфайли ўзи билан бирга гулдек хотини, норасида гўдакларининг ҳам умрига зомин бўлди.

Бундай кўнгилсизлиكنинг олдини олиш мумкинмиди? Маҳалла-

ДАРВОҚЕ...

Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилоти маълумотларига кўра, дунёда ҳар учта аёлнинг биттасига ҳаёти давомида умр йўлдоши томонидан жисмоний тазйиқ ўтказилади. Аёлларни ўлдирган қотилларнинг 38 фоизи уларнинг турмуш ўртоқлари ёки бирга яшайдиган ҳамроҳларидир. Бироқ зўравонликка дуч келган аёлларнинг 42 фоизигина муаммо ҳақида очиқ сўзлайди.

қўй, уларнинг ота-онаси, кайвонилар бир бўлиб, орага тушганда, таъсирчан суҳбатлар олиб борганида, балки бу мудҳиш ҳодиса содир бўлмасмиди...

Юқорида баён этилган аянчли фожиани ўқиган ҳар бир ўқувчининг кўнглида бир-биридан оғриқли саволлар пайдо бўлади. Хўш, ота нима учун қотилликка қўл ўрди? Бунинг сабаблари нима билан изоҳланади? Бу фожианинг юз беришида фақат у айбдорми?!

Саволларга жавоб излаганда, аввало, ҳар бир ўқувчида бу фожианинг рўй беришида минг йиллик оилавий қадриятларга беписандлик билан қараш, аниқроқ айтганда, фарзандлар олдидаги масъулиятни ҳис этмаслик сабаб бўлган, деган фикр туғилади.

Мавзуга қўл уришимиздан асосий мақсад ҳам оилавий қадриятларга ҳамиша юксак ҳурмат, содиқлик билан муносабатда бўлишни яна бир бор эслатишдан иборат. Оила тиргаклари ота ёки онанинг хонадон хотиржамлигини таъминлайдиган қадриятларга беписандлик билан қараш ҳеч қачон беиз кетмайди. Мана шундай кутилмаган оғир фожиаларни келтириб чиқараверади.

Шоҳиста БОЗОРОВА
«Mahalla»

Ўзбекистонда Ал-Хоразмий Халқаро олимпиада
(онлайн) мактаби ташкил этилди.

Халқимиз доим оилани муқаддас қўрғон ҳисоблаб, қон-қариндошлар ўртасидаги муносабатларга жиддий эътибор берган. Яқинларига озор бериш тугул, жониворларга ҳам меҳр кўрсатган. Аммо кейинги пайтларда оммавий ахборот воситаларида «Ака укасига пичоқ урди», «Ўғил отасини ўлдириб қўйди», «Эркак хотини ва болаларини ўлдириб, ўзига ўт қўйди» каби хабарлар тез-тез учрайдиган бўлиб қолди.

Жорий йилнинг 30 июль куни Олий Мажлис Сенати Мудофаа ва хавфсизлик масалалари қўмитаси мажлисида Ички ишлар вазирининг ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш ва уларнинг профилактикаси ҳолати тўғрисидаги 2020 йил 6 ойдан бундан ахбороти дастлабки тарзда эшитилди. Унда таъкидланишича, ўтган олти ой давомида қайд этилган қотиллик жиноятларнинг ҳар учинчиси, оғир тан жароҳати етказиш жиноятларининг 76 таси оила-турмуш муносабатлари доирасида содир этилган. Ҳўш, оила аъзолари орасидаги бундай совуқ муносабатларга нима сабаб бўляпти?

Жиноятларнинг олдини олиш учун қандай чоралар кўрилмақда?

— Бугунги кунда ҳар қандай жиноятнинг, қонунбузарликнинг олдини олиш учун профилактик ишлар доимий равишда олиб берилмоқда, — дейди Ички ишлар вазирлиги ҳуқуқбузарликлар профилактикаси бош бошқармаси катта инспектори, катта лейтенант Фурқатжон Ғайбуллаев. — Оилавий жиноятларга бир-бирини тушунмаслик, ижтимоий-иқтисодий қийинчиликлар ҳам сабаб бўлади. Шу боис мунтазам равишда маҳаллаларда оилаларнинг ижтимоий-иқтисодий аҳволи ўрганилиб, профилактик тадбирлар амалга ошириляпти. Жумладан, карантин даврида маҳалла фаоллари ва жойлардаги

ички ишлар органлари ходимлари, профилактика инспекторлари уйма-уй юриб, ҳудудлардаги муаммолар ўрганилмоқда. Низоли оилалар вакилларига тушунтириш, уларнинг муаммосига сабаб бўлган омилларни бартараф этиш чоралари кўрилмоқда.

Жумладан, жорий йилнинг 20 июнидан 20 июлга қадар бир ой давомида республика миқёсида «Турмуш» тадбири ўтказилди. Унда оилавий муаммолар атрофича ўрганилди. Натижада 1 минг 450 та низоли вазиятлар аниқланиб, уларнинг 948 тасига барҳам берилди. Эътиборлиси, ажралиш ёқасида турган 607 та оила сақлаб қолинди. Бундай низоларга барҳам берилиши келгусида содир бўлиши мумкин бўлган ҳуқуқбузарликлар ва жиноятларнинг олдини олишда қўл келади.

Таъкидлаш керакки, оилавий низолардан аксарият ҳолларда аёллар азият чекади. Шу боис «ҳимоя ордери» бериш орқали уларнинг ҳуқуқлари ҳимоя қилиниши яхши самара беряпти. Афсуски, айрим фуқароларимиз кўрилган чораларга қарамасдан оиласидаги тинчликни сақлаб қолиш, қилмишларидан тўғри ҳулоса чиқариш ўрнига ўзлари жанжалларга сабабчи бўлиб келяпти. Масалан, Қарши шаҳридаги «Гулшан» маҳалласида яшовчи Ж.С. турмуш ўртоғи М.А.га доимий равишда жисмоний зўрлик ишлатиб келгани аниқланган. Шу сабабли М.А.га «ҳимоя ордери» берилиши назарда тутилган. Аёлнинг турмуш ўртоғи Ж.С. «ҳимоя ордери»да белгиланган чекловларга қарамай, ўз қилмишларини содир этиб келаётгани аниқланган.

Жиноятга тўла барҳам бериб бўладими?

— Яқин қон-қариндошларнинг бир-бирига нисбатан қўпол ва тажавузкор муносабатда бўлиши бир ёки икки кунда пайдо бўлиб қолмайди, — дейди Олий Маж-

НЕГА аксарият ОИЛАВИЙ НИЗОЛАР қотиллик билан якун топяпти?

лис Қонунчилик палатаси депутаты Гулшана Худоёрова. — Шу боис маҳалла фаоллари, профилактика инспектори доимий равишда ўз ҳудудидаги аҳолининг ижтимоий-иқтисодий ҳолатидан хабардор бўлиб туриши керак. Шу жиҳатдан профилактика инспекторлари учун маҳалланинг ўзидан уй-жой қилиб берилиши айтилган бўлди. Яна бир муҳим жиҳат: мамлакатимизда «ҳимоя ордери»нинг берилиши бошлагани мазкур соҳадаги муҳим янгилик бўлди. Масалан, жорий йилнинг 6 ойдан бундан оила-турмуш доирасида тазйиққа учраган хотин-қизларнинг 2 776 нафарига «ҳимоя ордери» берилган. Бу уларнинг ҳуқуқини қонуний жиҳатдан ҳимоя қилишда қўл келади.

Аммо халқимиз дардини бировга айтишга, айниқса, оилавий муносабатларни жамоатчилик олдида муҳокама бўлишига истиҳола қилади. Айнан шу жиҳат туфайли қўни-қўшнилари ҳам, маҳалла фаоллари ҳам оилада бўлаётган низоларни доим ҳам вақтида била олмайди. Шу боис маҳаллаларда оилавий аҳволни ўрганиш учун махсус ўрганишларни олиб бориш керак. Дунё тажрибасидан келиб чиқиб, кучли психологлар томонидан ишлаб чиқилган тестларни маҳаллалардаги барча оилаларга татбиқ этиш зарур. Унинг натижасига қараб, ҳар бир маҳалла, оиланинг аҳволини таҳлил қилиб, тегишли чора-тадбирларни кўриш лозим.

Айрим жойларда профилактика инспектори ўзи учун ажратилган жойда яшаётгани ҳақида эътирозлар ҳам билдирилмоқда. Демак, маҳалла фаоллари билан биргаликда жойлардаги депутатлар ҳам профилактика инспектори фаолиятидан хабардор бўлиши, унга маълум маънода «йўл-йўриқ» кўрсатиши керак. Яна бир жиҳатни унутмаслик керак, жойлардаги муаммолардан баъзан профилактика

МАВЗУГА ОИД МАЪЛУМОТ:

Жорий йилнинг ўтган 6 ойдан бундан соҳада амалга оширилган тизимли ишлар натижасида умумий жиноятларнинг 20 497 таси ёки 95,2 фоизи фош этилган. Тергов органлари қидирувида бўлган 1 051 нафар шахс ушланган ва 261 нафар бедарак йўқолганлар топилган.

Ички ишлар органлари ташаббуси билан 4 158 та жиноят аниқланган. Республикадаги жами 9 145 та маҳалланинг 66,3 фоизидан ёки 6 061 тасида жиноят содир этилишига йўл қўйилмаган.

инспектори у юзага чиққачгина хабардор бўлади. Бунга нафақат мутасаддилар, балки биз, маҳалладошлар ҳам сабабчимиз. Қўп ҳолларда бефарқлик қиляпмиз, «Бир болага етти маҳалла — ота-она» деган ақидани унутиб қўйяпмиз.

Дарҳақиқат, бугун юртимизда жиноятчиликнинг олдини олиш, унинг миқдорини кескин камайитириш учун зарур чоралар кўриляпти. Бундан амалга ошириш учун эса қонуний асос ҳам бор. Аммо бир пайтлар йиртқич ҳайвонга ҳам зарар беришни истамаган инсон фарзандлари бугун бир-бирига мушт кўтаришига нима сабаб бўлмоқда? Уларни фақат инсофга чақириш билан яхшилик томонга ўзгартира оламизми? Албатта, бу борада кўплаб саволлар бор, жавоблар ҳам турлича.

Боборавшан ҲОЗИДДИНОВ
«Mahalla»

Январь-июль ойларида хорижий харидорларга 55 минг 405 тонна маҳсулот етказиб берилди.

«СЕНГА инсоф берсин, УЧИНЧИ ОДАМ»

Ўғил минг ялинмасин, тушунтиришга уринмасин, жаҳл отига минган онани кўндиролмади. Шу тариха Зулфия опанинг: «Менга гап қайтарадиган келиннинг кераги йўқ, ориятинг бўлса, сен ҳам ундан кеч!» деган талаби икки норасида гўдакнинг тақдирига тирик етимлик ҳукмини битди. Суддан бир ой ўтмасданоқ, Комил онасининг кистови билан қўшни маҳалладаги Саидага уйланди. Оиласи бузилган, бошпана дардига тушган Лобар эса ўғли ва қизини онасига ташлаб, Туркияга ишлагани кетди.

Комил болаларига алимент тўлаш билан бирга, улардан тез-тез хабар олиб турар, дам олиш кунлари айлантиргани олиб чиқарди. Иш жойидан кутилмаганда уни пойтахтга бир ҳафталик хизмат сафарига жўнатишди.

— Биз дадамни соғиниб келдик, улар уйдами?

Дарвозани очган Саида кундошининг болаларини кўриб, ғазаб отига минди. Оила қурганига уч йил бўлган бўлса-да, у ҳали фарзандли бўлмаган, «агар фарзанд кўрмасак, Комил қачондир болалари туфайли биринчи рўзғорига кетиб қолиши мумкин», деган хавотир билан яшарди. Шу боис ака-сингил Камрон ва Камола кўзига балодек кўринди:

— Даданг уйда йўқ, қайтиб бу ҳовлига қадам босмаларинг. Ҳозир тез кетмасанглар, кучукнинг занжирини ечиб юбораман, — деди.

Ака-сингил ит ҳозироқ уларни ғажиб ташлайдигандек, ортга тисарилди-ю, ўз уйлари томон югуриб кетишди. Кўрққанидан жон ҳолатда автомобиль йўлига чиқиб кетган болаларни катта йўлдан ўтаётган машина ҳайдовчиси кўрмай қолди. Натижада автоҳалокат рўй берди. 9 ёшли Камрон воқеа жойида ҳалок бўлди, ундан икки ёш кичкина Камола эса мудҳиш автоҳалокатдан омон қолган бўлса-да, бир кўлидан айрилди...

Катталар хоҳиши болалар кўзёшидан устунми?

Бир неча йиллар аввал ўзи ишлаётган маҳаллада содир бўлган ушбу воқеани ҳикоя қилар экан, Навоий вилояти Қизилтепа туманидаги «Сарой» маҳалласи раиси ўринбосари Марҳабо Шодмонова ўғли ё қизининг оиласига аралашиб, муаммо чиқараётган ҳар бир инсонга юқоридаги воқеа сабоқ бўлиши кераклигини таъкидлайди.

— Афсуски, қанчалик тушунтириш ишларини олиб бормайлик, бизда қайнона, қайнсингил ва қайнопаларнинг, баъзида ҳатто қайнака ёки қайнукаларнинг аралашуви туфайли келиб чиқаётган оилавий можаролар йўқ эмас, — дейди М.Шодмонова. — 2019 йилда вилоятда 942 та никоҳ суд орқали бекор қилинган ва натижада 139 нафар вояга етмаган бола тирик етимга айланган. Таҳлилларга кўра, мазкур ажралишларнинг 25 фоизи эр-хотиннинг ўзаро келишмовчилиги оқибатида келиб чиққан бўлса, яна шунчасида бевосита учинчи одамнинг аралашуви бахт қасрининг барбод бўлишига сабаб бўлган. Шундан 338 та оила ёш оила ҳисобланиб, 3 жуфтликнинг ёши 18-20 да бўлган. Албатта, бундай ҳолатга, яъни йигит ва қизнинг ҳали турмуш қуришга тайёр бўлмай туриб оилали бўлишига ҳам кўпинча катталар, учинчи, тўртинчи ва ҳоказо шахсларнинг хоҳиш-иродаси туртки бўлмоқда.

Меҳрибонлик уйидаги 188 нафар боланинг 14 нафари чин етим, холос

— Ажралишлар сабаблари ўрганилганда, 8 фоизида рўзғорда эркак ўзининг асосий боқувчи эканини, эрлик

МЕНДА САВОЛ БОР...

Алиментни фақат оталар тўлайдими?

— Алимент қандай тартибда ундирилади ва алимент тўлаш фақат отанинг мажбурияти ҳисобланадими?

Зарина КАРИМОВА.
Навоий вилояти.

Музаффар ТУРДИМОВ, Навоий вилояти адлия бошқармаси бошлиғи ўрин- босари:

— Вояга етмаган болага алимент тўлаш тартибини ота-она ўзаро келишган ҳолда белгилашга ҳақли. Ушбу мажбурият ихтиёрий равишда бажарилмаса, суднинг ҳал қилув қарорига асосан ундирилади.

Алимент фақат отадан эмас, онадан ҳам ундирилиши мумкин. Чунки вояга етмаган фарзанднинг моддий таъминоти учун ота-она тенг жавобгар ҳисобланади. Агар фарзанд вояга етса-да, меҳнатга лаёқатсиз, ёрдамга муҳтож бўлса, ота-она бундай фарзандни моддий таъминлашни давом эттириши шарт. Бунда таъминот ота-онанинг ўзаро келишуви асосида амалга оширилади. Агар келишувга эришилмаса, низо суд тартибида ҳал қилинади.

Шунингдек, бола касал бўлиши, оғир шикастланиши ва ёки бошқа сабаблар туфайли келиб чиққан, боланинг таъминоти учун зарур бўлган қўшимча харажатларда ота-она иштирок этиши шарт.

— Ё мени дейсан, ё хотинингни. Агар ўша билан яшамоқчи бўлсанг, уйдан чиқиб кет, бизни ўлган деб ҳисоблайвер, бу ҳовлида қорангни ҳам кўришни истамайман.

масъулиятини ҳис қилмагани сабаб бўлгани ойдинлашди, — дейди Навоий вилояти маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш бошқармаси бошлиғи ўринбосари Насиба Содиқова. — Бу ҳам турмуш қуришда ёшларнинг ўзлари эмас, катталар муҳим роль ўйнаганини кўрсатади. Афсуски, айрим ота-оналар ўғли бир ишнинг этагини тутмасиданоқ уни уйлантириб қўйиш пайига тушишади. Айримлар эса бебош фарзанди оилали бўлса, босилиб қолади, деб ўйлайди. Баъзи оналар эса тенги чиқса текин бер, деган нақлни рўқач қилиб, ҳали рўзғор юмушларини эглай олмайдиган, муомала-муносабатга уқувсиз ёш қизини турмушга беради. Шу йўсин ҳам катталар оилалар бузилишига сабабчи бўлиб қолмоқда.

Айни пайтда Навоий шаҳридаги Меҳрибонлик уйида 188 нафар бола тарбияланмоқда. Уларнинг 14 нафари чин етим, холос. 174 нафарининг ота-онаси, ҳеч бўлмаганда, ё отаси, ё онаси ҳаёт. Аммо улар нималарнидир баҳона қилиб, ўз дилбанди тарбиясидан бўйин товлашган. Аросатда қолган гўдаклар эса давлат қарамлигига олинган.

— Меҳрибонлик уйида тарбияланган болалар улғайгач, 70 фоизи ҳаётда ўз ўрнини топа олмайди, — дейди Олий Мажлис Сенати аъзоси, Ёшлар ишлари агентлиги Навоий вилояти бошқармаси бошлиғи Жамшид Ходжаев. — Биз Меҳрибонлик уйидан чиққан йигит-қизларни ишга, ўқишга жойлаштиришга, уларни уй-жой билан таъминлашга ёрдам беришга ҳаракат қиляпмиз. Аммо бундай ёшларнинг аксариятида ҳаётдан аламзадалик бор. Яқинда эндигина 25 ёшга кирган, аммо аллақачон уч марта жиноят содир этиб, судланган йигит билан суҳбатлашдим. У ота-онаси хиёнат туфайли ажралиб кетганини, шу боис одамлардан нафратланишини айтди. Минг афсуски, миллатимиз учун иснод саналган хиёнат ҳам бугун анча урчиди ва оилалар бузилишига сабаб бўляпти.

Оилалар мустаҳкам бўлса, жамият ривожланади. Жамият ривожланса, давлат тараққий топади. Шундай экан, оилавий ажралишлар катта ижтимоий муаммодир. Ушбу муаммонинг келиб чиқмаслиги учун шоир айтганидек, «сенга инсоф берсин, учинчи одам».

Холбиби САФАРОВА
«Mahalla»

Жиззах вилоятида йирик цемент заводи — «Huaxin Cement Jizzakh» МЧЖ қўшма корхонаси ишга тушди.

Халқ таълими вазирлигининг мактабларда она тили дарсларини қисқартиришга оид хабари анчайин баҳсларга сабаб бўлди. Аммо мавзуга оид билдирилган баҳсларда масаланинг узоқ келажакдаги оқибатлари эмас, балки таълим тизимидаги асоратлари билан чегараланиб қолинди. Яъники, ўқитувчилар дарс соати қисқаруви, нега хорижий тиллар ўқитишда синфлар кичик гуруҳларга бўлиниши-ю, она тили дарсларида бу тизимга амал қилинмаслиги, хорижий тилларда таълим берувчи ўқитувчиларга ҳақ қисқартирилган дарс соатлари ҳисобига бошқа дарслар (тарбия, шахмат ва ҳ.к.) машғулотларини ташкил этиш...

Она тили дарсларининг қисқаруви: САВОДСИЗЛИК кампаниясининг янги тўлқиними?

Тўғри, вазирликнинг мазкур ишни амалга ошириш юзасидан келтирган важи ўринли. Она тили дарсларининг тил ва нутқ эмас, балки кўпроқ тилшуносликни ўрганиш машғулотига айланиб бораётгани хусусида биз ҳам «Mahalla» газетасининг аввалги сонларида ўз мулоҳазаларимизни баён этганмиз. Аммо важ, сабаб тўғри танлангани ҳолда уни амалга оширишдаги нотўғри ёндашув мақсадга эришиш воситаси бўла олармикан?! Негаки, шундоқ ҳам инқирозда деб таъкидланаётган тил таълимини ривожлантиришга уриниш ўрнига мавжуд дарс соатларини қисқартириш амалиёти қай даражада самара беради?

Аввал алифбо, кейин таълимдаги қисқариш...

Сўнгги 100 йил давомида ўзбек алифбосини ўзгартиришга бўлган тўрт мартаба уриниш, аввалига араб, кейин лотин, сўнгга кирилл ва яна лотин ёзувларининг қўлланилиши миллатнинг нафақат давлат тили, балки барча фанлардаги саводхонлик даражасига сезиларли таъсир кўрсатди. Ўртача олганда ҳар 25 йилда бир ёзув алмашмоқда. Энди айни пайтдаги кирилл ва лотин ёзувлари орасидаги аросат гирдобига маҳкум бўлган тил таълимидаги методикада ҳам буткул инқилобий йўлни танласак, соҳани фалажлантириб қўймаймизми?

Аслида, она тили дарсларида оғзаки ва ёзма нутқни ривожлантиришга эътибор қаратиш янгилик эмас. Бундан ўн беш-йигирма йилча муқаддам амалиётга татбиқ этила бошлаган янги руҳдаги она тили дарсликлариди ана шу мақсад

кўзда тутилган эди. Аммо дарслик муаллифларининг бу борадаги тажрибасизлиги, қолаверса, кўп жиҳати амалдаги она тили фани ўқитувчиларининг янги тизимга тўла тайёр бўлмагани, методикани чуқур ўзлаштира олмагани учун дарсларда дарсликдан ўзгача равишда анъанавий тилшунослик қоидалари ўрганиб келинди.

Ўтган йиллар давомида тизим босқичма-босқич ривожланди. Шу йигирма йил ичида дарсликлардаги янги ғоялар мазмун-моҳиятини олий таълим даргоҳида чуқур ўзлаштирган янги ўқитувчилар авлоди шаклланди. Дарсликлардаги айрим кичик методик камчиликлар тузатилди.

Яқинда ўғлимнинг саккизинчи синф она тили дарслигини кўздан кечириб чиқдим. Ҳар бир дарсда грамматиканинг бошланғич асослари билан бирга шу мавзуга мос бола оғзаки ва ёзма нутқни шакллантиришга оид машғулотлар ҳам келтирилган. Фикримча, бу ерга бирон нарсани қўшишнинг ўзи ортиқча. Шу боис келгуси ўқув йилиданоқ она тили дарсларини қисқартириш, ушбу дарс предметидида грамматика қоидаларидан кўра нутқ маданиятини ўргатишни амалда татбиқ этмоқчи бўлган Вазир жанобларига амалдаги дарсликларни бир қўлга олиб ўқишларини тавсия этардик. Агар шунда ҳам қониқш хосил қилмасалар, у ҳолда она тили таълими йўналишидаги янги дарсликлар тайёрлаш, методикасини ишлаб чиқиш, кейин эса уни таълим жараёнига татбиқ этиш талаб этилади. Ваҳоланки, бу шошма-шошарлик билан қилинадиган, икки-уч ой ёки бир-икки йилда битадиган иш эмас.

Парадокс: дарслик яхши бўлса, нега самарасиз?

Шу ўринда ҳақли эътироз билдирилганини ҳам эътироф этмасак бўлмас: она тили дарсликларини яхши ишланган, методикаси пухта, аммо ўқувчилар нутқий жиҳатдан «соқов» ёки «дудуқ» бўлиб битиришмоқда.

Саволнинг жавоби оддий: бу — таълимга нисбатан нотўғри муносабат туфайли. Агар ҳурматли Вазиримиз она тили дарслари, умуман барча фан предметлари самарадорлигини оширишни мақсад қилган бўлса, шу жиҳатга эътибор қаратишлари зарур.

Фикримизни исботлаймиз: бугун бола нима учун мактабга боради? Ота-онаси фарзанди учун мактаб танлаганда асосий мезон қилиб нимани белгилайди? Билим олишними? Кечириб кўясиз, аслида у — эртага бирор олий таълим муассасасига киришини кўзлайди.

Агар ўқувчи она тили ва адабиёт дарсларида билим олиш, нутқ ўстириш қобилиятини ривожлантиришни мақсад қилганда бола дарсларни қунт билан ўзлаштирган бўларди. Аммо у институтга киришни мақсад қилгани боис кўпроқ вақтини тест ишлашга йўналтиради. Тест нутқингизни эшитармиди? Фикрлаш доирангиз кўзгуси бўлган иншоингизни таҳлил қилармиди? Йўқ. Формал қоидалардан савол беради. Чунки бу формал қоидаларнинг тест учун асос бўла оладиган аниқ жавоби бор. Ёнига тўртта нотўғри жавобни вариант сифатида келтирсангиз, компьютер текширадиган савол тайёр.

Натижада бола нима қилади: нутқ маданиятини секингина чеккага сурадида тилшунослик қоидаларини ёдлашга тушади. Боз устига ҳозирги дарсликларда тилшунослик атамалари камроқ эмасми, шу боис саволлар қамровини ошириш мақсадида тест тузувчи дарсликдан ташқари, фақат мутахассислар учун мўлжалланган адабиётлар асосида савол тузади. Бола ҳам репититор ёрдамида дарслигидаги мавзуларни ташлаб мутахассис учунгина керакли бўлган қоидаларни-да ёдлашга киришади. Гарчи у келгуси ҳаётида мутлақо кераксиз бўлса-да...

Шу боис Халқ таълими вазирлиги олий таълимга ўқишга кириш имтиҳонлари тайёрланишида ўзини четга олмасдан, барча

саволларни ўз таълим предмети асосида тайёрланганини назорат қилиши лозим.

Иккинчидан, тест-синов имтиҳонларида энг адолатли тизим бўлиши мумкин, аммо оғзаки ва ёзма нутқни баҳолашда тугал ҳолис мезон бўла олмайди. Афсуски, ижодий имтиҳон сўзини ишлатганимизда беихтиёр коррупция тушунчаси ҳам намоён бўлади. Шу сабабли она тили имтиҳонларини оғзаки суҳбат ва иншо тартибида ўтказишда ҳар қандай қинғирликлардан холи ҳолис тизимни татбиқ этиш талаб этилади.

Таълим ислоҳоти жарроҳлик амалиёти эмас

Жарроҳликда бирор тана аъзоси тикланмайдиган даражада шикастланса, бошқа аъзоларга зарар етказмаслиги учун у кесиб ташланади. Бугун муаммолар гирдобидида она тили дарсларимиз жароҳатга йўлиққани сир эмас. Аммо уни жарроҳлик йўли билан буткул кесиб ташлаш эмас, балки чуқур эътибор, алоҳида қаров билан парваришlash керак. Тил таълимида муаммолар бўлса, ундан буткул воз кечиш ўрнига нутқ машғулотларини татбиқ этиш учун қўшимча дарс соатларини жорий этишсин. Бу усул орқали босқичма-босқич тилшунослик таълимидан чинакам тил таълимига ўтиб борамиз.

Балки таълимни бошқа тилда олган кишилар тўла тасаввур этолмас, она тили дарси бу шунчаки бир фан эмас, балки миллат, халқнинг тарихи, генезиси, тадрижий тараққиётини акс эттирувчи маъво эканини, шу тил орқали ўзлгимизни идрок этамиз. Айрим оврўпапарастлар ташаббуси ила миллий тилимиз дарс соатлари қисқара-қисқара тугатилмаслигига ким кафолат беради? Унутманг, ҳар бир миллат, халқ ўз тили билан тирик. Тили бўлмаса, ўша миллатнинг мавжудлигидан ҳам маъни қолмайди.

Акбар РУСТАМОВ
«Mahalla»

Мувофиқликни баҳолаш бўйича ваколатли органлар реестрга киритилади.

6

Ҳаётнинг оғир, зулматли кунларида инсон кўнглига умид ва илҳом берадиган куч сифатида санъатнинг ўрни бекиёс. Бугунги ташвишли кунлар — коронавирус пандемияси даврида ҳам санъат одамзотга ёрдамга келди. Бу нарса, айниқса, рассомчилик санъатида ёрқин кўзга ташланмоқда. Ижодкорларнинг ҳозирги ҳаёт нафаси, кайфиятини ифодаловчи асарлар яратишга илҳом билан киришгани таҳсинга сазовор.

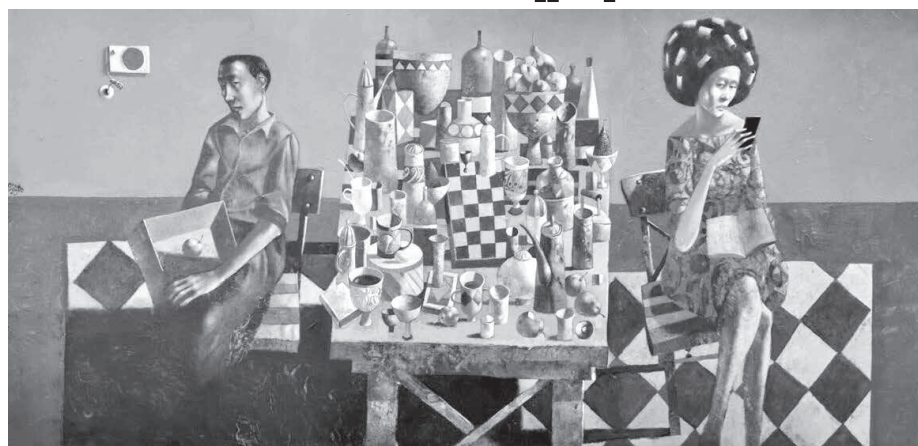
ПАНДЕМИЯ ТУРФА БЎЁҚЛАРДА ҚАНДАЙ АКС ЭТМОҚДА?

Хусусан, истеъдодли рассомлар Бобур Исмоилов, Вячеслав (Юра) Усеинов, Анна Ивановалар асарлари фикримизга мисолдир. Улар чизган суратларни томоша қиларкансиз, зерикарли, диққинафас онларни ижод кучи орқали завқли, сермазмун дамларга айлантириш мумкинлигига амин бўласиз.

Кундалик ҳаёт ҳақида фаол муносабат

— Карантин авжига чиққан пайтда Бобур Исмоилов мўйқаламига мансуб «Турғунлик» («Стагнация») суратини томоша қилдим, — дейди санъатшунос Снежана Атанова. — Суратда кичик хонада тиззасида китоб билан ётган ёлғиз қиз ҳамда рангли фонга дераза рафида тургани тасвирланган. Асар ижтимоий яққаланиш ва холи қолиш вақтини акс эттираётгандай туюлади. «Турғунлик» ижтимоий тармоқларда пайдо бўлгандан сўнг дунёнинг турли қисмларидаги кишиларнинг фикрини қўзғайди ва халқаро чегараларни ошиб ўтди.

«Тирикчилик натюрморти» суратида шундай тасвир акс этган: эркак билан аёлни бутун рўзгор буюмлари жамланган стол ажра-

тиб турибди. Уларни нафақат стол энлаган бўшлиқ, қолаверса, ҳаёлу ташвишлари ҳам айириб қўйган. Улар бирга бўлишига қарамай, ичидан ёлғиз...

Бобур Исмоилов пандемия билан боғлиқ ҳисларини шундай ифодалайди:

— Гап карантин ёки изоляцияда эмас, у ҳатто этиборни жамлашга ёрдам беради, чунки дунё халақит бермайди; у — ғафлатда. Лекин бу универсал инқирозни англатадими? Буни қандай кўриш мумкин? Рўй бераётган нарсалар Ларс фон Триернинг «Меланхолия» фильмининг эса солади. Безовта қилувчи жимликда қандайдир хузуру бор. Умидсизлик қўркуви ҳам.

Инсоний иллатлар ҳар қандай вирусдан юқумли

Ўзбекистоннинг энг машҳур рассомларидан бири Вячеслав (Юра) Усеинов ижодига мансуб «Ўзбек коронавирусининг мутациялар алифбоси» номли асарида ўзбек адрасига тақлидан шакллар чизилган қўлқопдаги қўл тасвирланган. Бир қанча қўл ҳаракатлари мос равишда мамлакатдаги ижтимоий-иқтисодий ўзгаришларни ифода қилади: «Еб тўймас корона-вирус», «Ўзбек коронавирусининг яширин мушти», «Ёлғон коваги», «Коронавирус пичокни қўлига олди»... Рассомнинг: «Мен «Ўзбек коронавируси мутацияси алифбоси» деганда инсонга хос иллатлар ҳар қандай вирусдан юқумли экани, улар эпидемия сингари ижтимоий онг ва давлат тизими тўқималарини емиришини назарда тутганман», деган изоҳи ушбу асарнинг туб моҳиятини очиқ беради.

Кейинги сурат — «Боланинг қўли ишораси» (2014) сурати християн, ислом ва буддизм иконог-

рафиясидан олинган мажозлар йиғиндиси. Ҳам усуллари, ҳам аҳамиятига кўра эклектик — турли қараш ва нуқтаи назарларни бирлаштирган ушбу асар вақтнинг, яъни замонавий дунёнинг маданий ва диний ранг-баранглиги рамзидир...

COVID-19нинг тарихий тасвири

Истеъдодли рассом Анна Иванова чизган суратлар оддий ва жўндай туюлса-да, бироқ бу оддийлик шунчалик реал ва айнанки, ақлни шошириб қўяди. У Тошкентдаги бозорда чизган туркум суратларини «Карантиннинг бегим кунлари» деган ном билан тақдим этди.

«Марказий Осиё бозори солномаси» картинаси Тошкентдаги COVID-19 пандемияси манзарасининг тарихий тасвирига айланди. Пандемия бозорнинг қарор топган ҳаёт тарзига қандай таъсир қилиши ва унинг табиатини ўзгартишини ўрганишнинг ўзи қизиқ; мева ва сабзавот расталари орасида фазогирларга ўхшаб кийинган янги қаҳрамонлар пайдо бўлмоқда, айна чокда бозордаги сотувчи ва харидорлар ниқоб тақиб, резина қўлқоп кийиб олган бегона юртлик кишиларга ўхшайди...

Ўзлигимизни топишга ундайди

Ҳақиқий санъат сизга ҳар қандай вазиятда ғам-қайғудан, зерикашлардан қутулишнинг йўлини топиб беради, ҳаёт завқини бахш этади. Юқорида тилга олинган мусаввирларнинг асарлари мисолида бунинг яққол исботини кўрдик. Турфа — ёрқин ва оч, сокин ва жилдор ранглар воситасида ҳисларимизни қўзғайдиган, тасаввурларимизни бойитадиган суратлар бизни теран ўйлашга, инсон сифатида ўзлигимизни кашф этишимизга яқиндан ёрдам беради. Миллий рассомчилик санъатимизнинг ривожидан далолат берувчи бундай нафис асарлар маънавий хазинамизни тўлдиришга хизмат қилиши шубҳасиз.

«Mahalla» мухбири
Тўлқин ШЕРНАЕВ тайёрлади

Туркияда «Жалолиддин Мангуберди» сериалининг суратга олиш ишлари бошланди.

ВИРУС юқтириб олмасликнинг энг ишончли йўли борми?

МЕНДА САВОЛ БОР...

Коронавирус балоси ёпирилганидан буён кўпчилик вируслар, уларга қарши кураш ҳақида анча-мунча маълумотларга эга бўлди. Шундай бўлса-да, ҳаётимизни ўзгартириб юборган зарралар — вируслар ҳақида биз билган ва билмаган маълумотлар оз эмас. Жумладан, вируслар сайёрамиздаги дастлабки тирик организмлар экани, улар ҳатто ўз ДНКсига эга эканини ҳамма ҳам билавермайди.

Касаллик тарқатувчилари икки турли: хужайра шаклида (булар бактериялар) ҳамда зарралар — вируслардан иборат бўлади. Аммо шаклига қараб, хулоса чиқариш, яъни вирусларни бактериялардан кўра соддароқ дея хулоса қилиш ярамайди. Чунки вируслар ДНК ёки РНКга эга, қийин шароитларда мутациялашадиган, кўпаявчан ва яшовчан хусусиятга эга.

Вирусларнинг инсон учун фойдаси бор...

Дунё олимлари вирусларнинг сайёрамиз обориенлари эканлигига ишонишади. Яъни бу зарралар сайёрамиз яралиши вақтида келгани ҳақида қарашлар мавжуд, чунки вируслар космосда ҳам учрайди. Агар Ердаги ҳаёт вируслардан бошланганини инобатга оладиган бўлсак, қизиқ фактларга дуч келамиз. Жумладан, тажрибалар шуни маълум қилганки, тўлиқ стерилланган шароитда организм яшай олмайди, демак, бундай шароит инсон учун ҳам, вирус учун ҳам бирдек ноқулай. Бу одамнинг вируслар билан «ҳисоблашиш» заруриятини исботлайди: вируслар инсон иммун тизими учун жуда муҳимдир.

Агар эътибор берсак, болалар 2 ёшдан 9 ёшгача бўлган давр ора-

МАВЗУГА ОИД МАЪЛУМОТ:

Олимлар вирусларнинг мавжудлиги ҳақида узоқ вақтлардан бери тахмин қилишган, аммо уларни ўтган асрда, кучли электрон микроскоплар ихтиро қилинганидан сўнггина ўз кўзлари билан кўра олишган.

* * *

XIX асрда Австралияда қуёнлар ҳаддан зиёд кўпайиб кетган, бу эса экотизимга хавф туғдириб, барча турдаги ўсимликларнинг қирилиб кетишига олиб келувчи экологик офатни юзага келтирган. XX асрда эса узунқулоқлар билан боғлиқ бу муаммони олимлар махсус вирус ёрдамида муваффақиятли ҳал этишган.

лигида жуда кўп оғришади. Тиббиётчилар фикрича, бу мутлақо нормал жараён. Айни шу вақтда болалар вируслар билан тўқнашадилар, танишадилар ҳамда таналарида уларга қарши иммунитетга эга бўладилар. Айни жараён орқали инсон сайёрадаги ҳаётий шароитга мослашади.

Бактерияларни вируслардан фарқлай билиш муҳим. Масалан, антибиотиклар вирусларни даволай олмайди, бактерияларни даволаш учун эса, албатта, ишлатилади. Вируслар, мисол учун, грипп, шамоллаш, қизамиқ, тепки, қизилча, полиомиелит каби дардларни кўзгатса, сил, тиф, вабо ёки тонзиллит — бактерияли касалликлардир.

Вирусларнинг ҳаёт тарзи

Вируслар тирик организмда яшашни хуш кўради. Айнан организмга жойлашиб олгач, кўпая бошлайди. Аммо организмдан ташқарида яшаб қолишни ҳам уддалайди. Кўпинча эшик тутқичларида, стол юзалари, автобуслар ушлагичларида ва бошқа юзаларда жойлашиб олади. Организмдан ташқарида уларнинг қанча яшаб қолиши шароитнинг қулайлигига боғлиқ. Вирусларнинг одамдан одамга кўчиши жуда осон.

Вируслар тирик организмга кириши билан кўпайишни бошлайди, ташқарида кўпаймайди, чунки кўпайиш учун улар хужайрага муҳтож. Шуни тушуниш керакки, вируслар қоронғи уйда қолиб кетган кийим-бош, совуткичдаги ичимлик ёки намиққан жиҳозларда пайдо бўлиб қолмайди. Табиатда вируслар доимо мавжуд. Об-ҳаво уларнинг организмдан ташқарида омон қолишига таъсир қилади ва вируслар одамдан одамга тез кўчиб ўтади.

Вирусларга қарши энг ишончли ҳимоя

Дунё тажрибасида эмлаш — вирусларга қарши биринчи қадам ҳисобланади. Эмлаш орқали тиббиёт қизилча, сувчечак, қизамиқ каби вирусли касалликларни муваффақиятли енгиб келмоқда. Мазкур касалликларнинг одамлар орасида кам учраётгани, бу — катта ютуқ. Аммо барча вируслар учун умумий вакцина мавжуд эмас, Жумладан, коронавирустга қарши вакцина ҳақида ҳам ҳали бир тўхтамга келингани йўқ. Шу боис бутунжаҳон олимлари бугунги кунда шахсий гигиена қоидаларига қатъий амал қилиш — вирус юқтириб олмасликдаги энг ишончли йўл эканини таъкидлашаётир.

Таникли иммунолог олим Федор Лапийнинг фикрича, комплекс ёндашув вируслардан ҳимоя қилишда ёрдам беради. 2 ёшдан 9 ёшгача бўлган вақт оралиғида инсон иммун тизими чиниқса, эмлаш «мажбурий»га айланган кўплаб вирусли касалликлардан ҳимоялайди, аммо гигиена ва эҳтиёткорлик — бизнинг умримиз давомидаги асосий хавфсизлик

Коронавирусни умуман юқтирмасликнинг иложи борми?

— Коронавирус касаллиги кимларга юқмаслиги ҳақида маълумотлар мавжудми?

Шахло ФАХРИДДИНОВА.
Юнусобод тумани.

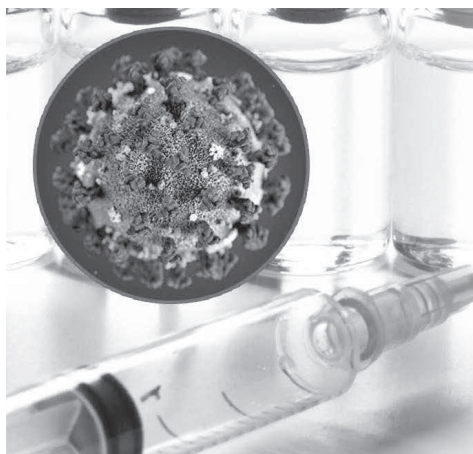

Севара УБАЙДУЛЛАЕВА,
Коронавирустга қарши кураш штаби аъзоси:

— Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилоти томонидан бу касалликка ҳамма чалиниши мумкинлиги тўғрисида маълумот берилган. Бугунги ҳолатга тўхталадиган бўлсак, ниқоб тақиб юриш ва ижтимоий масофа сақлаш ҳамда имкон қадар ўзини яқкалаган шахсларга COVID-19 юқиш эҳтимоли пасаяди ёки вирус организмга тушиши камаёди. Одамлар билан мулоқотни чеклаган инсонларга вирус юқмаслиги мумкин. Лекин вақт ўтиб, ҳар бир инсон ҳаёти давомида бу инфекция билан барибир тўқнашади ва шу даврда коронавирустнинг касаллик қақариш қобилияти камайган бўлса, дард енгил кечади.

чораларимиздир. Ниқоб касал одамга иллатни бошқаларга юқтирмаслиги учун зарурдир, тоза қўллар эса нафақат ўз соғлиғимиз, балки атрофимиздаги яқинларимиз учун ҳам аҳамиятли. Шу боис вирусли касалликларни енгишнинг ижтимоий жиҳати бор ва у ҳар кимнинг ўз жавобгарлиги борлигини унутмаслиги билан белгиланади.

Ю.ҲОЖИЕВА тайёрлади.

Ўзбекистонда бактерия ва вирусдан зарарланишнинг олдини оловчи тиббий комбинеzonлар яратилди.

Иммунитет — инсон организмнинг ташқи омилларга, энг аввало, вирус ва бактерияларга қарши курашувчи тизимидир. Иммунитетни турли хил компонентлар таъминлаб туради. Бунда витаминлар алоҳида ўринга эга. Шунинг учун инсон организми барча витаминлардан вақтида озиқлантирилиши лозим. Акс ҳолда битта витаминнинг етишмаслиги ҳам турли касалликларни келтириб чиқариши мумкин. Бугун инсон организмдаги Д витаминининг ўрни ва хусусиятлари ҳақида маълумот беришга ҳаракат қиламиз.

Қандай касалликлар келиб чиқиши мумкин?

Витаминни ўзбекчасига «дармондори» дейиш мумкин. У тирик организмлар, жумладан, одамнинг яшаши ва танада моддалар алмашинуви учун ниҳоятда зарур бўлган органик бирикмадир. Истеъмол қилаётган овқатимизда витамин етишмаса, гиповитаминоз, мутлақо бўлмаса, авитаминоз юзага келади. Дармондориларнинг асосий манбаи ўсимликлар ҳисобланади. Витамин ҳосил бўлишида микроорганизмлар ҳам катта аҳамиятга эга. Ўсимликлар ўзлари учун ўзлари витамин ишлаб чиқара олади. Одам эса дармондориларнинг асосий қисмини озиқ-овқатлардан ўзлаштиради. Витамин етишмаслиги турли касалликларга сабаб бўлиши мумкин. Ўзимизни доимо яхши ҳис қилишимиз, иш кунини куч ва ғайрат билан ўтказишимиз, организмимизда ғайриоддий ўзгаришлар содир бўлмаслиги учун витамин ва минералларга бой озиқ-овқатларни истеъмол қилишимиз лозим. Қолаверса, ҳар бир инсон учун бир кунда истеъмол қилиниши лозим бўлган витаминларнинг ўлчовлари бор. Улар орасида Д витамини муҳим ҳисобланади. Организмда Д витамини етишмаслиги соғлиқда бир қанча муаммолар келтириб чиқаради. Чунки Д витамини учун

ВИТАМИНЛАР МИҚДОРИ МЕЪЁРДА БЎЛСА, КАСАЛЛАНИШ ҲОЛАТИ БЎЛМАЙДИ

махсус рецепторлар мия, юрак, жигар, буйраклар, тери, суяклар, жигар, ичак, бачадон каби 40 дан ортиқ орган ва тўқималарда мавжуд.

Д витамини етишмайдиган кишилар тез-тез депрессияга тушиши мумкин. Чунки танада етарли даражада витамин бўлмаган тақдирда бахт гармони — серотонин ишлаб чиқарилмайди. Серотониннинг камлиги эса кишини меланхолияга бўлган мойиллигини оширади. Шунингдек, вазн ортишига ҳам сабаб бўлади. Суякларда оғриқ кузатилади. Баъзида шифокорлар Д витамини етишмайдиган беморларга янглишиб артрит ёки фибромиалгия ташхисини қўяди. Аслида эса организмда Д витамини миқдори кўпайтирилса, суяк ва мушаклардаги оғриқ тўхтайди. Д витаминининг яна бир хусусияти иммун тизимини мустаҳкамлайди. Гап шундаки, етарли миқдорда қуёш нуруни

қабул қилмаслик оқибатида турли касалликларга чалиниш эҳтимоли кўпаяди. Ҳатто оддий шамоллаш ҳам организмни ҳолсиз қилиб қўйиши мумкин. Агарда Д витамини организмда етарлича бўлмаса, тез-тез терлаш кузатилади. Д витамини юрак фаолияти, асаб тизими ва қон босимининг меъёрида бўлишида муҳим роль ўйнайдиган витаминлардан бири ҳисобланади. Шунингдек, иммунитетнинг юқори бўлиши ҳамда вирус ва бактерияларга қарши курашишда ҳам самараси катта. Ушбу витамин етишмаслиги нафас йўллари касалликлари, хусусан, шамоллаш ва пневмонияга олиб келади. Д витамини тишлар, суяклар ва мушакларни мустаҳкамлайди. Болалик даврида бу витамин етишмаслиги рахит касаллиги, катталарда эса остеопороз — суяклар юмшаши келиб чиқишига сабаб бўлади. Ҳаттоки ушбу витаминнинг организмда етишмаслиги саратон касаллигининг ривожланишини тезлаштириши ҳам мумкин.

Витамин қандай камаяди?

Овқатланиш рационини нотўғри белгилаш, рангли сунъий ичимликларни, қаҳва, таркибида кофеин бўлган маҳсулотларни кўп истеъмол қилиш, сут ва сутдан тайёрланган озиқ-овқат турларини кундалик таомномадан чеклаш, ичимлик сувида минерал моддаларнинг камлиги организмда Д витаминини камайтириб юборади. Баъзи дори-дармон ва

препаратлар, жумладан, аспирин, пешоб ҳайдовчи ва сурги дори-ларни узоқ муддат назоратсиз қабул қилиш ҳам танада кальций сўрилишини сусайтириб, Д витаминга эҳтиёжни кўпайтиради. Эстероген синтези бузилса, қонда магний, фосфор моддаси етарли бўлиши таъминланмаса, бу ҳам кальцийнинг камайиб кетишига туртки бериши мумкин. Бу эса организмнинг Д витаминга муҳтожлигини билдиради. Сунъий овқатта ружу қўйган болалар ва ўсмирларда ушбу витамин етишмаслиги кўпроқ кузатилади. Шунингдек, кексалар Д витамини бор маҳсулотлар кундалик рационда бўлишига эътибор қаратиши лозим. Чунки суяклар мўртлашиши, қўл-оёқлардаги оғриқлар, қон босимининг меъёрида бўлмаслигига сабабчи бўлиши мумкин.

Нима қилиш керак?

Албатта, қуёшнинг асосий фойдаси Д витаминини ишлаб чиқариш ҳисобланади. Қуёш нуридан 20 дақиқа баҳра олиш Д витаминининг суткалик меъёрини қоплайди. Организмни зарур витамин билан тўйинтириш учун юз ва қўл кафтларини офтобда тутиб туриш ҳам кифоя қилади. Инсон ўзини қандай ҳис қилишида у истеъмол қилаётган маҳсулотлар, уларнинг ошириб юборилиши ёки меъёрдан кам экани муҳим аҳамият касб этади. Д витаминининг кунлик меъёри болалар учун — 400, катталар учун — 600 грамм бўлиши керак. Табиий равишда Д витамини етишмаганда қўшимча воситалардан фойдаланиш мумкин. Масалан, уни суюқ ҳолида, томчи шаклида қабул қилса бўлади. Уларни дори қадоғида кўрсатилган шаклда ичган маъқул. Бундан ташқари, ушбу витаминни таомдан ҳам олса бўлади. Таркибида Д витамини бўлган маҳсулотларга балиқнинг ёғли навлари, сариг, жигар, тухум сариги, гўшт ва сутни киритиш мумкин.

Бир сўз билан айтганда, инсон организмдаги витаминлар миқдори ўз меъёрида бўлса, касалланиш ҳолати бўлмайди. Чунки витаминлар иммунитетни кўтаришда ва ҳар қандай касалликлар билан курашишда асқатади.

Сурайё ЭРМАНОВА,
олий тоифали шифокор.

Тошкент шаҳар ҳокимлиги «sogboling.uz» интерфаол хизматини ишга туширди.

ШАРИАТДА РАЗОЪ

(болани бегона аёл эмизиши) қандай ҳал этилган?

Инсон туғилганда, унинг илк озиғи она сути ҳисобланади. Шариатимиз оналарга юклайдиган дастлабки вазифалардан бири ҳам фарзанд соғлом ўсиши учун уни она сутидан маҳрум қилмасликдир. Чунончи, Қуръони каримда янги туғилган фарзанднинг онадаги ҳақи бундай баён қилинади: «Оналар болаларини тўла икки йил эмизадилар...» (Бақара, 233). Ояти қаримада чақалоқни икки ёшигача она сути билан эмизиш нақадар фойдали эканига ишорат этилмоқда. Аммо турли шарт-шароитларга кўра, бу вазифани уддалаш имконсиз бўлиши мумкин. Ушбу вазиятда болани бошқа аёл эмизишига тўғри келади. Бу эса ушбу масала билан боғлиқ шариат ҳукмларига амал қилишни талаб этади.

Эмикдош қариндошлар орасидаги никоҳ ҳаром

Яқин ўтмишимизда, яъни шўро тузуми даврида туғуруқхоналарда сути кам оналарнинг болалари сути кўп бошқа оналар сути билан боқилганда, ўша сут берган аёлнинг кимлиги номаълум қоларди. Бу, албатта, она сутининг ҳикматидан беҳабарлик, бу муҳим ишга эътиборсизлик меваси эди.

Шариатда разоъ («сут эмиш») дейилганида боланинг бошқа аёл кўкрагидан икки ёшгача сут эмиши ва бунинг ҳукмлари билан боғлиқ масалалар тушунилади. Чақалоқ икки ёшгача онасидан бошқа аёлни эмса ёки унинг сути ичирилса, разоъ ҳукми собит бўлади. Бунда сут миқдорининг фарқи йўқ, бир томчи сут кирса ҳам разоъ собит бўлади. Разоъ ҳукмига кўра, бегона аёл сутини эмган болага ўша аёл она, аёлнинг эри ота ҳукмида бўлади. Сут эмган бола шу эрхотиннинг асл фарзандларидек, уларнинг ўз фарзандлари эса бу болага маҳрам ҳисобланади. Сут эмган бола ўғил ёки қиз бўлишидан қатъи назар, шу маҳрамларига никоҳланиши мутлақо мумкин эмас. Ҳалол ва ҳаром масаласида эмикдошликка ҳам алоҳида эътибор берилади.

Зеро, Аллоҳ Нисо сурасининг 22-оятда шундай деган: «Эмизган оналарингиз, эмикдош опасингилларингиз (ҳаром қилинди)». Оиша (р.а.)дан ривоят қилинади: «Набий (с.а.в): «Эмизиш туфайли ҳам туғилиш туфайли ҳаром бўлганлар ҳаром бўлади», дедилар». Туғишганлик, яъни насаб алоқаси бўйича қайси тоифа аёлларнинг никоҳи ҳаром бўлса, эмизиш орқали, яъни бировнинг боласини бегона аёл эмизиши туфайли содир бўладиган эмикдошлик яқинлиги туфайли ҳам ўша тоифа аёлларнинг никоҳи ҳаром бўлади.

Сут боланинг суяги, қони ва вужуди шаклланишига сабаб бўлади

Эмикдошлик қариндошлар орасида никоҳни ҳаром қилиш беҳикмат эмас. Фақат инсонлар фойдаси учундир.

Маълумки, ҳар бир аёл ўзи эмизаётган болага нафақат сутини, балки меҳр-муҳаббатини, ҳис-туйғуларини ҳам кўшиб беради. Ана шундай меҳр-муҳаббат, ҳис-туйғулар бирлиги бор кишилар эр-хотин бўлиб яшашлари соф инсоний табиатга тўғри келмайди.

Иккинчидан, сут боланинг суяги, қони ва вужудининг шаклланишига сабаб бўлади. Бир сутдан шаклланган вужудларнинг келажакда никоҳ қуриши эса кўпгина салбий оқибатларни келтириб чиқариши мумкин. Жумладан, улардан пайдо бўлган болалар ҳам касалманд, майиб бўлиб туғилдилар. Бу ҳақиқатни замонавий тиббиёт ҳам тасдиқлаган. Мана шу ва яна биз билмаган бошқа ҳикматларга кўра Аллоҳ таоло эмикдош қариндошлар орасидаги никоҳни ҳаром қилган.

Эмизиш харажатлари отанинг зиммасида

Эмизиш — ота-онанинг бурчи, боланинг ҳаққи. Туғилган бола, аввало, эмизишга муҳтож бўлиб, бу онасининг вазифасига киради. Онани нафақа билан таъминлаш эса отанинг мажбуриятидир. Ҳеч бир она боласини сабабсиз, узрсиз эмизишдан бош

Жасурбек РАУПОВ,
Тошкент шаҳар бош имом-хатиби ўринбосари.

тортмайди. Аммо баъзи оналар ҳам борки, сути камлиги, қомати бузилиши, иши кўплиги каби сабабларни баҳона қилиб, боласини эмизишдан бош тартади. Бундай баҳона билан болани бошқа аёлга эмизиш ножоиздир. Шаръий узр сабаб она эмиза олмаса, эмизувчи топиш ва уни рози қилиш ҳам отанинг вазифаси ҳисобланади.

Эмизувчи аёлдаги иллат ва фазилатлар болага ҳам кўчади

Келишувга мувофиқ, энага аёл гўдакни унинг онаси ҳузурида эмизади, онасидан ажратмайди. Чунки она боласини ўз бағрида парваришлаши унинг ҳаққи эканига уммат ижмоъ қилган. Агар келишувда бу ҳол кўрсатилмаган бўлса, энага она уйида қолмаслиги зарур. Чунки бола энагага боғланиб қолмаслиги керак. Агар келишувда уни ҳузурида қолмаслиги шарт қилинган бўлса, энага болани уйига олиб бориб эмизишга ҳақлидир. Агар келишувда энага она ҳузурида қолиши шарт қилинган бўлса, бунга риоя этиш лозим. Алоҳида таъкидлаш жоизки, болани эмизиш чоғида тозалikka риоя қилиш, имкон қадар таҳоратли ҳолатда бўлишнинг ҳикмати катта.

Сут она ёллашда унинг соғлом, серсут, хулқи ва одоби намунали, ўзи ақлли бўлишига алоҳида эътибор бериш керак, чунки эмизувчи аёлнинг феъл-атворидаги иллат ва фазилатлар болага ҳам кўчиши аниқланган.

Хуллас, ўта нозик ва жиддий масала бўлган разоъ билан боғлиқ шаръий ҳукмлар соф исломий турмуш тарзини ўзида акс эттиradi ва бунинг замирида инсонда мукамал ахлоқ-одоб, руҳий ва жисмоний саломатлик мужассам бўлиши мақсад қилинган.

Фуқаролар ўзи яшайдиган ҳудуднинг бош режасини тасдиқлашда иштирок этиши мумкин.

СУВ

Бугун ер юзида сув ресурсларига эгалик қилиш учун мисли кўрилмаган тортишувлар кечмоқда. Қишлоқ хўжалиги экинларини етиштириш, инсон ҳаёти ва келажаги сувга боғлиқ экан, можароларнинг асосий сабаби ҳам сув учун кечаётганини кўп ҳам билавермаймиз. Асримизда яқин келажада трансчегаравий дарёлар сувлари учун олдинда қаттиқ кураш олиб борилиши айтилмоқда.

— асримиз

МУАММОЛАРИНИНГ МАРКАЗИДА

Осиё, Африка ва Лотин Америкасидаги бўлғуси зиддиятларнинг 90 фоизи сув учун кечиши башорат қилинаётир. Масалан, Африкада Нил дарёси бўйлаб жойлашган давлатларнинг тўғонлар қуриш сиёсати қўшнилар ўртасига совуқчилик туширмоқда. Эфиопия Мовий Нилда йирик тўғон қурилишини бошлади, бу яқин ўн йилликларда мисрликлар ҳаётига бевосита таъсир кўрсатади. Мисрнинг сув ресурсларига қанчалик боғлиқлигини кўпчилик яхши билади. Аммо тарихга мурожаат қилсак, эҳтимол тутилган ҳалокат миқёсини тушуниш мумкин бўлади.

Мисрнинг кўркуви

Миср асрлар мобайнида маҳаллий қишлоқ хўжалигига ва қурилиш секторига улкан зиён етказиши мумкин бўлган воқеалар қаршида кўркувда яшаб келади. Тарих Мисрдек йирик давлат Нилсиз яшай олмаслигини исботлаган. Энг қирғинбарот даврлардан бири 1201 йил милодий (ҳижрий 597 йилга) тўғри келади. Ўшанда Нилдаги сув сатҳи уч йил кетма-кет камайиб кетган ва натижада Мисрда нархлар кўтарилиб, халқ даҳшатли амалларга қўл уришга мажбур бўлди. Ал-Макризи 1200-1202 йилларда Миср бошига тушган бахтсизликларни шундай тасвирлайди: «Миср уйларида озиқ-овқат аранг топиларди, нархлар шу қадар баланд эдики, одамлар ўлимтикни ва ҳатто бир-бирларини ея бошладилар. Мамлакат бошига буюк кулфат тушиб уч йил давом этди. Нил кўтарилмас, жуда катта сондаги мисрликлар Шомга қараб йўл олган, кўплари йўлда очликдан ўларди».

Жуда қисқа вақт ичида 200 мингга яқин киши ҳалок бўлди. Одамлар болаларини ея бошлади. Каннибализм шу қадар юқори миқёсга чиқдики, ота ҳам, она ҳам ўз ўғлини қовуриб истеъмол қилгани ҳолатлари юз берди. Ҳукмдорга бу ҳақда айтишганда, бу одамларни жазолашди. Бозорларга кетаверишда аёл ёки эркекнинг қўлида фарзандининг жасади билан учратиш мумкин бўлган. Икки ой очида 30 та шундай аёл топилган. Одамлар ўлик жасад учун муштлашган кезлар кўпайди, чунки уларнинг на дони, на сабзавоти, на овқати бўлган.

Замонлар ўзгарди, муаммо ҳамон долзарб

Замонавий дунёда ҳам қўшниларнинг тўғон қуриш режаси расмий Қоҳирани доим сергак торттириб келган. Мисол учун, 1941 йилда Абиссиниянинг мустақиллиги эълон қилинди. Эфиопия 1944 йилнинг декабрида инглиз-эфиопия келишувини имзолаганидан кейин тўлиқ суверенитетини тиклади. Ўшанда ҳокимият тепасига Хайле Селассие (1941-1974 йиллар) келди. Жамол Абдул Носир ва Хайле Селассие бошқаруви кезларида Миср-Эфиопия муносабатлари етарли даражада мустаҳкам ва барқарор бўлган. Аммо 1950 йиллардан, мисрликлар Эфиопиянинг тўғон қуриш бўйича режаларидан хабар топганидан кейин зиддият бошланди. Жамол Абдул Носир қўшни мамлакатга ўзининг ташқи ишлар вазири Маҳмуд Фаузини Нилга нисбатан Мисрнинг сув манфаатларини ҳимоя қилиш учун жўнатади. Эфиопия ресурсларнинг чекланганлиги ва ўша кезларда икки томонлама муносабатларнинг қалинлиги нуқтаи назаридан ён берди.

Бироқ бу муносабатлар Анвар Садат президентлиги даврида ўзгара бошлади, Хусни Муборак ҳукмронлигида вазият янада кескинлашди. Нилдан Миср ва Суданга сув оқимиға халал бериши мумкин бўлган сув омборини қуриш йўлидаги илк саъй-ҳаракатлар XX асрда бошланди. Тана кўлидаги сув омбори қурилиши узок вақт Миср ҳукумати ва маҳаллий жамоатчиликнинг эътиборини жалб этди, вазият авжи 1933 йили Аддис-Абебада Миср, Эфиопия, Судан ҳамда мазкур сув омбори лойиҳасини ишлаб чиқиш топширилган Америка муҳандислик компанияси вакиллари иштирокида конференция ўтказилиши билан яқун топди.

Буюк Британия фақат сиёсий тасаввурлардан келиб чиқиб масалага катта эътибор қаратди, Эфиопиядаги ўз таъсирини сақлаб қолиш ва бу мамлакатнинг Нилга нисбатан манфаатларини қўшни давлатлар амбицияларидан ҳимоялаш учун позициясини ойдинлаштириши зарур эди. Буюк Британия фикрича, Эфиопиянинг сув ресурслари учинчи мамлакатлар қўлига тушиб қолмаслиги зарур, агар сув муаммоси кескинлашиб кетса, бу Британиянинг Миср ва Суданга таъсирини савол остига қўйиши мумкин. Ўшанда ҳам расмий Лондон мазкур лойиҳа бўйича Миср ва Судан эътирозларига қулоқ тутганди, чунки ўша кезларда бу мамлакатларни назорат ҳам қилган. Натижада ўта катта пулга тушиши муқаррар бўлган лойиҳа дунё юзини кўрмади.

1981 йилдан буён Эфиопия Мовий Нил ҳавзасида 227 минг феддан ер олишга уринмоқда, ўзи ва ҳавза давлатлари ўртасида келишув йўқлигини баҳона қилиб тўғон қуриш бўйича бир қатор лойиҳаларни амалга оширди. Бироқ 2009 йил май ойидан бери Нилнинг юқори ва қуйи қисмида жойлашган давлатлар ўртасидаги мамлакатлар муносабатларида танглик аломатлари кузатила бошланди. Гап шундаки, Конго Демократик Республикасининг пойтахти Киншасада бўлиб ўтган Нил ҳавзасидаги давлатлар сув ресурслари вазирларининг учрашуви чоғида Миср Нил қирғоғида қандайдир сув лойиҳалари амалга оширилаётган тақдирда қўшниларни олдиндан хабардор этишга чақирди. Қоҳира фикрича, дарёнинг юқори қисмидаги давлатлар қуйидаги давлатларга ҳеч қандай зарар етказмасликлари ва Мисрнинг дарё сув ресурсларига тарихий ҳуқуқини тан олишлари керак. Аммо бу давлатлар Миср даъволарига қўшилмади. Чунки Миср баланд Асуан тўғонини, қуйи

Абдували САЙБНАЗАРОВ, сиёсий шарҳловчи.

Асуан дамбасини ва Тошка каналини қурганда қўшнилари эътирозига эътибор ҳам қилмаган эди.

Қоҳирани нима кутмоқда?

Эфиопиянинг тўғон қуриш сиёсати охириги ўн йилликлардаги Қоҳира сиёсати учун улкан қийинчиликлар туғдириши мумкин, чунки Эфиопия қарори Нилнинг суви сатҳига салбий таъсир кўрсатади. 2011 йили Мисрда инқилоб юз бериб, халқ ички муаммолар билан андармон бўлиб турган бир пайтда Эфиопия Нилда йирик тўғон қурилишини бошлаб юборди. Аввал уни «Минг йилликнинг буюк тўғони», сўнгра «Эфиопиянинг буюк тикланиши тўғони» деб номлашди.

2014 йилнинг феврида Sky News Arabia билан суҳбатда Миср ирригация ва сув ресурслари собиқ вазири Муҳаммад Алам «буюк тикланиш тўғони» қурилиши муносабати билан мамлакати узра пайдо бўлган таҳдидларни санаб ўтди. Унга кўра, тўғон тўлдириладиган биринчи уч йилда 2 миллион феддандан зиёд улкан қишлоқ хўжалиги майдонлари йўқотилади. Тўртинчи ва бешинчи йили бу майдон 4 миллион федданга кўпаяди. Бундан ташқари, Эфиопия тўғонининг барпо этилиши Асуан сув омборидаги сувнинг камайишига олиб келади, оқибатда объектда электр қуввати ишлаб чиқиш тўхтайдди. Яна бир оғир оқибат балиқчилик хўжаликларининг аҳволи оғирлашади, тахминларга кўра, Мисрдаги балиқчилик хўжаликларининг 50-75 фоизи ёпилиши мумкин. Бундан ҳам ёмони, қурғоқчилик хавфи юзага келади. Мамлакат қўшимча 3 миллион феддан майдонда қишлоқ хўжалиги экинларидан маҳрум бўлади. «Буюк тикланиш тўғони» қанча кўп фойдаланилгани сайин Миср шу қадар сув ресурслари тақчиллигидан жабр кўради, ерости сувлари сатҳи 2-3 метрга пасаяди. Миср шимоли кучли шўрланишдан жабр кўрадики, бу қишлоқ хўжалиги ерларининг яроқсизланишига олиб келиши муқаррар. Агар зилзила ва бошқа табиий офат юз бериб, Эфиопия тўғони бузилса, Судан пойтахтини 9 метрли сув босиб қолиши ва минтақани катта табиий офат гирдобиди қолдириши ҳеч гап эмас.

Байрут денгиз порти ҳудудида содир бўлган кучли портлаш оқибатида 113 киши ҳалок бўлди.

ПАРАЛИМПИЯЧИ СПОРТЧИЛАР

Хар ғал паралимпиячи спортчилар ҳақида гап кетганда, кўз олдимизда чинакам матонатли, кучли иродага эга шахслар гавдаланади. Чунки тўрт мучаси соғ бўлмаса-да, спорт билан шуғулланиш, руҳан соғлом инсонга айланиш осон эмас. Жисмоний имконияти чекланганига қарамай, Ватан шаъни учун халқаро майдонда мардларча курашиш ҳар кимнинг ҳам кўлидан келавермайди. Бугунги пандемия шароитида ҳам бундай спортчилар якка тартибда шуғулланишдан мутлақо тўхтаганлари йўқ. Уларнинг ташаббуслари билан онлайн турнирлар ташкил этилмоқда.

Хўш, онлайн мусобақалар қандай натижа бермоқда? Паралимпиячи спортчиларимизни бугунги кунда қандай муаммолар қийнамоқда? Шулар хусусида мутахассисларга юзландик.

Натижалар ёмон эмас

— Ўзбекистон паралимпия ассоциацияси 2007 йилда ташкил этилган, — дейди Паралимпия ассоциацияси бош котиби Омон Ғафуров. — Шу йилдан бошлаб Халқаро паралимпия қўмитасининг тўлақонли аъзоси ҳисобланади. Бу қисқа муддат ичида спортчиларимизнинг эришган ютуқларидан ҳар қанча фахрлансак арзийди. Улар томонидан Параолимпия ўйинлари давомида 39 та рекорд (жаҳон, Осиё, Паралимпия ўйинлари) натижа қайд этилиб, дунё спорт тарихига муҳрланишга улгуришди. Ассоциациянинг мақсади — республикада ногиронлар спортини ривожлантириш ва Халқаро паралимпия қўмитаси мусобақаларида Ўзбекистон номидан иштирок этишини таъминлашдан иборат. Пандемия шароитига қарамай, яқинда илк маротаба паралимпиячиларимиз онлайн мусобақада куч синашдилар. Турнирда ядро улоқтириш бўйича турли классдаги пара-атлетларимиз юксак матонат кўрсатган ҳолда ўзаро баҳс олиб боришди. Биринчи бор Республика миқёсида ташкил қилинган онлайн мусобақада Ангрен, Андижон, Қўқон, Фарғона, Самарқанд, Навоий ва Тошкентдан 40 нафар спортчиларимиз ZOOM платформасида бирлашишди. Мазкур турнир YouTube ижтимоий тармоғида ҳам жонли эфирда намоиш қилинди. Қувонарлиси, иштирокчилар орасидан

6 нафари дунё рейтингида юқори ўринларга даъвогарлик қилаётган натижаларни кўрсатишди.

Паралимпиячиларимиз, гарчи онлайн мақомда бўлса ҳам, мазкур мусобақада иштирок этишга шу қадар иштиёқманд бўлганларини уларнинг қандай шароитда қатнашганларидан кўриб олиш мумкин. Баъзи иштирокчилар кўп қаватли уйда яшасалар ҳам болалар майдончаси олдида керакли ўлчамларни чизган ҳолда мусобақада қатнашдилар, баъзилари эса маҳаллалари ёки туман марказидаги стадионларда ёрдамчилари билан иштирок этишди. Бу эса спортчиларимизни ҳар қандай шароитда ҳам масъулият билан шуғулланишда давом этишаётганидан дарак беради.

Муаммолар етарлича

— Бугунги кунда паралимпия спорт турларининг ҳам жадаллик билан ривожланаётганини кўриш мумкин, — дейди Пара пауэрлифтинг терма жамоаси бош мураббийи Фазлиддин Умирозов. — Аммо соҳада ўзига хос муаммо ва камчиликлар етарли. Бу эса спортчилар маҳоратини оширишга тўсқинлик қилмоқда. Биринчи навбатда, паралимпия

онлайн мусобақаларда қандай натижа кўрсатишяпти?

спорт турлари бўйича моддий-техник база ва инфратузилманинг етарли эмаслиги соҳа ривожланишидаги катта муаммога айланган. Махсус спорт анжомларини ишлаб чиқариш йўлга қўйилмаганидан спортчилар учун машғулотларни талаб даражасида ташкил этиш қийин. Худудларда имконияти чекланган спортчилар учун шартшароитлар етарлича эмас. Тўғрақлар ёки спорт секциялари ташкил этилмаган. Соҳа мутахассисларини тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва малакасини оширишнинг уйғун тизими яратилмагани боис миллий терма жамоанинг нуфузли халқаро мусобақаларда муносиб иштирокини таъминлашга ва паралимпия ҳаракатини ривожлантиришга тўсқинлик қилмоқда. Қобилиятли спортчиларни аниқлаш, саралаш ва уларнинг шуғулланиш, шунингдек, мураббий ва ҳакамларни тайёрлашнинг самарали механизмларини жорий этиш имконини берадиган спорт мактабларининг яхлит тизими шакллантирилмаган.

Хулоса ўрнида

Муаммонинг ечими, биринчи навбатда, спорт инфратузилмасини яратиш керак. Бу дегани, худудларда, маҳаллаларда болалар майдончалари негизида жисмоний имконияти чекланган ва ногиронлиги бўлган болалар учун ҳам спорт майдончаларини қуриш лозим. Бу орқали бундай болалар ҳам ўзларини жамиятнинг тўлақонли аъзоси эканини ҳис этиши ва спорт билан шуғулланиши мумкин. Кейингиси моддий-техник базани мустаҳкамлаш, уларни замонавий спорт ускуналари ва анжомлари билан таъминлаш, давлат-хусусий шериклик субъектлари фаолиятини ривожлантириш керак.

ДАРВОҚЕ...

Тошкент шаҳрининг «Олимпия» спорт клуби ташаббуси билан таэквондо WT бўйича «Taekwondo Tashkent Open Fest IV» онлайн мусобақаси ўтказилди. Пумсе йўналишида кечган мазкур виртуал турнир, болалар, ўсмирлар ва ёшлар ўртасида ташкил қилинди. Ушбу мусобақада юртимизнинг барча худудларидан жамоалар, шунингдек, Россия Федерациясининг «Эридан» клуби, Қирғизистон Республикасининг «Наима», «Академия» клубларидан 200 нафарга яқин ёш таэквондо усталари иштирок этди. Якунда умумжамоа ҳисобида Россиянинг «Эридан» клуби вакиллари биринчи, ёш таэквондочиларимиз иккинчи ўринни эгаллаган бўлсалар, қўшни қирғизистонлик спортчилар кучли учликни якунлаб беришди.

Шунингдек, ногиронлиги бор шахслар учун зарур ашёлар (протезлар, эшитиш мосламалари каби) нинг замонавий шакллари ишлаб чиқариш керак. Афсуски, республикада ногиронлар учун протез маҳсулотлари ва реабилитация техника воситалари ишлаб чиқариш бўйича 7 та корхона бўлса-да, уларнинг атиги 2 таси замонавий талабларга жавоб беради. Бошқа корхоналарда фойдаланилаётган асбоб-ускуналар ҳар томонлама эскирган бўлиб, бу тайёрланадиган буюмларнинг, биринчи навбатда, протез-ортопедия буюмларининг сифати ва қулайлигига таъсир кўрсатмоқда. Ҳозирда юқоридагилар бўйича қатор лойиҳаларга қўл урилган. Натижани эса кутамиз. Ҳар қандай вазиятда паралимпиячи спортчиларимизнинг матонат билан дунё ареналарини забт этаётгани кишида фахр туйғусини уйғотади.

Парида Пўлатова
Имконияти чекланганлар
бўйича тадқиқотчи, профессор.

Ўзбекистонлик футболчи Остон Ўрунов Россиянинг «Спартак» жамоасига ўтди.

СИЦИЛИЯДАГИ БУККЕРИ

ҚИШЛОҒИНИНГ БУХОРОЛИКЛАРГА ҚАНДАЙ АЛОҚАСИ БОР?

Тарих фанлари доктори, ислоншунос олим, профессор Роберт Ланда Сицилия оролига қилган саёҳати чоғида бу ердаги Буккери қишлоғига кўнди. Табиийки, олимларга хос қизиқувчанлиги туфайли қишлоқнинг тарихи уни ўзига тортди. Маълум бўлишича, «Буккери» атамаси «Бухорий» сўзининг бузиб айтилган шакли. Энг қизиғи, Бухородан келган бир жамоа IX-X асрлар давомида ушбу оролни маскан тутган экан.

Бухорийлар олис Италиядаги бу оролга қандай бориб қолишган?

Жанубий Европага олис ўтмишда бухороликларнинг қандай бориб қолгани ва у ерда нима ишлар билан шуғулланишгани қизиқ, албатта. Бу ҳақда эса манбаларда етарлича маълумотлар учрайди.

Тарихдан маълумки, милодий саккизинчи асрда мусулмонлар Сицилияни забт этишган. 1091 йилгача бу ерда ҳукмронлик қилишган. Фотиҳлар орасида араблар, барбарлар, занжи африқоликлар ҳамда бошқа ислом мамлакатлари вакиллари бўлган. Италиян шарқшуноси Микеле Амарнинг ҳисобига кўра, айна пайтда оролда бир вақтлар мусулмонлар бар-

по этган ёки эгаллаган шаҳар ва мавзеларнинг арабча 328 та номи ҳамон сақланиб қолган. Мусулмонларнинг кемалари Сицилиядаги истеҳкомлар ёрдамида Италия, Франция, Испания соҳилларига Ислон даъвати билан етиб боришган. Мусулмонлар ҳукмронлиги ўрнатилганидан кейин оролда қишлоқ хўжалиги гуллаб-яшнаган. Сунъий суғориш кенг қўлланила бошланган. Ўша пайтда бутун Оврупога нотаниш бўлган маҳсулотлар — пилла, пахта, шакарқамиш, шоли, пўртахол(апельсин), лимон, хурмо етиштириш йўлга қўйилди. Мусулмонлар бу ерда навшатири олишди, йирик темир кони очилди. Мусулмон Сицилияси қўшни ўлкаларни озиқ-овқат, газлама, қурилиш ёғоч-тахтаси билан таъминлай бошлади.

Норманлар оролни забт этгач...

Оролнинг араб тужжорлари Неапол, Салерно, Амалфо ва Италия жанубидаги бошқа савдо шаҳарларида муқим жойлашиб олишди. Шоир ва сайёҳлар Сицилия боғлари, дарёлари, фаввораларини, бу ерда ўтказиладиган мусулмон байрамлари жозибасини басма-бас қуйлашарди. 1061-1091 йилларда оролнинг тинчи бузилди. Италия жанубида ўрнаша бошлаган норманларга қарши қаттиқ кураш олиб боришга тўғри

келди. Норманлар охири оролни босиб олишди. Бироқ Сицилиядаги араб-Ислон маданиятининг кучи бекиёслиги ҳамда унинг босқинчиларга таъсири шунчалик чуқурлиги боис ҳокимият алмашинуви ҳеч нарсани ўзгартира олмади. Шаҳарлик мусулмонларнинг аксарияти оролни тарк этиб, Миср ва Мағриб ўлкаларига кўчиб кетган бўлса-да, норманлар давлатида араб тили ва маданияти гуллаб-яшнайверди. Мусулмонлар ҳамон муқим вазибаларни эгаллаб туришарди. Араб ҳунармандлари ва тужжорлари ўз имтиёзларини, шу жумладан, ислом динига эътиқод қилиш эркинлигини сақлаб қолишди. Улар яшаётган маҳаллаларда масжидлар кўкка бўй чўзиб турарди. Норманлар ўз армияларида мусулмон жангчиларидан ва араб муҳандислари кучидан унумли фойдаланишган. Норманлар ҳукмронлиги даврида (1091-1194) Сицилияда мусулмонча кийимлар, араб тилидаги ёзишмалар, мусулмон тақвими саналари ва Қуръон оятлари зарб қилинган тангалар кенг тарқалган.

Дин ва миллат танламас қадриятлар

Уларнинг саройларида араб мударрислари ва сўз усталари хизмат қилишгани ҳам манбалардан яхши маълум. Жумладан, XII асрда қирол Рожер Иккинчи саройида улуг араб олими Абу Абдуллоҳ ал-Идрисий истиқомат тутган эди. Мағрибда туғилган, тўртинчи халифа ҳазрати Алидан тарқаган идрисийлар вакили бўлмиш бу олимни кейинчалик ислом дунёси «Аш-шариф ас-сақолий» (шарафли сицилиялик) деб атайдиган бўлишди. Унинг қаламига мансуб «Ҳайратга тушган сайёҳнинг турли ўлкалардаги машғулотлари» номли китоб ўша пайтдаги жуғрофий асарларнинг энг ишончлиси бўлиб, узок асрлар мобайнида мусулмон ва насроний олимлар орасида бирдек фаол қўлланилди ва илмий қимматини йўқотмай келди. Сицилиядаги араб-Ислон маданияти XII-XIII асрларда, айниқса, бир пайтнинг ўзида Олмония императори ва Қуддуси шариф қироли бўлган

МАВЗУГА ОИД МАЪЛУМОТ:

Дунёдаги энг машҳур математиклардан бири — Архимед Сицилияда туғилган ва шу ерда яшаб ижод қилган.

Сицилия бой эногастрономик меросга эга. Яъни бу ерда озиқ-овқат ва шароблар шу қадар кўп ва хилма-хилки, айна жиҳатдан Палмеро шаҳри «Европа кўча овқатлари пойтахти» деб тан олинган. Мазкур шаҳар, шунингдек, Forbes таснифига кўра, энг яхши кўча овқатларига эга шаҳарлар бешталигига киритилган.

Агар Сицилия шаҳарларидан узоқлаша бошласангиз, кўглаб ташландиқ уйларга кўзингиз тушади. Бунинг сабаби шундаки, сицилияликлар ноқонуний равишда истаган жойларида истаганча бинолар қуриб яшайверишади. Аммо давлат солиқ тўлашни талаб қилиши билан биноларни осонгина ташлаб кетишни афзал билишади.

Италия — Ғарбий Европада энг катта «яширин иқтисодиёт»га эга. Бу тўлиғича Сицилиянинг таъсирига боғланади. Ҳатто Сицилияда «оила» сўзи ҳам жиноий маъно ифодалайди. Қизиғи, италияликлар орасида Сицилия сўзи «мафия» маъносида кенг қўлланилади.

Фридрих Иккинчи даврида гуллаб-яшнади. Фридрихнинг саройида араб шеърятти, мусиқаси, урф-одатлари ҳукмрон эди. Қирол бир қанча мусулмон олимлари ва файласуфларига ҳомийлик қилди, ўзи чин мухлиси бўлган Ибн Сино ва Ибн Рушд асарларини арабчадан лотин тилига ўгиришга фармон берди.

XV асрга келиб, Сицилияда араб тили йўқолиб кетса-да, араб-Ислон ҳазорасининг оролдаги таъсири узок вақт сақланиб қолди. Унинг излари аҳоли масканлари номларида, тил лаҳжаларида, айрим урф-одатларда, оролнинг ҳозирги фуқаролари тарихий хотирасида сақланиб қолган. Оролдаги Бухорий қишлоғи ана шу олис тарихнинг бир шуъласидир.

Аҳмад ТУРСУН.

Бухорода энг оғир аҳволда бўлган 12 та маданий мерос объектларида қайта тиклаш ишлари бошланди.

ТИББИЁТ

«COVID марказ»
ходимлари моддий
рағбатлантириладими?

— Оилавий поликлиникалар негизда ташкил этилган «COVID марказ»да ишлаётган тиббиёт ходимлари ҳам моддий рағбатлантириларкан, деб эшитдим. Шу тўғрисида?

Наргиза ПЎЛАТОВА.
Самарқанд шаҳри.

Фурқат САНАЕВ,
Соғлиқни сақлаш вазирлиги матбуот хизмати раҳбари:

— Жорий йилнинг 4 августида «Коронавирус инфекциясини юқтирган беморларга тиббий ёрдам кўрсатиш самарадорлигини ошириш чора-тадбирлари тўғрисида» ҳукумат қарори қабул қилинди. Унга кўра, марказий ва оилавий поликлиникалар негизда ташкил этиладиган махсус поликлиникалар («COVID марказ») ходимларининг лавозим маошига 6 фоиз миқдорида ҳар кунлик қўшимча тўловлар ўрнига қуйидаги ҳар ойлик моддий рағбатлантириш тўловлари белгиланди:

врач ходимларга — 2,5 млн сўм;
ўрта тиббиёт ходимларига — 1,5 млн сўм;
кичик тиббиёт ходимларига — 1 млн сўм;
бошқа ходимларга — 500 минг сўм.

ИЖТИМОЙ ҲИМОЯ

Ногиронлик аравачасини
маҳалла берадими?

— Ҳозирда ногиронлик аравачасига муҳтожлигим бор. Ногиронлик аравачасини олиш учун кимга мурожаат қилишим зарур?

Майсара БОТИРОВА.
Сирдарё вилояти.

Саодат БОЙМИРЗАЕВА,
Маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш вазирлиги матбуот котиби:

— Ногиронлиги аниқланган фуқаролар ўз ҳудудидаги оилавий поликлиникада рўйхатга олинади ҳамда фуқарога ногиронлик ҳақида тиббий хулоса берилади. Сиз мазкур тиббий хулоса ва бошқа зарур ҳужжатларни илова қилган ҳолда ўз ҳудудингиздаги фуқаролар йиғинига ногиронлик аравачаси олиш бўйича ариза билан мурожаат қилишингиз керак. Фуқаролар йиғини раиси сиз томонингиздан топширилган ҳужжатларни тегишли тартибда ўрганиб чиққач, сизга ногиронлик аравачаси ажратиш бўйича сектор раҳбари ёки туман (шаҳар) ҳокимлигига мурожаат қилади. Шу тариқа сиз кам таъминланган оилаларда яшовчи ногиронлиги бор фуқаролар учун ажратиладиган ногиронлик аравачалари ва бошқа керакли воситаларни олиш учун белгиланган тартибда навбатга қўйиласиз.

ТАЪЛИМ

Бу йил 1-синфга ўқувчилар
қандай қабул қилинади?

— Фарзандим олти ёшдан ошган. Мактабга ҳужжат топшириш учун нима қилишим керак? Болам психолог кўригидан ўтказилдими?

Наргиза ЮСУПОВА.
Мирзо Улуғбек тумани.

Эркин МУРОДОВ,

Халқ таълими вазирлиги мутахассиси:

— Жорий йилда 1-синфга 6-7 ёшли болалар тиббий хулосага мувофиқ тайёргарлик даражасидан қатъи назар, танловсиз қабул қилинади. Бундан мусиқа ва санъатга ихтисослаштирилган таълим муассасалари мустасно. Боланинг ота-онаси ариза, ота-онанинг паспорти нусхаси, боланинг туғилганлик ҳақидаги гувоҳномаси нусхаси, боланинг соғлиғи тўғрисида тиббий маълумотнома, боланинг 3,5 x 4,5 см. ҳажмдаги 4 дона рангли фотосурати каби ҳужжатларни топшириши керак. Пандемия шароитида 1-синфга қабул жараёнида инсонларнинг бир жойда тўпланиб қолиши ва ортқча сарсонгарчиликларни бартараф этиш мақсадида Тошкент шаҳрида тажриба тариқасида навбатга ёзилиш жараёнини онлайн тарзда www.qabul.maktab.uz веб-портали орқали амалга ошириш имконияти яратилган.

ЯНГИ ЎҚУВ ЙИЛИ

Таълим қандай шаклда
давом этади?

— Эшитишимизча, бу йил мактаблар декабрь ойигача очилмас экан. Дарслар яна онлайн олиб борилиши ҳақида ҳам эшитдик. Умуман, янги ўқув йили қачондан бошланади?

Севара САТТОРОВА.
Бухоро шаҳри.

Лайло РУСТАМОВА,
Халқ таълими вазирлиги матбуот хизмати раҳбари:

— Халқ таълими вазирлиги ўз ваколатидан келиб чиқиб ўқув йилини бошлаш бўйича учта сценарий таклиф қилмоқда:

1. Пандемия ҳолати барқарорлашиб, мактаблар одатий тартибда ўз фаолиятини бошлайди. Халқаро тажриба мактаб ёшидаги болаларга касаллик кам ҳолатда юқишини, болалардан катталарга юқиш хавфи ҳам камлигини кўрсатмоқда.
 2. Соғлиқни сақлаш вазирлигининг Ўзбекистонда болаларда вирус кечиши бўйича хулосаси ижобий бўлмаган тақдирда таълим онлайн тартибда давом эттирилади.
 3. Гибрид сценарий бўлиб, мактаблар очилади. Фаолият маълум бир ҳудуд ва мактабдаги карантин ҳолатидан келиб чиқиб олиб борилади. Бунда, дастлабки босқичда фарзанди саломатлигидан хавотир олган ота-оналарга болани уйда онлайн ўқитишга имкон берилиши кўзда тутилган, яъни боланинг мактабга давомати эркин бўлади.
- Якуний хулосани эса Республика махсус комиссияси ҳал қилади.

КЎЧМАС МУЛК

Пластик
кадастр олиш
мажбурийми?

— Яқинда уйни иккига бўлгандик. Бизга қоғоз шаклидаги кадастр ҳужжати беришди. Ушбу қоғоз шаклидаги кадастр ҳужжати орқали олди-сотди қилиш мумкинми? Пластик ҳолатидаги кадастр ҳужжати қердан олинади ва бу қанчага тушади?

Ботир ОДИЛОВ.
Фарғона вилояти.

Махсума ОРТИҚОВА,
Миробод туманидаги 5-сонли давлат нотариал идораси катта нотариуси:

— Амалдаги қонунчиликка кўра, агар уй-жой иккига бўлинган ва уларнинг ҳар бири учун алоҳида-алоҳида мулк ҳуқуқини тасдиқловчи ҳужжат мавжуд бўлса, ушбу бўлинган уй-жойни олди-сотди қилиш мумкин. Энди эса пластик ҳолатидаги кадастр ҳужжати қердан олиш мумкинлиги тўғрисидаги саволга келсак, Вазирлар Маҳкамасининг 2019 йил 12 декабрдаги «Кўчмас мулк объекти кадастр паспортининг янги намунасини босқичма-босқич жорий этиш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарори қабул қилинган. Унга кўра, 2020 йил 1 мартдан бошлаб, Андижон, Наманган, Фарғона вилоятлари ҳамда Тошкент шаҳрида кўчмас мулк объектига бўлган мулк ҳуқуқи ёки бошқа ашёвий ҳуқуқлар вужудга келган, бошқа шахсга ўтган, бекор бўлган ёки кўчмас мулк объектининг ҳуқуқий ҳолати ўзгарганлигини тасдиқлаш бўйича мурожаат қилинганда, ариза берувчига Давлат хизматлари марказлари орқали янги намунадаги кадастр паспорти берилиши назарда тутилган.

Мазкур кадастр паспорти олиш ихтиёрий бўлиб, фуқаролар томонидан ариза билан мурожаат қилинган тақдирда берилади.